

ΛΟΓΟΣ

ΕΚΦΩΝΗΘΕΙΣ ΤΗ 30ῃ ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1888

ΕΝ ΤΩ ΕΘΝΙΚῳ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙῳ

ΤΗ

ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΑΦΕΝΤΟΥΔΗ

ΠΑΡΑΔΙΔΟΝΤΟΣ ΤΗΝ ΒΡΥΤΑΝΕΙΑΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΔΙΑΔΟΧΟΝ ΑΥΤΟΥ

© 2006-2010 ΕΚΠΑ

Λογία ὁμίηρις.

Ἐν ἔτος προστέθη εἰς τὸν βίον τοῦ πανεπιστημίου, τὴν δὲ εἰκόνα αὐτοῦ χρονογράφος ἐγὼ προσῆλθον καὶ λογραφήσω ἐνώπιον ὑμῶν καὶ τοῦ πανελληνίου, τοῦ ἀερότερος συμπαραστώτος. Τὸν πνευματικὸν βίον τοῦ ἔθνους καθρέπτει ἀφελῶδῃ ἀντανάκλῃ τὸ πανδιδακτήριον τοῦτο ἀντανάκλῃ αὐτῶν ἐκ τῶν ἔργων καὶ λόγων τῶν διδασκάλων· ἀντανάκλῃ αὐτῶν ἐκ τῆς σπουδῆς καὶ τῶν μόχθων τῆς νεότητος, τῆς περὶ τὰ ἀκροῦματι συνωστίζομένης· ἀντανάκλῃ αὐτῶν ἐκ τῶν βουλαμάτων τῆς κυβερνήσεως καὶ τῶν γνησῶν καὶ τῶν πόθων τῶν ἐν τῷ τύπῳ ἐκδηλουμένων, κατὰ δὲ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐκδηλωθέντων ἰαυώτερον ἢ τὸ πρῖν. Διὰ ταῦτα πάντα δικαία καὶ εὐεχέστερος εἶναι ἡ περιέργεια τοῦ κοινοῦ, ἡ ἐστραμμένη πρὸς τὸν περίβολον τοῦτον καὶ μαρτυρομένη εἰπέρ ποτε σήμερον διὰ τῆς μεγάλης πλειθῆος τῶν συνελθόντων. Θέλει τὸ ἔθνος νὰ μάθῃ, εἰ ἐποιήσαμεν, περὶ τί ἐδουκανίθημεν καὶ περὶ τίνος ἐμεριμνήσαμεν ἕνα ὄλον ἐνιαυτόν, καὶ νὰ ἀντλήσῃ ἐντεῦθεν παραγορίαν, ἐλπίδα, πίστιν εἰς αἰσιώ-

τερον μέλλον. Οὐαὶ ἡμῖν καὶ αὐτῷ, ἂν ἐντεῦθεν ἐξαγγείλωμεν ἡμεῖς, ἂν τὸ ἔθνος ἀποκορίσῃ ἐντεῦθεν τῆς ἀπογνώσεως τὴν παραλαττικὴν, τὴν διζήτησιμὴν πατριάν.

ΙΣΟΔΟΤΙΣΜΟΣ

Τὸ παρελθὸν ἀκαδημαϊκὸν ἔτος ὑπῆρξεν ἕν των εὐταχέστατον κατὰ τὰς ἐκδροδοσίας· διότι ἐν αὐτῷ τὸ πανεπιστήμιον ἔτυχεν μεγίστου εὐεργέτου, τοῦ ἀειδύμου Παύλου Παυλοπούλου, ὅστις ἀποθανὼν κατὰ Νοέμβριον π. ε. ἐκδροδοῦντισε σὺντασαν τὴν εἰς 650,000 ὄρ. περίπου καθαρὴν περιουσίαν τοῦ εἰς τὸ πανεπιστήμιον.

Ἡ ἀκαδημαϊκὴ σύγκλητος, ἔχουσα ὑπ' ὄψιν τὸ μέγεθος τῆς δωρεᾶς ταύτης, ἐψήφισεν ὁμοφώνως α') νὰ γείνη δημοτελέε μνημόσιμον ὑπὲρ τῆς ἰσχῆς τοῦ ἀειδύμου, β') νὰ γείνη τιμὴ ἢ εὐκὼν αὐτοῦ ἐν τῇ αἴθρῃ τῆς συγκλήτου, ταῦτα δὲ ἐγένοντο ἀκριβῶς καὶ ὡς ἔδει.

Πρὸς ταῦτοις ἀπεψήφισεν ἡ σύγκλητος, ἐπιτελοῦσα καθῆκον πρὸς τὴν μνήμην μεγίστου εὐεργέτου, ὡς ἀναστηλωθῆ μὲν ἡ προτομὴ τοῦ ἀειδύμου ἀνδρὸς ἐν τῇ μεγάλῃ αἴθρῃ τοῦ Πανεπιστημίου, ἀνεγερθῆ δὲ ἀπὸ θαλάσσης 9-10 χιλιάδων δραχμῶν μνησελεῖον εἰς μνήμην αἰωνίαν αὐτοῦ διὰ διαγωνισμοῦ, ὅστις καὶ προεκηρύχθη.

Διὰ τῆς δωρεᾶς ταύτης τὸ ἔσοδα τοῦ πανεπιστημίου πᾶξάθησαν πρὸς τὰς 40000 δραχμῶν.

Ἡλὴν τοῦ ἀειδύμου Παυλοπούλου κατέλειπεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον ἐκδροδοτήματα ἐκ ὄρ. 20000 καὶ ὁ ἀποθανὼν κατὰ τὸν Ἰούλιον π. ε. πρὸν Ἀρχιεπίσκοπος Λαρίσης Δωρόθεος Σχολάριος, ἐγκαταστήσας σενάμα κληρονόμον καὶ ἐκτελεστὴν τῆς διαθήκης καὶ διαχειριστὴν τῆς λοιπῆς περιουσίας τοῦ τὸ πανεπιστήμιον, πρὸς τὸ ὅποιον διέθεσε καὶ ὄρ. 70000 μετὰ τριακονταετίαν ἐκ τῆς εἰρεθισομένης τότε περιουσίας του.

Κατὰ τὸ παρελθὸν ἀκαδημαϊκὸν ἔτος εἰσπρήχθησαν ἐκ τῶν τακτικῶν ἐσόδων τοῦ πανεπιστημίου καὶ ἄλλων ἐκτά-

κτων αὐτοῦ δραχ. 412983:20
 ἔδαπανήθησαν δὲ εἰς τὰς διαφόρους ἰδίας ἀνάγ-
 κας του. 228491:55

ἑπομένως ὑπῆρξε περίσπυμα δρα. 184491:65

Προσθετέον τούτοις καὶ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ εὐγενεστάτου κ. Δοῦμπα, ἀνδρὸς τιμῶντος μὲν τὸ ἔθνος, ἐξ οὗ ἔθισσε, δια-
 φερόντως δὲ κρινομένου καὶ ἐν τῷ Κράτει, ἐν ᾧ ἐπίθετιβη
 καὶ διάγει καὶ λειτουργεῖ, ἀναλαβόντος δὲ νὰ δαπανήσῃ περὶ
 τὰς 60 χιλ. δραχμὰς εἰς διακόσμησιν τῶν κρηπιλαίων τοῦ
 πανεπιστημίου, ἔχαμεν δωρεὰς παρὰ μὲν τοῦ ἀοιδίμου Παυ-
 λοπούλου 650 χιλ.
 παρὰ δὲ τοῦ ἀοιδίμου Δωροθέου σήμερον 20 »
 παρὰ δὲ τοῦ εὐγενεστάτου κ. Δοῦμπα 60 »

730 χιλ.

Παραλείπων τὴν ἀφίξιμην ἀοιδίμων, τοῦτο μόνον προσθέτω
 ὅτι, ἵνα ἀναλάβῃ τὸ Πανεπιστήμιον σήμερον αὐτὸ ὑπὲρ
 αὐτοῦ τὴν δαπάνην, ἀπαιτεῖται προσθετός ἐτήσιος πόρος
 περὶ τὰς 100,000 δραχμὰς, ἵνα χειραφετηθῇ. Καὶ πρέπει νὰ
 χειραφετηθῇ, ἵνα μὴ ἀφαιρῇ τὴν ἐπιούσιον τῆς παιδείας ἄρτον
 ἀπὸ τοῦ στόματος τῶν πενύτων. Τὰς 240 χιλ. δρα., τὰς ὑπὲρ
 αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ δημοσίου δαπανωμένας, ἂν τὸ Κράτος ἠδύ-
 νατο καὶ ταύτας νὰ προσθέσῃ εἰς τὰς ὑπὲρ τῆς δημοτικῆς
 ἐκπαιδεύσεως, ἀλλοῖα ἤθελεν εἶσθαι σήμερον τῆς πατρίδος
 ἡ ὄψις διότι ἡ γεωργία ὑπὸ τὰς χεῖρας γεωργῶν εὐκταυ-
 των ἤθελεν ἀκμάζει ἀπανταχοῦ, οὐδ' ἤθελε μὲγα μέρος τοῦ
 ἀνδρικοῦ πληθυσμοῦ τῆς λευκανδρούσης Ἑλλάδος διασπεί-
 ρεσθαι ἀνεπιστρεπτὴ εἰς τὰς πέντε τῆς ἡφελίου ἡπείρου
 εἰς φορομόν.

Διὰ ταῦτα πρέπει νὰ διακηρυχθῇ ἀπανταχοῦ, ὅτι τὸ πανε-
 πιστήμιον, ὡς πᾶν ὅ,τι κατέχει ἐπορίσθη ἀπὸ δωρεῶν, οὗτος
 ἀπὸ δωρεῶν προσδοκᾷ καὶ τὴν τελείαν αὐτοῦ χειραφέτησιν
 ἐκ τῆς κυβερνητικῆς χορηγίας. Ὅταν δὲ πάντες ἐνωτισθοῦν,
 διατὶ καὶ ὑπὲρ τίνων τὸ πανεπιστήμιον ἐκτείνει τὴν χεῖρα
 εἰς ἀρωγὴν, οὐδεὶς ἐπιτρέπεται διαταγμός, ὅτι θέλωσι ἀνα-
 φανῆ καὶ νέοι Παυλόπουλοι, ἴσως δὲ καὶ λανθάνουσαν ὄντες

μεταξὺ τῶν ἀκροατῶν μου, ἵνα πληρώσωιν τὰς τοῦ πανεπιστημίου ἀνάγκας.

Διὰ τὸ παρελθὸν ἀκαδημαϊκὸν ἔτος προήμελοῦσθαι καὶ ἐνεκρίθωσαν ἔξοδα ἄραχ. 478135:30

ἔδαπανήθωσαν δὲ ἄραχ. 431639:85

ἔδαπανήθωσαν ἐπὶ ἔλαττον τῶν ἐγκριθέντων 47485:45

Κύριοι,

Εἰς δύο διαμεῖται ὁ πανεπιστημιακὸς βίος, εἰς τὰ περὶ τὴν διδασκαλίαν καὶ εἰς τὰ περὶ τὴν διοίκασιν πελασθέντα, ἀρκτέον δὲ ὡς ἐξ ἐπισημοτέρων τῶν πρώτων.

Τύχη ἀγαθὴ οἰδερίαν ἔχουμεν νὰ ἀναγγεῖλωμεν ἀπόλειαν, οὔτε ἀποχώρισιν ἐκ τοῦ θιάσου τῶν ἐνεργῶν καθηγητῶν, καὶ χαίροντες ἀναθεωροῦμεν τὸ εὐαγγελικὸν ῥῆμα: «Πάτερ, οὗς ἐδόξασες μοι, ἐπέλεξαι, καὶ οἰκτιρῆς ἐξ αἰτίου ἀπόλειται.» Ἀλλ' ἂν ἐκ τῶν ἐνεργῶν καθηγητῶν οὐδὲ τις ἀπολέσθαι μετέστισαι ὅμως ἐκ τοῦ βίου δύο ἀρχαῖοι ἀέντροφοι, ἐπὶ δεκαετηθίας μικρὰς ἀδελφοί: ἦθελε αὐ εἶσθαι ἀνεύλαβες, εἰ μὴ καὶ ἐντεῦθεν ἀπισθύνετο αὐτοῖς ὁ ἥσυχαιος ἀσπασμός. Χαίρετε λοιπόν, ὦ μακάριαι σκιαὶ τῶν Γεῖμα Δοκῆ καὶ Νικολάου Σαριπόλου. Σὺ μὲν, Γεῖμα Δοκέ, γλυκὺς τὸ ἄλλος καὶ ὑπηρετικὸς τοῖς πᾶσι τὰ πάντα, καὶ πρὸ τῆς καταβόλης τοῦ θεμελιώδους λίθου γραμματεῖον ἐν τῷ πανεπιστημίῳ ἐπὶ ἡμιόλιον αἰῶνος, σπινθήρας τὸν βίον σου μετ' αὐτοῦ, πολυτάκτικα δὲ σοι ἡκούσα παρφοῦσθαι τὰ ἡμερικὰ εἶμι

ἀλλὰ μὴ μοι εἰσὶ κατὶ καὶ πάντα μέτρα.

μὴ μοι καθύπευθε, ἀλλ' ὡς μοι θαλαρῶς παρκαίτις.

Δοκέ, συνταξίνας τὸν μικρὸν βίον, τὴν ἐνέργειαν, τὰς εὐχὰς τοῖς πόθους σου μετὰ τοῦ πανεπιστημίου, ἐκρησπύθησ ἀντὶ ταύτων ἀδιάπτωτον τὴν ἀγάπην τῶν ἐν αὐτῷ, παρεπομένην καὶ ὅπου ἀναπαύεται ἡ σοφία σου. Σὺ δέ, Νικόλαε Σαριπόλε, καίπερ παρὰ καιρὸν ἀποχωρήσας ἐκ τοῦ θιάσου ἡμῶν, παρέμεινες ὅμως ἀλακτος τὴν ἀγαθὴν μνήμην καὶ συμμετεῖχες τῆς διδασκαλίας διὰ τῶν συγγραφῶν, ἕως ἐπι-

λοπόνησας ὑπὲρ τῆς φιλομαθοῦς νεότητος. Γαίαν ἔχετε ἀμφοτέροι ἐλαφρόν.

Ἐκ τῶν 54 καθηγητῶν οἱ 52 εἰδίδαζαν τὰ ἐν τῷ προγράμματι ἀναγεγραμμένα μαθήματα μετὰ τῆς ἰδιαιτέρας ἐκαστοῦ ἐνδελεχείας καὶ ἀκριθείας. Ἀλλὰ καὶ οἱ μὴ διδίδξαντες δύο ἀξιώσιμοι καὶ γυμνασὶ σπουδαῖοι, οἱ κ. κ. Μανιῆ καὶ Φιντικλῆς, ἐπιηρέτησαν τὸ πανεπιστήμιον ταλαιφάνως, ὁ μὲν διευθίνων ἰδίως καὶ εἰσπηρῶν τὰς σπουδαίους τῆς ἰατρικῆς σχολῆς ὡς κοσμήτωρ, ὁ δὲ μοχλῶν ὑπὲρ τῆς διδασκαλίας τῶν κειμηλίων τῆς προγονικῆς τέχνης καὶ περιποιῶν τῇ διδασκαλίᾳ πρακτικῶς ἐφόδου ἴσα, εἰ μὴ καθυπέριστα τῶν ἀπὸ τοῦ λόγου.

Ἀλλὰ τὸ εὐφύμιον ῥηθὲν περὶ τῶν καθηγητῶν ἂν δύναιται νὰ ῥηθῆ καὶ περὶ τῶν ἐπερεξίκοντα ἀφαιγεῶν, ὧν τὸ πλείστον ἀπλῶς μόνον κατέχει τὸν χῶρον ἐν τῷ προγράμματι.

Ἐκ τούτων εἰδίδαζαν, καθ' ἃ ἐσπείρουν αὐτοὶ ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ ἐφοτηθέντες, οἱ ἔξῃ δέκα καὶ τέσσαρες, ἅσοι οἱ κ. κ. Εὐαγγελίδης ἱστορίαν φιλοσοφίας, Κουτσιούλης ἱστορίαν φιλοσοφίας, Καρολίδης γενικὴν ἱστορίαν, Καλλιθοκῆς ἰατροδικαστικὴν καὶ τοξικολογίαν, Σοφοῦλης ἱστορίαν τῆς τέχνης, Δαυιδέρης χημείαν, Δημητῆς εἰσαγωγὴς τοῦ βωριακοῦ ὀσκαίου, Λαζαρίδης ναυτικὸν δίκαιον, Τριάντης μαιευτικὴν, Διγενῆς μαιευτικὴν, Σταθακόπουλος νοσήματα τοῦ στομάχου, Μουχάκης ἐκκλησιαστικὴν ἱστορικὴν, Καλλιοντζῆς χειρουργικὴν παθολογίαν, Κατσιρῆς ψυχικὰ νοσήματα. Σημειῶμεν ἢ τόσο προσηγνότερα τοῖς διδίδξαντας, καθόσον θέλομεν νὰ ἐπενθυμίσωμεν αὐτοῖς τὸ λόγιον: Ἡ ὑπομονὴ τῶν πενήτων οὐκ ἀπολείται εἰς τέλος, καὶ ὅτι οἱ ἐγκαταρροῦντες ἀμείβονται καὶ ἐπὶ γῆς καὶ ἐν οὐρανοῖς.

Οἱ λόγοι τῆς ἀποστάσεως ἀπὸ τῆς διδασκαλίας τῶν καθηγητῶν, 46, εἶναι πολλοί, ὧν πρότερος τὸ πλῆθος αὐτῶν καὶ ἡ ἕλκευσις χρόνου καὶ χρόνου ὑπὲρ τῆς ἀκροάσεως τελικαῖτης μαθημάτων θεωρίας. Ἄν διοργανοῦντο ὑπὲρ πάντων τῶν μαθημάτων τὸ φροντιστήριον, ταύτων δὲ ἀπετρέπετο νὰ προϊστανται καὶ ὑφηγηταί, ὠριζόντο δὲ αἱ ἐσπερινὰ ὄρια

εἰς λειτουργίαν, πιθανόν εἶναι, ὅτι οἱ φοιτηταὶ ἠθέλον προ-
 ἔρχεσθαι τότε εἰς τὴν ἀκρόασιν, ἐπειδὴ διὰ τῆς ζώσης δι-
 δασκαλίας, τῆς σοκρατικῆς, ἠθέλον ἀναπληροῦσθαι ἐπὶ πο-
 σὸν ἢ κατ' οἶκον μελέτη, ἠθέλον δὲ καὶ φανερωθῆν οὐ μόνον
 ἢ περὶ τὸ διδάσκειν ἱκανότης τῶν ὑψηλιτῶν, ἀλλὰ καὶ ἢ ἐν
 αὐτοῖς ζῶσι τῶν γνώσεων περιουσία. Ἡ ἐν φροντιστηρίοις
 συμμετοχὴ τῶν ὑψηλιτῶν, ἠθέλε καὶ τοῦτων μὲν εἶσθαι
 ἀσφάλεστερα δοκιμασία, ἀλλὰ καὶ πολλοῖς ἄλλοις ἠθέλε κα-
 ταστῆσαι εὐλαβεστέρους πρὸς τὸ αἰτεῖν καὶ λαμβάνειν τὴν
 ἄδειαν τοῦ διδάσκειν. Παρὰ ταῦτα δὲ πρακτικῶς χρήσιμος
 καθιστάται ὁ τῆς ὑψηλείας θεσμός, ὅταν ἀναθέσωμεν τῆς
 ὑψηλείας τοῦτοις καὶ μόνις, ἀφ' οὗ τοσαύτην ἔχομεν ἀφθο-
 νίαν, πᾶσαν ὅποτε βουλητικὴν ὑπηρεσίαν. Ἐκ τῶν ὑψηλι-
 τῶν οἱ ἐπιμεληταὶ τῶν νοσηρίων, ἐξ αὐτῶν οἱ ἀι.θενηταὶ τῶν
 φροντιστηρίων, ἐξ αὐτῶν οἱ προτεστάται τῶν κλινικῶν (*chef
 de clinique*) παθολογικῶν, χειρουργικῶν, μαιευτικῶν, ὀφθαλ-
 μικῶν, ἀσφιδικῶν καὶ αἰῶν ὅποτε ἄλλων, ἐξ αὐτῶν οἱ
 σταθεασκόποι, οἱ λαρυγγασκόποι, οἱ ὀφθαλμοασκόποι, οἱ ὁδη-
 γοὶ κατὰ τὰς ἐπιστημονικὰς ἐκδόσεις, γλωσσολογικὰς, ὀρυκτο-
 λογικὰς, ζωολογικὰς, βοτανικὰς, ἀρχαιολογικὰς, ὅταν οἱ κα-
 θηγηταὶ ἀδυνατοῦν νὰ συμπαραιστώσιν, ἐξ αὐτῶν δὲ καὶ οἱ
 ἀναπληρωταὶ τῶν ἀπουσιάζοντων ἢ ἀσθενούντων ἢ ἐκλελει-
 πτόν καθηγητῶν. Ὅτε ὁ βασιλεὺς Κροστὴς κατὰ τὸ 1851
 ἀπεδήμησε εἰς Παρισίους ἐνεαήμερον, ἡ ἰατρικὴ σχολή, ἡ τότε
 δὲν ἀφῆκεν ἔρημον τὴν διδασκαλίαν, ἀλλ' ἀνέθηκεν εἰς ἐγὲ
 τὴν παράδοσιν τῆς φαρμακολογίας. Καὶ ἐγὼ μὲν ὁμοειδῶς πα-
 ρέσχον τὴν ὑπηρεσίαν ἐκεῖνην, ὡκαῖα ὅμως δὲν εἶναι ἡ ἄμι-
 σθος ἐργασία, οὔτε δὲ καὶ πάντοτε ἀγαθὴ. Ἐν Ἰταλίᾳ λαμ-
 βάνουσι οἱ ὑψηλιταὶ, *docenti*, ἀπὸ 1200 - 2000 δρ. κατ'
 ἔτος, ἐν Γαλλίᾳ οἱ ἐταῖροι, *aggregés*, οἱ μὲν μὴ διδάσκοντες
 λαμβάνουσι 1500, οἱ δὲ διδάσκοντες 3000 ἢ 4000 δρ. κατ' ἔτος· ὁ-
 καιον δὲ καὶ παρ' ἡμῶν οἱ διδάσκοντες μᾶθημα *προσρισμένον*
 ὑπὸ τῆς Σχολῆς, νὰ μισθοδοτῶνται τὸ ἕμισι τῶν ἐκτάκτων κα-
 θηγητῶν. Ἐπαναλαμβάνομεν, ἡ ἄμισθος διδασκαλία οὔτε
 διαρκὴς καὶ κανονικὴ γίνεται, οὔτε δὲ εἶναι καὶ πάντοτε ἀγα-
 θή. Ἐκ τῶν ὑψηλιτῶν ὀφείλομεν εὐφρόμως νὰ μνημονεύσει-

μεν τοῦ νομικοῦ κ. Γεωργίου Λαζαρίου, διότι προσήγαγε τῷ Πανεπιστημίῳ ὄλως καινὴν διδασκαλίαν, τὴν τοῦ ναυτικοῦ δικαίου, διαφέρονσαν μάλιστα τῷ ἑλληνικῷ ἔθνει, ὡς ναυτικῷ, ὑπὲρ ἧς καὶ πρωτότυπον ἐξέπόνυσεν ἔργον. Ἐξαιρομεν δὲ τὴν ἱψηγεσίαν ταύτην, διότι ὁ εὐδαιμονος ἱψηγετής εἶναι ἄγνος τρόφιμος τοῦ ἡμετέρου πανεπιστημίου.

Ἐἰς τὸν κύκλον τῆς διδακτικῆς ἐνεργείας ὑπάγεται καὶ ἡ φιλοπόνισις συγγραφῶν. Τὸ παρελθὸν ἔτος δὲν ὑπῆρξε στείρον καὶ ὡς πρὸς τὴν γραφικὴν διδασκαλίαν καθηγητῶν καὶ ἱψηγετῶν. Ἐκ τῶν θεολόγων ὁ μὲν κ. Διομήδης Κερμακὸς ἐδημοσίευσεν «Θρησκοκρατικὰς Μελέτας», ἐκ δὲ τῶν φιλοσόφων ἐξέδωκεν ὁ μὲν κ. Παπαδόπουλος «Στοιχεῖα Λογικῆς», ὁ δὲ κ. Μιστριώτης «Ἰλαϊδὸς τὸ τελευταῖον στοιχεῖον καὶ τὸν «Αἴαντα» τοῦ Σοφοκλέους, ὁ δὲ κ. Δάμπρος συνέχισεν τῆς «Ἑλληνικῆς Ἱστορίας» καὶ «Κυπάρισσον τῶν ἐν τῷ Ἀθῶνι ἑλληνικῶν κωδίκων καὶ παλιμψύκων», εἰ δὲ καὶ ἄλλαι διατριβῆς ἐν εὐρωπαϊκῇς περιοδικῇς συγγραφαῖσι, ὁ κ. Μιτσόπουλος διατριβῆς δύο περὶ τῆς Συκίρας καὶ περὶ σεισμῶν, ὁ Χρηστομάνος «Χημεῖαν ἀνάργανον καὶ ὄργανικόν», ὁ Δαμβέργης διατριβῆς περὶ χημικῶν ἀντικειμένων, ὁ κ. Ἀργυρόπουλος πλήρες σύστημα «Φυσικῆς πειραματικῆς» λεξιλογημένον, ὁ Στέφανος Κυπάρισσος «Σύστημα ὀλοκλήρωτικῶν λογισμῶν» ἐν λιθογραφίᾳ. Ἐκ δὲ τῶν ἰατρῶν ὁ κ. Βουσιάνης «Φυσιολογίαν γαστρίκων», ὁ κ. Λουκᾶς Παπαϊωάννου τὴν Α' τόμον τῆς «περιγραφικῆς ἀνατομίας», ὁ κ. Καραμήτσος διατριβὴν «περὶ τῶν ἀλλοιώσεων τοῦ ἡπατος ἐν τοῖς ἐλαόδει τῶν πυρετῶν», ὁ Ἀφεντούλης βοτανικῆς τὸν Β' τόμον (μετᾶφρασιν ἐκ τοῦ γερμανικοῦ) καὶ «πραγματεῖαν περὶ τῶν διογκώσεων τοῦ ἡπατος ἐπὶ τῶν ἐλαῶδων πυρετῶν».

Ἐκ δὲ τῶν ἱψηγετῶν ὁ κ. Μισχιάνης, θεολόγος, ἐδημοσίευσεν αλόγους Ἐκκλησιαστικοῦς, ὁ κ. Εὐαγγελίδης «Βισιτύριον λόγον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς φιλοσοφίας», ὁ κ. Κουτσιδέλης τὰ ἐξῆς: «ἡ φιλοσοφία διὰ μέσους τῶν αἰώνων», «περὶ τῶν πολιτικῶν καὶ Ἀριστοτέλους, εἰ δικαιοσύνη καὶ ἡ πολιτεία κατὰ Πλάτωνα», «περὶ τῶν μονῶδων τοῦ Λεῖβνι-

τίων, α' Ἐν βλέμμα εἰς τὴν φιλοσοφίαν καὶ σοφιστείαν», ὁ κ. Σοφούλης δέο διατριβᾶς ἐν τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐφημερίδι, καὶ ὁ Κεφαλληνὸς «Περὶ τῶν ἐλλαννίδων ἐταιριῶν ἐν τῷ ἰνδικῷ δρώματι». Ἐκ δὲ τῶν ἱατρῶν ὁ κ. Χασσιότης ἀπερὶ τῆς χρήσεως τοῦ μικροσκοπίου, ὁ Καλλιωντζῆς «Περὶ νοσηριῶτων τῆς οὐροδόχου κύστεως», ὁ κ. Καλλιωντζῆς μαθήματα ἱατροδικαστικῆς καὶ τοξικολογίας, ὁ κ. Κατσαρῆς διαφόρους πραγματείας περὶ νευρικῶν νόσων ἐν τῷ περιοδικῷ συγγράμματι τοῦ ἐν Παρίσιος *Charcot*, ὁ κ. Λαζαριάδης διατριβὴν «Περὶ ἐλαδῶν πυρετῶν», ὁ κ. Σταθικαίουδης «Πραγματείαν περὶ χρονίων ἰκτέρον», ἐκ δὲ τῶν νομικῶν ὁ κ. Μοσχολάκης «Τὸ ἐπὶ τουργικρατείας ὁμηώσιον δίκαιον», ὁ κ. Γ. Λαζαριάς τὸ «Ναύτικόν δίκαιον» καὶ ὁ κ. Σιμῶνης ἐξέδωκε τὸν πρῶτον τόμον τοῦ εὐνταγματικοῦ δικαίου.

Ἦθελε δὲ εἶσθαι μείζων τῶν συγγραφέων ὁ ἀριθμὸς, ἂν οὔτοι ἠμείνοντο ἔπαρκος. Διὰ τὴν ἀνεπάρκειαν ταύτην, τὴν ἀποτρέπουσαν ἀπὸ τῆς συγγραφῆς τοὺς ἀνημμένους καὶ θέλοντας, ἡ πρυτανεία ἔκρινε καλὸν νὰ ποιῆται αὐτὸν τοῖς καθηγηταῖς, ὅτι προθυμώτερον καὶ γενναιότερον, ἢ κέως, θέλει προσέλθει ἀρωγός, ὅταν ἐκδοῦσθαι τὰ ἑαυτῶν μαθήματα. Τὸ αὐλοῦν τοῦτο καὶ ἐξ ἀγαθῆς προαιρέσεως ἀφορμηθῆν παρακέλευσμα τῆς πρυτανείας ἔσχε τὴν ἀτυχίαν καὶ αὐτὸ νὰ παρεξηγηθῆ· ἀλλ' ἂν, ὅς μὴ ὄφθαλεν, ἐτάραξεν ἔστιν οὐτινος τὸν μακάριον ὕπνον ἐν μῆ μάλαστα τῶν σχολῶν, χαίρον διὰ τὸ, ὅτι ἀφ' ἑτέρου παρενεθάρρυνε τοῖς ἀνοῦντας δι' ἀπορίαν χρηματίων, καὶ ἔχουμεν ἴσθαι ἐπίσημον τὴν ἐπαγγελίαν τῶν κκ. Ἦρ. Μασσοπούλου καὶ Γ. Χατζηδόκη, ὅτι προθύμως θέλουσιν ὑπακοῦσαι εἰς τὴν πρυτανικὴν πρόσκλησιν ἐπὶ ἐποσχέσει τοιαύτῃ. Ἐἶμαι βέβαιος, ὅτι ὁ διδάσχος μου θέλει τερμίσει τὰ ἠθικῶς συμβιβασθέντα ἰσὺ τοῦ προσιτόχου αὐτοῦ.

ΚΙΝΗΣΙΣ ΦΟΙΤΗΤΩΝ.

Ἐνεγράφησαν κατὰ τὸ χειμερινὸν ἐξάμηνον παρελθόντος ἔτους 2964 φοιτηταί, κατὰ 19 ἐλάττωτες τῶν τοῦ προηγουμένου, ὄντων 2980.—Ἐκ τούτων 2189 προήρχοντο ἐκ προη-

γοιμένων ἑτῶν, νέοι δὲ προσήλθον 772, ὧν αὐτόχθονες 2111, ἑτεροχθόνες 851.

Μεταξὺ τῶν ἑτεροχθόνων 153 μὲν προήρχοντο ἐκ τῆς Κρήτης, 149 δὲ ἐκ τῆς Μακεδονίας, 123 δὲ ἐκ τῆς Ἠπείρου, ἐκ δὲ τῆς Μικρῆς Ἀσίας καὶ τῶν προσκεκημένων ἑλλληνικῶν νήσων 399· ὥστε κατὰ ταῦτα ὁ πλεῖστος ἑλλληνισμὸς εἴρηται κατὰ τὴν Μικρὴν Ἀσίαν καὶ τὰς προσκεκημένες τῶν νήσων, ἰσοφαρίζων πρὸς τὸν ἐπὶ τῶν τριῶν ἄλλων ἑλλληνικῶν ἑπαρχιῶν Ἠπείρου, Μακεδονίας καὶ Κρήτης. — Μεταξὺ τῶν ἀλλοεθνῶν φέρονται τρεῖς ἐκ Γερμανίας, δύο ἐξ Ἀμερικής, ἀνά εἰς δὲ ἐξ Ἀγγλίας, Γαλλίας, Αὐστρίας, Ἰταλίας καὶ Ρωσσίας. — Ἐπειδὴ δὲ περὶ θερινῶν ἑξαμήνων δὲν ἀκόμα νὰ γίνεται λόγος, εἰ μὴ ὅς πρὸς τὰ τέλη τῆς ἐγγραφῆς, ἀναφέρομεν, ὅτι ἀνεγένεσαν τὰ εἰσιτήρια διὰ τὸ θερινὸν ἑτάμνον αὐτοπροσώπως ἢ δι' ἐπιτρόπων 2662 φοιτηταί, ἅτοι 349 εὐαίσθητοι τῶν χειμερινῶν.

Μεταξὺ τῶν φοιτητῶν περιμένεται τὸ πανεπιστήμιον, ὅτι συγκαταριθμῆ καὶ τὸν βασιλέωπαῖδα Νικολαον, ἀφροσθέντι τῆς περὶ θερμότητος καὶ φωτὸς πειραματικῆς διδασκαλίας τοῦ κ. Ἀργυροπούλου, λογίζομαι δὲ εὐτυχίης, ὅτι εὐδελώθησαν τὸν βασιλέωδον ἀφροστίαν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ.

ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ.

Ἐπίσημῶν διδασκτορικῶν ἐξετάσεις νομικῶν μὲν 230, ἰατροῦ δὲ 99, ἐκ δὲ τῶν περὶ τὰ φιλοσοφικὰ ἀπορίματα ἀσχολοιμένον φιλόλογοι μὲν 20, φυσικῶν δὲ 6, καὶ ἐν τῶν περὶ τὴν θεολογίαν 4. Εἰς πρῶτικὰς ἐξετάσεις τῆς ἰατρικῆς ὑπεβλήθησαν 33, τῆς τῶν ἑλλληνοῤῥωσικῶν 21, καὶ εἰς τὰς τῆς φαρμακευτικῆς 10, τὸ ὅλον δ' ἐξετάσθησαν 433.

Ἐκ τῶν 230 νομικῶν ἀπεροφίθων ἄριστα μὲν 2, λίαν δὲ καλῶς 29, καλῶς δὲ 132, τελειοδίδακτοι δὲ ἐγένοντο 67. Ὅσατε ἐπὶ 230 οἱ τὸν βαθμὸν *λίαν καλῶς* λαβόντες ἔχουσι πρὸς τοὺς τὸν βαθμὸν *καλῶς* λαβόντας, οὗ μικρόν τι ἵπποδεέστεροι εἶναι οἱ τελειοδίδακτοι ἢ κρυλῆται, — ἔχουσι περίπου ὡς 1 : 4 1/2. Εἰς μόνος ἀπεροφίθη ἐπὶ ἑξήμισιν. — Ἐκ

τῶν 99 ἰατρῶν, ἀρίστον μὲν βαθμῶν ἔλαβον τέσσαρες, *λίαν* δὲ *καλῶν* 35, *καλῶν* δὲ 56, καὶ 4 ἀπερρίφθησαν δι' ἕξ μῆνας· ὅστε οἱ *λίαν* καλῶς πρὸς τοὺς *καλῶς* βαθμολογηθέντας ἔχουσιν ὡς 1 : 2, ἀπερρίφθησαν δὲ 4 ἐπὶ 99, ἐνῶ ἐκ τῶν νομικῶν 1 ἐπὶ 230. Καὶ φαίνεται λοιπὸν ἐκ τῆς ἀντιπαράθεσος τῶν δύο σχολῶν, νομικῆς καὶ ἰατρικῆς, ὅτι περὶ τὴν βαθμολογίαν ἡ μὲν νομικὴ σχολὴ εἶναι διπλάσιος ἀσπιροτέρα τῆς ἰατρικῆς, περὶ δὲ τὴν τελικὴν ἀπόλυσιν εἰς τὴν κοινονίαν ἡ ἰατρικὴ σχολὴ εἶναι δεκάκις ἀσπιροτέρα τῆς νομικῆς, ἀφοῦ ἐκ τῶν 230 ἕνα μόνον ἀπέρριψεν αἴτια δι' ἕξ μῆνας, ἡ δὲ ἰατρικὴ ἐξ 99 ἀπέρριψε τέσσαρες· καὶ μαρτυρεῖται ἐντέθειν, πόσον ἀδίκον ἔχουσιν οἱ ἐπιεικταὶ ὑπερβολικὴν καταμεμφόμενοι τῆς ἰατρικῆς σχολῆς.

Ἐκ τῶν 63 ἐξετασθέντων ἐν τῇ φιλοσοφικῇ σχολῇ ἔλαβον ἀρίστα μὲν 4, *λίαν* δὲ *καλῶς* 15, *καλῶς* δὲ 44, ἀπερρίφθη δὲ αἱ καὶ ἄρα ἐπὶ 63 ἐξετασθέντων οἱ μὲν ἅμιστα ἔχουσιν ὡς 1 : 15, οἱ δὲ *λίαν* καλοὶ 1:4, οἱ δὲ καλοὶ περίουσι ὡς 2:3. Ἀπερρίφθη δὲ εἰς ἐπὶ 63. Κατὰ δὲ ταῦτα ἡ ἢ φιλοσοφικὴ σχολὴ ὡς πρὸς τὴν βαθμολογίαν εἶναι ἡ ἀπαρῶν ἐπιεικεστάτη, ἢ οἱ φοιτῶντες ἐν αὐτῇ ἐμοίμασαν ἀρίστα σπουδῆς.

Ἐκ τῶν 10 φαρμακοποιῶν οἱ μὲν ἑπτὰ ἔλαβον βαθμῶν *λίαν καλῶν*, οἱ δὲ τρεῖς τὸν *καλῶν*, καὶ ἄρα οἱ φαρμακοποιοὶ ἐμοίμασαν τὰς σχετικῶς ἀρίστα τῶν σπουδῶν, τοῦθ' ὅπερ ἀποδοτέον εἰς τὸ καρποφορότερον τῆς διδασκαλίας, ἢ ὅτι ἐβαθμολόγησαν ἐπιεικεστάτα οἱ τοι.

Εὐδοκμοποιίας δὲ πάντων ὑπέστησαν τὰς ἕξι τάσεσι οἱ θεολόγοι. Ἐκ τῶν τεσσάρων εἰς ἀπερρίφθη ἀρίστα, δύο *λίαν* καλῶς καὶ εἰς *καλῶς*.

ΑΝΑΙΡΕΣΙΣ ΚΑΤΑΚΡΑΤῶΝ.

Πρὶν ἢ καταλίπω τὴν περὶ καθηγητῶν καὶ ὑφηγητῶν, ἐπιτρέψατε, κύριοι, νὰ θίξω θέμα, ὅπερ βέβαιός εἶμι, ὅτι καὶ ὑμῶν τοὺς πολλοὺς καὶ τὸ Πανελλάνιον κατεπείρανε, διότι καθίπτειτο τῆς ἀπολύσεως τοῦ πανεπιστημίου, ἐν ᾧ ἐμοχθήσαμεν ἡμεῖς καὶ εἰς οἷ τὴν προαγωγὴν καταναλώσαμεν

τὰς πλείστας καὶ καλλίστας ἡμῶν δυνάμεις. Πᾶν τὸ καταγο-
ρούμενον κατὰ τοῦ πανεπιστημίου εὐνόητον, ὅτι καταγορεῖ-
ται καθ' ἡμῶν αὐτῶν τῶν καθηγητῶν, διότι ἡμεῖς ἐσμὲν οἱ
δημιουργοὶ εἴτε πραγματικοί, εἴτε κατ' ἐπίφασιν, τῶν γινώ-
μενων ἐνθάδε ἀγαθῶν ἢ καὶ τούναντίον.

Ἐνθυμείσθε, κύριοι, ἡμεῖς οἱ παρόντες ἐνθάδε, ἀνέγνωσε
ὁ μετὰ θαύματος καὶ τὸ πανελλήνιον ἐν τῷ ἀθηναϊκῷ τύπῳ
τὰς πικρὰς καὶ βαρεῖας μουφῆς, αἵτινες προσέφθισαν τῷ
πανεπιστημίῳ, καὶ αἵτινες, ὡς οὐκ ἔοικεν, εἰργάζοντο ἠχώ
καὶ παρ' ἐκείνοις, αἵτινες εἶναι συνδημιουργοὶ τῶν ἐνθάδε.
Ἐρρώθην, ὅτι καὶ διδάσκοντες καὶ διδασκόμενοι δὲν ἐκπλη-
ροῦν τὸν σκοπὸν, ἕπερ οὐ ἀγωνιᾷ καὶ καταδραπανῶνται ἡ πο-
λιτεία· ὅτι οἱ μὲν διδάσκαλοι οὐδὲν παράγαγον τὸ γενναῖον
ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, οἱ δὲ φοιτηταὶ δὲν ἐξέρχονται ἐντεῦθεν θεόν-
τως κατηροισμένοι, οἱ ἢ ἐπιμώτεροι τῶν ἐυκροτίων ἐξουσι-
οῦσιν καὶ τὴν βλασφημίαν, ὅτι, ὡς ἔχει γὰρ τὸ πανεπιστι-
μιον, μίσην κατέχει τὸν χῶρον.

Δὲν ἀμφιβάλλω ἐγὼ, ὡς οὐδ' ἡμεῖς ἀμφιβάλλετε, ὅτι ὀδυ-
νηρὰν ἐντίπωσιν προῦξένυσαν εἰς τὸ ἔθνος τοσοῦτον σκαιὰ
καὶ βαρεῖαι μουφῆαι, ὧν τὴν πικρίαν ἀναντηθρότως ἐξετράχη-
νε καὶ ἡ προθυρία ἐνίων ἐξ ἡμῶν αὐτῶν τῶν καθηγητῶν εἰς
τὸ συναυλῆσαι ἐν τῇ κατὰ τοῦ πανεπιστημίου κατακραυγῇ.

Ἄλλ' εἶναι ἄραγε ἀληθές, ὅτι τὸ πανεπιστήμιον ἐξέπεσον
ἐκ τῆς πρὸ 10 καὶ 20 ἐτῶν λαμπρότητος, ἢ γὰρ συμβαίνει τὸ
ἐναντίον, ὅτι προέκοψε καὶ προκόπτει διηνεικῶς κατὰ πάντας
τοὺς κλάδους τῆς διδασκαλίας καὶ ἐκαλλικρότισσε διηλιέ-
στερον ἢ τὸ πρῖν; Ἐπιτρέψατε, κύριοι, γὰρ μακρογορίῃσιν ἐν-
θάδε. Οἱ λόγοι μου δὲν ἀποτείνονται πρὸς ἡμᾶς τοὺς εἰδότες,
ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἔξω Ἑλλήνας, τοὺς πολλούς, εἰς ὅσους σελι-
ρὰ εἰμαρμένῃ μόνῃν ἀψῆκε παρηγορίαν τὸν φάρον τοῦτον
τῆς ἐπιστήμης, καὶ οἵτινες ἐνδύκρον ἀπενίξουσιν εἰς αὐτὸν
ὡς εἰς παλλᾶδιον ἐθνικόν, ἀπεκδεχόμενοι καὶ φωτισμὸν καὶ
τὴν ἐγκριστέρισιν. Λέγομεν καὶ φωτισμὸν καὶ τὴν ἐγκριστέρι-
σιν, διότι ἐνθάδε κατασκευάζεται ἡ ἐθνικὴ συνείδησις διαν-
γῆς, καὶ ἐντεῦθεν ἀντλεῖται τὸ ἠθικὸν σθένος εἰς τὴν πάλιν
κατὰ τῆς δυσπραγίας τοῦ Γένους· ἀκούσατε δὲ προχθὲς καὶ

τοῦ βασιλέως εἰπόντος, ὅτι τὸ πανεπιστήμιον θεωρεῖ ὡς προ-
πύργιον τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ διακαῶς ἐπιβημεὶ τὴν εὐκλείαν
τούτου, ἔχομεν δὲ καθῆκον νὰ κρατούμεν τὴν ἐπ' αὐτὸ πί-
στιν καὶ βασιλείας καὶ ἔθνοισ.

Ὅτε, κύριοι, πρὸ 40 ἐτῶν εἰσαλάθον ἐγὼ ἄρτι περὶ γίξων
εἰς τὸ καθίδρυμα τοῦτο, ἐπίδοσκον 33 καθηγηταί, ἐν οἷς ἀρι-
θμοῦντο καὶ Ἀσώπιοι καὶ Φίλιπποι καὶ Κοντογόνοι καὶ Μι-
σαήλ καὶ Βάμβαι καὶ Κωστῆς καὶ Ὀλύμπιοι καὶ Πετσάλα
καὶ ἡ σερνὴ ἐκείνη χαρεῖα τῶν ἀειμνήστων ἀνδρῶν, οἵτινες
ἄφρονόι καὶ ἀξιοματικοὶ ἀεμπαρίστανται ὡσεὶ θεοροὶ κατὰ
τὰς ἐπισήμους ταύτας στιγμὰς· ἐπίδοσκον δὲ καὶ ἐπιὰ ἐφη-
γηταί. Ἡ μὲν Θεολογικὴ Σχολὴ 3 εἶχε καθηγητάς, ἡ δὲ φι-
λοσοφικὴ 14, ἡ δὲ νομικὴ 9, ἡ δὲ ἰατρικὴ 7. Σήμερον ἔχει τὸ
πανεπιστήμιον, καθηγητάς 54, καὶ ἄρα ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐδρῶν
ἐδιπλασιάσθη, ἐν δὲ τισὶ τῶν σχολῶν, ὡς ἐν τῇ ἰατρικῇ, καὶ
ὑπερεπίπλασιάσθη.

Ἄλλὰ μήπως τάχα οὐκ ἐν τῷ πολλῷ τῷ εὖ, ἀλλ' ἐν τῷ εὖ
τὸ πολὺ;

Χωρὶς νὰ ἰσομεύσωμεν τὴν διδακτικὴν ἰκανότητα καὶ
δράσιν οὐδενὸς τῶν τότε καὶ ἐφεξῆς, τοῦτο μόνον παρατη-
ροῦμεν, ὅτι κατὰ τὰς πρώτας δεκαετηρίδας τοῦ πανεπιστη-
μικοῦ βίου οἱ καθηγηταὶ ἐλαμβάνοντο συνήθως ἐκ τῶν ἐνό-
των, οὐδαμῶς ὄντες προπαιδευμένοι διὰ σπουδῶν εἰδικῶν, οἱ
δὲ νῦν παρεσκευάσθησαν ὑπὸς ὁἴποτε οἱ ὑψηλείας μακροῦς
ἀδύνατον δὲ ἡ διδασκαλία νὰ γῆ γίνεται σήμερον καὶ ἐπιτυ-
χειέρα καὶ καρμιοτέρα τῆς πρόην. Τὸ ἐπιτυχὲς καὶ κέρ-
πυρον τῆς διδασκαλίας ὅσα ἔχει γνωρίσματα, τὸ ποιὸν τῶν
ἀποφοιτῶντων καὶ τῶν νεαλῶδων τὴν σαρραῖν. Ἐκείνο μὲν
μαρτυρεῖ περὶ τοῦ κέρδους, αὐτὸ δὲ δύναντο ἐκ τῆς διδασκα-
λίας οἱ προσελθόντες, ἡ δὲ σπουδὴ εἰς προσέλευσιν μαρτυ-
ρεῖ περὶ τοῦ κέρδους, ὃ πρόκειται βέβαιον τοῖς προσερχο-
μένοις. Ὁ νόμος τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς ζητήσεως ἰσχύει
καὶ ἐν αὐτῇ τῇ διδασκαλίᾳ.

Οὕτως ἐξεταζόμενα τὰ ἐνθάδε, ἀναντίρρητον, ὅτι φέρον-
ται ἐπὶ προκοπὴν ἡρεμῶν, βαθμιαίαν, κανονικὴν, ἣν οὐδα-
μῶς ἰσχύει νὰ ἀποσβώσῃ ὁ ἄκριτος λόγος τῶν ἐξ ἀμαθείας

πανσόφον. Πέρονται ἐξῆλλον πτυχιούχοι 433 σὶν τοῖς ἐλαιοδιδασκάλους καὶ τοῖς φαρμακοποιοῖς. Ἐκ τούτων δὲ ἔλαβον τὸν ἀριστον βαθμὸν ἐνθάδε, τὸν λίαν καλὸν 234 ἦταν δὲ ἐν ἐκπαιδευτηρίῳ οἷο ἄλλοτε τολιχοῦται ἀποδίδονται οἱ καρποί, εἶναι ὀρθιον νὰ καταρτίθῃται τις αὐτοῦ ἀστοχίαν;

Ἄλλ' εἶποι τις ἄν, ὅτι ἡ βαθμολογία δὲν εἶναι τὸ ἀθέκαστον, τὸ ἀναμφίλεκτον μέτρον τῆς εὐδοκίμου ἀποσκευῆς, οὐδὲ τῆς ποιότητος τῶν ἀποφοιτούντων. Λεπτοῦμαι, κάρησι, ὅτι δὲν ἔχω προχείρους καὶ στατιστικὰς τῶν βαθμολογιῶν ἐν ἄλλοις πανεπιστημίαις· ἀλλ' ἐπὶ ἐξαιτίαν φοιτήσεως εἰς τῆς ἀκαδημίας τοῦ Μονάχου, τῆς Πράγας, τῆς Βιέννης καὶ τῶν Παρισίων, δὲν ἐνθυμοῦμαι, ὅτι ἤκουσά ποτε ὑπὸ τῶν λαϊκῶν καὶ σχολῶν ἀπορριφθέντας τοῖς ἐξεταστέοις, *διὰ τὸν καίριον*. Ὅτε πρὸ τριῶν ἐτῶν ἐγρασκόμην ἐν Παρισίαις, ἤκουσα παρὰ τοῦ καθηγητοῦ Πανά, ὅτι σπανίως ἐκεῖ ἀπορρίπτεται ὁ ὑπέχων τὰς διδακτορικὰς ἐξετάσεις. Καὶ γὰρ μὲν κηρύσσονται ἐκεῖ τῶν κλητῶν ἐξετάσεων καὶ ἄλλαι προσηγορικαί, δι' ὧν, ὡς διὰ λουτῆρος κεκαυθαρμένον προέροχεται ὁ μέλλων νὰ ὑποστῇ τὰς διδακτορικὰς ἐξετάσεις, λαμπρὸς ὡς ὀμηρικὸς ἀσπίς *λελοιπὸς φοῖτον ὠκεανῶς*· ἀλλ' ἐν Ηιοτοπούργῳ, ἐν Μονάχῳ, ἐν Τεβίγγῳ, ἐν Ἀλλῳ, ἐν Βόννη, ἐν Γράτς καὶ αὐτῇ τῇ Βιέννη, ἐν Νραπόλει, ἐν Βίσα, ἐν Πατανίῳ γινώσκω θετικῶς, ὅτι εἶναι σημαντὸν περιλάλητον, εἶναι δυστύχημα φοβερὸν ἢ ἀπόρριψις. Τὸ ἦπρον λοιπὸν τῶν ἐξετάσεων ἐν τοῖς πανεπιστημίαις ἐκείναις εἶναι τίχῃ μαρτύριον ἀλλοῦς τῆς διδακτικῆς ἀστοχίας; Ἡδὲ 40 ἔτη εὐτυχίας νὰ ἀιδέσκω ἐνταῦθα, καὶ σερνένομαι, ὅτι εἰδάξα ἐπὶ 40 ἔτη, αἰσθάνομαι ἐμαυτὸν καταναγεωσμένον ὑπὸ τῆς σφειδῆσεως νὰ ὀμολογήσω, ὅτι ἐνδέχεται μὲν ὡς διδασκαλὸς νὰ μὴν ὑπῆρξα ὅσον ἔπραπε καὶ ὅσον ἠθελον εὐτυχίς, ἀλλ' ἡ φιλοτιμία ἐκείνων ἐκεῖ, ὡς ἡ εὐσέβεια τῶν τοῦ Ἰωὸ θυγατέρων, συνεκάλυψε τὴν ἰδικίαν μου ἀθυναμίαν. Ἡ συνείδησις μὲ καταναγκάζει νὰ προσθέσω ἀκόμη καὶ τοῦτο, ὅτι ἂν ἡ διδασκαλία προσέκοιεν, ἂν δὲν ἀνταπεκρίθησαν οἱ καρποὶ πρὸς τοῖς ἀγῶνας τῶν διδασκάλων ἐνίστη, τοῦτο συνέβη τότε, ὅτε ἡ πολιτεία ἀπέσπα ἀπὸ τῶν θρανίων τῶν φοιτητῶν,

καταναγκάζουσα εἰς τὰς ψευδοθειάς καὶ μυθοστρατείας ἐκείνας, καὶ τοῦτο παρακαλῶ νὰ τὸ διακρατίσωσιν ἐν τῇ μνήμῃ οἱ κυβερνῶντες.

Καὶ ὡς πρὸς τὴν καρποφορίαν λοιπόν, ἢ ἄλλως εἰπεῖν, ὡς πρὸς τὴν εὐσυνείδητον ἐργασίαν τῶν διδασκόντων τὸ ἐθνικὸν πανεπιστήμιον δύνανται θαρρούντως νὰ εἴπῃ, ὅτι δὲν εἶναι ὑποδέεστερον οὐδενός.

Ἀλλὰ καὶ τὰ ὄργανα τῆς διδασκαλίας ἀδιαπύστωσ πολλαπλασιάζονται, καὶ γίνονται τελειότερα. Παραλείποντες τὰ λοιπὰ ἀρκεῖ νὰ ἐπομνήσωμεν, ὅτι καὶ ἐξαιρέτων Ἀνατομείων ἐναγχος ἀνιγέρθη, ἀπὸ δὲ τριῶν ἐτῶν τὰ πλῆθη τῶν φοιτητῶν εὐρίσκουσιν ἐν αὐτῷ οἴαν διδασκαλίαν καὶ ἐν τοῖς κρατίστοις — νὰ λέγομεν καὶ ἐν τοῖς κρατίστοις τῶν τῆς Ἑσπερίας διδασκῶν, καὶ χημεῖα ὑπάρχουσι δύο ἀριστα λειτουργοῦντα, καὶ ἄλλο ἐφήμελλον τῶν ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ ἐκ βάρθρον οἰκοδομεῖται, μαστυροῦν τὴν μεγάλην φροντίδα, ἣν καταβάλλουσι καὶ Πανεπιστήμιον καὶ Κυβέρνησις περὶ τὴν σπουδὴν τῶν φυσικῶν καὶ πειραματικῶν ἐπιστημῶν, ἀφ' ὧν προῦλθεν ἡ τεραστία ἀνάπτυξις τῶν κοινωνιῶν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις — καὶ φροντιστήρια παθολογικὰ καὶ φυσιολογικὰ, ἀπὸ πέρυσιν τελείως καταρτισθέντα, ἤρξαντο κανονικῶς λειτουργοῦντα, — καὶ φροντιστήρια ἄλλα ὑπὲρ τῶν φυσικῶν καὶ φιλοσοφικῶν ἐπιστημῶν λειτουργοῦσαν ἀπὸ δεκαετίας ὥστε τὰ πρὸς διδασκαλίαν χρειώδη εἶναι ἀσυγκρίτως καὶ πλείωτερα καὶ τελειότερα νῦν ἢ τὸ πρῶν. Ὅταν δὲ ἐν τινι ἐκπαιδευτηρίῳ καὶ πλείονες ὑπάρχωσι καὶ ἐπιτηδείωτεροι οἱ διδάσκοντες, καὶ οἱ καρποὶ ἀποφέρονται πλείονες καὶ κρείττονες, καὶ τὰ πλῆθη τῶν φοιτητῶν προσέρχονται ἐνάμιλλα, ὥστε δὲν περιλαμβάνονται τοῦ λοιποῦ ἐντὸς τῶν εὐρειῶν αἰθουσῶν, φροντίς δὲ καταβάλλεται ἤδη ὑπὲρ τῆς παρασκευῆς ἄλλων καὶ εἰρητέρων, εἶναι σωστόν, εἶναι εὐλογον, εἶναι — ὅταν αὐτὸς ἔχωσι ταῦτα — δίκαιον νὰ διασῶρηται ἡ ὑπόληψις τοῦ διδασκῶντος ἐκείνου εἰκῆ καὶ ὡς ἔτυχε παρὰ τῶν ἐξ ἀμαθείας πανσόφων; Τὴν φροντίδα ἐπὶ τὴν μεγαψυμοίαν καὶ τὸ φιλόσογον θεωροῦμεν ἡμεῖς ὡς σύμπτωμα παθολογικὸν ἐν τῷ ἔθνει. Περίεστημεν δὲ καὶ ἀπὸ τινος χρό-

νοῦ εἰς ἀνάγκην καὶ στενοχωρίαν πόλλήν, καὶ πείσῃσι τὰ πάντα, καὶ βασιλείᾳ καὶ κυβέρνησει καὶ πανεπιστάμιον καὶ λαός. Διαιρέσεις ἔθνικῶν προϋδοκιῶν ἐξώθεν, φόβοι ἐπιστάμενοι πανταχόθεν, κρίσις οἰκονομικῆ ἐνδοθεν καὶ προστριβὴ ἀένναος καὶ σπανιστοῦς περὶ πάντα καὶ κατὰ πάντα ἐξημέθησαν, ὡς φαίνεται, τὰ πνευματικὰ νεύρα τοῦ ἔθνους εἰς ἀδικουστόν βαθμόν. ἴσατε ἐπιβλήθη τις καθολικὴ ἀποφασίς, ταύτης δὲ ἀπόρροίαν ἐπὶ μέρος θεωρητέον καὶ τὴν νοσηρὴν κατὰ τοῦ πανεπιστημίου κατακρασίαν.

Ποῦ εἶναι, λέγουσιν οἱ νευροπαθεῖς παλαιολιταί, ποῦ εἶναι τὰ ἐπιστημονικὰ ἑμῶν ἔργα; Τί ἐδημιουργήσατε ἐνδοξοῦ πεντήκοντα ἔτων ἐν τῇ ἐπιστήμῃ;

Ναὶ μὲν δὲν ἔχει ἡ ἑλληνικὴ ἐπιστήμη νὰ δείξῃ τὰ ἐφέματα πρὸς τὰ παραγόμενα ἀλλαγῶν, καὶ μὲν δὲν φέρεται τὸ ὄνομα τῶν παρ' ἡμῖν συζήτων ἐν ταῖς συγγραφαῖς τῶν ἀλλοδαπῶν, καὶ παρίσταται ὡς ἐνὶ ἰσχυροῦς ἐπιστημονικῶν ἢ καὶ ἀντιπρὸς τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος; ἀλλ' ἐστειρωμένον ὄρατε ἡ γονιμότης τοῦ ἐν ἡμῖν πνεύματος, ἀντὶ νὰ ἀνυπερβῆ, ἐξ ὅτου ἠλευθερώθη ἔστω καὶ ἐπὶ μέρος τὸ ἔθνος, καὶ ἐστεύρυσεν ἐν αὐτῷ τῷ πανεπιστημίῳ; Καὶ εἶναι τίχα ἡ στεῖρωσις αὐτὰ ἀληθῆς καὶ πραγματικῆ, ἢ εἶναι τις κατὰ συγκυρίαν καὶ τήχην προερχομένη ἐξ αἰτίων παντοίας τοπικῶν καὶ προσκαιρῶν;

Ἄν ἐστεύρυσεν καθ' ὅλον τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα, δὲν ἤθελον καταλάμπει ἐν τῷ ἱστορικῷ στερεώματι τῆς Γαλλίας οἱ Πανῶς καὶ οἱ Δαιματιανοὶ ὡς ἀστέρες πρωτοπόθημοι, ὧν ἡ αἰγὰ ἀντανακλᾶται καὶ ἐπὶ τὴν γενέτειραν γῆν; ἀλλ' οὔτε καὶ ἀπὸ τῶν παρ' ἡμῖν πιστευτέον, ὅτι ἐλλείπει ἡ ἱκανότης, οὐδ' ἐκ τῆς ἐλλείψεως ταύτης προῆλθεν ἡ καθυστέρησις περὶ τὴν ἐπιστημονικὴν πρωτοβορίαν καὶ αὐτενέργειαν. Ἄλλα εἶναι τὰ αἷτια τὰ συνέχοντα τὰς πτέρυγας τοῦ νοῦς. Θέλετε τὴν ἐπιστήμην δημιουργῶν; Πούσατε ὁ ἔλεγεν ὁ Ἄναξαγόρας πρὸς τὸν Περικλῆν, ἐρωτῶντα διὰ τί φθίνει καὶ μαρμαίνεται ὁ διδάσκαλος; ὡς Περικλῆς, ἔρχετο ἔλαιον εἰς τὸν λύχνον, εἰ βούλει φέγγειν αὐτόν. Ἐγγύσατε λοιπὸν καὶ οἱ θέλοντες, οἱ ἀπαιτοῦντες τὴν ἑλληνικὴν ἐπιστήμην αὐτε-

νεργόν, ἐγγύσατε ἔλαιον εἰς τὸν λύχνον· εἰ δὲ μή, ἀρκέ-
σθητε εἰς ὃ φῶς σκεδιάζει περὶ ἑαυτὸν, καὶ μὴ ἀδοκολογεῖτε.

Ἵνα ἐννοηθῆ, πῶς ἀμείβεται ἡ διδασκαλία ἐκεῖ, ἵπου ἀ-
γλαόκαρπος θάλλει ἡ ἐπιστήμη, φέρε ἴσοιμεν τί ἀπολαμβάνει
ὁ καθηγητὴς ἐν Βιέννῃ, ἐνθα ὁ βίος πῦθαμῶς δαπανηρότε-
ρος εἶναι τοῦ παρ' ἡμῶν.

Παρ' ἡμῶν τὸ ὑψίστον τῆς μισθοδοσίας τοῦ καθηγητοῦ
εἶναι 450 δρ. κατὰ μῆνα, ἀφ' ὧν περιελαίρει τὸ πρῶτος 10 %,
περιστέλλον εἰς 400. Ἐπειδὴ τοιοῦτον εὐτελὲς χρῆμα οὐδ'
εἰς φουρισμὸν ἐξαρκεῖ, τὸν καθηγητῶν τοῦ πανεπιστημίου ὁ
μὲν καταδραπανῶται νυκθιμερὸν εἰς ἰδιωτικὰς διδασκαλίας, ὁ
δὲ κατατρίβεται ἐν τοῖς δικαστηρίοις, ὁ δὲ περιτρέχει τὰς
οἰκίας καὶ τὰς ἀγυῖάς, ἀπὸ τινος δὲ χρόνου καὶ αὐτὰ τὰ χω-
ρία, ἐν ἅπασιν δὲ ἡ ἐπιστήμη ῥιγεῖ δι' ἐνδειαν τοῦ θερμαντι-
κοῦ, ταύτης δὲ κατεξουσιάζει ὁ παρισμὸς τοῦ χρήματος καὶ
ἡ τέχνη. Ἐν Βιέννῃ οὐδεὶς τῶν νομοδιδασκάλων, ὡς οὐδ'
ἀλλοχῶ τῆς Γερμανίας οὐδεὶς μετέρχεται τὸν διδασκόντα,
οὐδ' ὁ ἰατροδιδάσκαλος ἀναβαίνει καὶ καταβαίνει τὰς κλίμα-
κας τῶν οἰκιῶν δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, ἀλλὰ τὸ νοσοκομεῖον,
ἀλλὰ τὸ ἐργαστήριον, ἀλλὰ τὸ φροντιστήριον καὶ ἡ καθέδρα
ὑπάρχουν ἐκεῖ τὰ θέατρα τῆς τῶν καθηγητῶν ἐνεργείας.
Ἐκεῖ οἱ *Bamberger* καὶ οἱ *Billroth*, καὶ καθ' ὅλου εἰπεῖν οἱ
διδάσκοντες πρακτικὸν τινα κλάδον τῆς ἰατρικῆς, ἀφ' οἷο πο-
ρίζονται μεγάλας ὠφελείας, καταλείπουναι τοῖς διδάσκουσι μα-
θήματα θεωρητικά, —τούτοις καταλείπουναι καὶ τὰ ἐν τῷ πανε-
πιστημίῳ ἀξιώματα, οἷον κοσμητείας καὶ προπανεσίας καὶ εἴ-
τι ἄλλο, ὃ τινι ἐκεῖ συμπαρασημαρτεῖ καὶ τι χρηματικὸν κέρ-
δος—τούτοις καταλείπουναι ἐκεῖ ἐκ πνεύματος δικαιοσύνης
τὰ προσδοκώμενα ἀξιώματα, οὕτω δὲ δημιουργοῦνται ἐκεῖ οἱ
Hyrtl καὶ *Brücke* καὶ *Rokitansky*.

Θέλετε ἐπιστήμην αὐτενεργόν; Μεταστρέψατε τοὺς ὄρους
τῆς ὑπάρξεως τῶν τοῦ πανεπιστημίου καθηγητῶν, ἐγγύσατε
ἔλαιον εἰς τὸν λύχνον· εἰ δὲ μή, ἡ ἑλληνικὴ ἐπιστήμη, ὡς
ἦτο μέχρι τοῦδε, εἶναι καὶ νῦν, θὰ ἴναι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι,
ἑτερόφωτος δορυφόρος, οὐδέποτε ἀστὴρ αὐτολαμπής, ἀπλα-
νής. Τοῦ ἐλαίου τούτου τὴν ἀκύβητον τρεῖς κρατοῦσιν ἐν τῇ

χειρὶ, ἢ κυβένησις, τὸ Γένος καὶ οἱ μαθηταί. Καὶ οἱ τρεῖς λοιπὸν ὡς ἐγγύσιον εἰς τὸν λαίχνην τὸ ἀπαραίτητον ἔλαιον. Ἀλλ' ὅταν ἡ μὲν κυβένησις δι' ἀπορίαν ἀναγκάζεται νὰ περικείρη τὸ μισθάριον, οἱ δὲ ἀπανταχοῦ μυριάπλοιοι ὁμογενεῖς μόνον περὶ τὸ χρέμα τριβάλλουν, οἱ δὲ φοιτηταί πιέζονται ὑπὸ μισθίας ἀνάγκης, τί ἀδικολογεῖτε περὶ τῶν καθηγητῶν τοῦ πανεπιστημίου ἡμῶν; Ἐν Βιέννῃ ὁ καθηγητὴς ἀπὸ μισθοῦ καὶ δικαιοσύμειον ἔχει περὶ τῆς 20 χιλ. φλορινίων, ἢ τοὶ 40 χιλ. δραχμῶν ἑτησίαν ἀπολαβήν, ἐν Ἀθήναις δὲ 5 χιλ. ὄρ. ὁ γηραιότερος τῶν καθηγητῶν, ὁ παρὰ τὸ πέννημα τῶν διδασκαλικῶν τοῦ σιαδίου. Καὶ ὅμοιαι ἀνθρώποι εἶναι καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δέ, οὐδ' ἔθυμεν οἱ ἐν Ἀθήναις μόνον ἡμεῖς ἀπὸ ὀμῶς καὶ ἀπὸ πείτης.

Εἰς βελτίωσιν τῶν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ καὶ διδασκομένων καὶ διδασκόντων ἐπιτρέψατέ μοι νὰ ρίξω ἐν παρούσῃ μίαν ἰδέαν, ἣν καὶ ὄν θεωρῶ αὐτὴν περὶ τὸ κοινὸν ἔκτατα ἀνεπίδεκτον ἀντιλογισμῶν. Ἄφου, ὡς ἔχονα τὰ πρόγρημα τῆς ἡμῶν, χρηματῶν δεῖ, χρήματα δὲ τὸ κράτος ὄν ἔχει νὰ καταβάλλῃ οὔτε πλείονα οὔτε ἄρακι, τάχα ὄν εἶναι ἄριστος τὰ χρήματα ταῦτα νὰ καταβάλλουν οἱ φοιτηταί; Καὶ λέγετε σὺ ἀπὸ διδασκῶν; ἐγὼ μὲν λέγω οὐχί ἄλλο τι λέγω ἐγώ. Τὸ κράτος ὑποχρεοῖ τοῖς φοιτηταῖς εἰς θητεῖαν στρατιωτικὴν, καὶ ὑποχρεοῖ οὐχί ὅτι ἔχει ἀνάγκην τῆς τούτων ἡμέσου ἔπαυσης, ἀλλὰ ὅτι θέλει καὶ τὸν φοιτητὴν νὰ εἶρῃ ἠσυχασμένον τὰ ὄπλα, ὅταν ἡ χρεια καλῆ. Ἐπὶ δὲ τούτῳ ἀποσπῶ αὐτὸν τὸ δεύτερον, τρίτον ἢ τέταρτον ἔτος κατὰ τὰ τοῖς πᾶσι γνωστά, καὶ ἀσκεῖ κατὰ τρόπον ἡγευθῆ καὶ εἰκονικόν. Ἄν ἀντὶ τοῦ ἀναρπάσαι ἐκ τῶν ἐδωλίων τοῦ πανεπιστημίου, παρεχόμενον τὸ κράτος εἰς τὸν φοιτητὴν τὴν εὐκολίαν τοῦ ἀσκῶναι περὶ τὰ ὄπλα ἐν τῷ πανεπιστημίῳ κατὰ τὰ πέννησι ὁμιθέντα, ἀντὶ δὲ τοῦ πλεονεκτίματος τούτου ἀπῆται ὡς ἀντίδοσον παρ' ἑκάστου τῶν τριεχιλίων φοιτητῶν τὴν κατ' ἔτος καταβολὴν 100 δραχμῶν ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τῆς διδασκαλίας—ἔρωτῶ ἡμῖς, κύριοι, ἔρωτῶ αὐτοῖς τούτοις τοῖς φοιτηταῖς, ὄν ἠθελον στέρξει τὴν καταβολὴν αὐτήν, τὴν ὁποίαν ζητῶ τὴν ἄδειαν νὰ καλέσω πανεπιστημιακὸν φόρον; Καὶ τὸν εὐρίσκω δίκαιον

τὸν φόρον αὐτόν, διότι, ἀφοῦ ἀπὸ τῆς τῶν πάντων φορολο-
γίας, τῆς κοινῆς, ἀμείβονται οἱ τοῦ πανεπιστημίου καθηγη-
ταί, τὰ δὲ πλεονεκτήματα τῆς διδασκαλίας ὀλίγοι μόνον καρ-
ποῦνται, ἢ ἄκρα δικαιοσύνη ἀπαιτεῖ καὶ ἢ ἐνώπιον τοῦ νό-
μου ἰσότης ἐπιβάλλει, ὅπως οἱ ὀλίγοι ἐξισωθῶσι πρὸς τοὺς
πολλοὺς διὰ τῆς προσθέτου ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τῆς διδασκα-
λίας καταβολῆς ἑκατὸν δραχμῶν, μάλιστα καὶ ἂν ἢ καταβολ-
ὴ αὐτῆ παρασχεθῇ ὡς ἀντίδορον, ὡς ἀντάλλαγμα τῆς ἐν τῷ
πανεπιστημίῳ ἀσκίσεως καὶ θητείας, ἀποφέρον κέρδος τοῖς
φοιτηταῖς τὸν χρόνον ἑνὸς ἢ δύο ἐτῶν μαθητείας.

Ἰσοῦ λοιπὸν κεφάλαιον 300 χιλ. δραχ., ἢ τὸ μὲν πανεπι-
στήμιον καὶ τὸ Κράτος ἀδύνατον νὰ καταβάλωσιν ἀπ' ἑαυ-
τῶν, ὁ δὲ φοιτητῆς πιθανότατον, ὅτι δὲν θέλει ἀρνηθῆ ν'
ἀποτίμη.

Ὅτε ἀνεκινήθη ἐν Αὐστρίᾳ τὸ περὶ διδάκτρων ζήτημα ἐπὶ
Στρομάϊεῳ κατὰ τὸ 1876, ἐπελήφθη δὲ τοῦτο καὶ ἡ τῆς
συνεγορῶν ὑπὲρ τῆς καταργήσεως τῶν διδάκτρων, οἱ καθη-
γηταὶ τῶν ἑπτὰ τῆς Αὐστρίας πανεπιστημίων ἐν σώματι προ-
σεκάλεσαν ἅπαντας τοὺς φοιτητῆς, περὶ τοῖς 20 χιλ. ν' ἀπο-
φανθῶσιν, ἂν στέρξωσιν τὰ διδάκτρα, ἢ θέλουν τὴν κατάργη-
σιν τούτων, πάντες δὲ οἱ φοιτηταὶ ἀπεφάνθησαν ὑπὲρ τῶν δι-
δάκτρων. Ὅταν δὲ ἐν κρείττει ἀπολειπόμενοι, οἷον ἢ Αὐστρία,
οἱ φοιτηταὶ ἐρωτηθέντες ἀμόφονοι ἀπεφάνθησαν περὶ θέμα-
τος θίγοντος αὐτοὺς τούτους, διατί νὰ μὴ γείνη τοῦτο καὶ
παρ' ἡμῖν; Πέποιθα, ὅτι καὶ οἱ ἡμέτεροι φοιτηταὶ πάντες ἐν
μαῖ φωνῇ θὰ συμμερισθῶσι τὴν γνώμην τῶν αὐστριακῶν
συναδέλφων μετὰ τοῦ πλεονεκτήματος τῆς ἐν τῷ πανεπιστη-
μίῳ ἀπληκτικῆς ἀσκίσεως καὶ θητείας. Οὐδ' εἶναι ἀνοίκειον
τὸ ἀποφαίνεσθαι αὐτοὺς τούτους τοὺς πρὸς οὗς ἀναφέρον-
ται τὰ πράγματα, κἂν τευχάνωσι ὄντες νεαρὰ φοιτηταί. Ὁ
φιλοσοφικώτατος τῶν ἀρχαίων ῥητόρων καὶ ὁ ἀγνότατος τῶν
ἀρχαίων πολιτευτῶν, ὁ Ἰσοκράτης, λέγει παρ' Ἀρχιδάμῳ·
*Εἰ μὲν ἦν δεδειγμένον, ὥστε τοῖς μὲν πρεσβυτέροις περὶ ἀπείρων εἰ-
δέλαι τὸ βέλτιστον, τοῖς δὲ νεωτέροις μηδὲ περὶ ἐνός ὀφθῶς γινώσκειν,
καλῶς ἂν εἴηεν ἀπέργειν αὐτοῖς τοὺς συμβουλίας.*

Τῶν φοιτητῶν λοιπὸν ἀποφανθέντων ὡς πέποιθα κατὰ τὰ

άνο, ὁ ἐκ 300 χιλιαῖδων δραχμῶν πόρου, προστιθέμενος εἰς τοὺς ἐνόμτας τῷ πανεπιστημίῳ, ἀρκεῖ, ἵνα καταστήσῃ τοὺς καθηγητὰς ὑπερτέροισι τῶν εὐλόγων κοινωνικῶν ἀνογικῶν καὶ νὰ ἀπαιτήσῃ παρ' αὐτῶν ἐπιστημονικὴν ἀτενέργειαν· εἰ δὲ μὴ, στέρξτε τὰ παρόντα, καὶ μὴ ἀδικολογεῖτε, μαθαίνοντες καὶ τὸν ὑπολειφθέντα ζῆλον τῶν διδασκάλων. Ἐποῦ δὲ θερμότερον συνιγοῦν ὑπὲρ τῆς προτάσεως ταύτης, καθ' ὅσον μέλλει νὰ συνεργήσῃ εἰς τὴν στρατιωτικὴν πένταξιν τῶν φοιτητῶν.

ΒΗΕΝΕΚΤΕΑΙ ΒΕΑΤΙΩΣΕΙΣ.

Κύριοι!

Ἀλλὰ καὶ ἂν τὰ τοῦ πανεπιστημίου ἂν ἔχουν τοσοῦτον κακῶς, ὅσον ἀπλάλυσαν οἱ ἐξ ἀμαθείας σοφοί, πάλιν ὁμοῦ ἀμεροδίπτως, οὐχὶ ὡς οἱ πρὸ *damus sua* συνιγοῦσιντες, — ἀμεροδίπτως ἐξετάζοντες τὰ καθ' ἡμᾶς, πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἔχομεν ἐλλείψεις πολλὰς καὶ μεγάλας, ἐνδεχόμενον δὲ εἶναι πρὸς ἄρσιν τῶν ἐλλείψεων τούτων, πρὸς διόρθωσιν τῶν κακῶς κειμένων, ἐξ ὑπερβολικοῦ ζήλου, ἐκ φιλαυτιμίας καὶ πόνου νὰ ἠγέρθῃ ἢ κέρυσιν ἐκείνη κατὰ τοῦ πανεπιστημίου κατακραυγή.

Ἴνα καταστή ἡ ἐκπαίδευσις ὅσον ἔνεστι τελεία ἐνθάδε, τρία τινὰ ἀπαιτοῦνται, α) ἐνδελέχεια διδασκαλίας, β) προμήθεια πάντων τῶν πρὸς διδασκαλίαν χρησίμων καὶ γ) ἐνδελέχεια ἀκροάσεως. Καὶ παρὰ τὰ τρία ταῦτα ἐστρέψεν ἡ πρωτανεία τὸν νοῦν· καὶ πρῶτον μὲν προσεκάλεσε πάντας καὶ διδάσκοντας καὶ ἀδασκομένους νὰ συμμορφώσωσιν ἑαυτοὺς πρὸς τὰ τεταγμένα, καὶ νόημα, οἱ μὲν φοιτηταὶ σπεύδοντες νὰ προσέλθωσιν εἰς ἐγκαιρὴν ἐγγραφὴν μέχρι τῆς 15 Σεπτ., οἱ δὲ καθηγηταὶ ἐγκαίρως ἐναρχόμενοι τῆς διδασκαλίας καὶ τοῖς ἐνηργημένοις τὰ πρέποντα ἐποικοδομοῦσιντες. Ὁφείλω δὲ δημοσίᾳ νὰ ἐλέγξω καὶ τῶν μὲν καὶ τῶν δὲ τὴν νοχέλειαν. Μόλις τὸ $\frac{1}{2}$ τῶν φοιτητῶν εἶχον ἐγγραφῇ μέχρι 15 Σεπτ., ἐκ δὲ τῶν καθηγητῶν δύο μόνον ἤρρισαν ἑαυτοὺς

πρὸς τὰ νόμιμα καὶ τὴν ὑπόμνησιν τῆς πρωτανείας. Οἱ γὰρ φοιτηταὶ δὲν ἔρχονται ἐν καιρῷ, διότι δὲν ἔπάρχει ἔπαρκές τὸ ἀκροατήριον ἐν ᾧ χρόνῳ κελεύει ὁ νόμος. Τὸ ἄτοπον τοῦτο, ἐπαναλαμβάνομενον μετὰ τῆς κανονικότητας τῶν ἐνιαυτῶν, νομίζομεν, ὅτι πρέπει νὰ διορθωθῇ, ἢ δὲ διορθώσεις πρέπει νὰ προέλθῃ ἀπὸ τῶν καθηγητῶν, ἀφοῦ πᾶν δέλημα τελειὸν ἀνοσθέν' ἔστι καταβαίνον ἐξ αὐτῶν τῶν πατέρων τῶν ψόγων. Ἄριστος γὰρ ὁ τὰ ἐσθλά εἰδώς καὶ πράττων ἐξ ἑαυτοῦ, καλὸς δὲ καὶ ὁ σκεπτικὸς τὰ παρ' ἑτέρων λεχθέντα· ὅς δ' ἀνρηϊότερον τοῦτον ποιῆ, τοῦτον ἄγει ὁ νόμος εἰς τὴν αἰθεῖαν ἀδύον. Εἰς τὴν ἀνορθώσιν τῆς νομίμου τάξεως τὸν λόγον καὶ τὴν δύναμιν ἔχει ἡ Κυβέρνησις, καὶ πρέπει, ὅπως ἂν λυσιτελέστερον κρίνῃ αὐτὴ νὰ ἐπιβάλλῃ τὸν νόμον.

Δὲν εἶναι δὲ μόνη ἡ ἔγκαιρος ἐναρξίς καὶ ἀήξις τῶν παραδόσεων τὰ ἀληθῆ, τὸν ἐρευνητικὸν καθηγητῆν, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐνδελέχεια τῆς διδασκαλίας. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ κανονισμὸς ἐπιβάλλει τῷ πρῶτῳ τὴν ἐπιβλέψιν ἐπὶ τῆς τῶν καθηγητῶν ἐνεργείας, πολὺς δὲ ἐγένετο λόγος ἐν τῷ εἴσω περὶ τῆς δῆθεν ἀλαγορίας ἐνίοις ἐξ ἡμῶν περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ καθήκοντος, ἀθέλωσιν ἡ πρωτανεία νὰ μάλῃ, πόσον αἱ θύραθεν αἰτιάσεις εἶχον ὑπόστασιν ἀληθείας. Ἄλλ' ὁμολογεῖ, ὅτι οὐδέποτε κατέβησε νὰ μάλῃ τὸ ἀληθές. Ὅτι ἐξυτεῖτο ἡ σημείωσις τῶν ἀποσιδῶν, εὐρίσκειτο πάντοτε διὰ μυσίας προφάσεις ἀτελείς, οὔτε εἶναι δυνατόν ἄλλως νὰ ἐξηκριθῆ ἡ ἀλήθεια καὶ νὰ ἐπισημωθῶσιν οἱ καταλαλεταί, ἐὰν μὴ ἴσως διορισθῇ ὑπερῷος, τοῦτο ἔχον τὸ ἔργον, τὴν κατὰ τρωσιν ἐλέγχον περὶ τῆς ἐργασίας ἐκίσταται. Ἡ ἐκτελέρωσις τοῦ καθήκοντος, κύριοι, εἶναι ἀρετὴ βαρεῖα, μετὰ πόνου ἐναιτικομένη καὶ διὰ τοῦτο τιμιωτάτη, ἐνὶ αἰ ἀποκα ἀρεταί, κατὰ Πίνδαρον, οὔτε παρ' ἀνδράσιν, οὔτε κοῖλας ἐν γαστρὶ τιμῆται. Πολλοὶ μὲν γὰρ, καλὸν εἶ τι ποροθῆ. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐκτελέρωσις τοῦ καθήκοντος εἶναι ἀρετὴ, ἔχομεν ἀπαράγκριστον τὸ καθῆκον νὰ διδάξωμεν αὐτὴν διὰ παραδείγματός τιλαινοῦς ἐνὶ δὲ τοῦ πανεπιστημιακοῦ περιβάλλοντος, ἢ δὲ κυβέρνησις ἔχει καὶ τὸ χρέος καὶ τὴν δύναμιν νὰ δημιουργήσῃ τὴν τάξιν.

Δεύτερος ὅρος τῆς κυριοφύρου διδασκαλίας εἶναι ἡ παρα-

σκευὴ τῶν ἐπιτηδείων, ἐπιτήδεια δὲ εἶναι αἱ ἐπαρκεῖς καθι-
 γηταί, ἢ ἕλη καὶ τὰ βοηθήματα τῆς διδασκαλίας. Ἦν δὲ ἡ
 σκεψθῆ ἡ πρωτανεία καὶ ἐνεργίῃ τι πρὸς τοῦτον, ἔκρινε
 λυσιτελεῖς καὶ πρέπον ν' ἀποταθῆ πρὸς αὐτὰς τὰς σχολάς,
 ἵνα μάθῃ παρ' αὐτῶν τὰς ἰδίας ἐλλείψεις. Τοιαῦτα ἐξακρί-
 βωσις, ἐνεργοῦμένα παρὰ τῶν ἀρμοδίων, ἦτο τόσῳ μᾶλλον
 ἀναγκαῖα, καθ' ὅσον ἐθροῦλλεῖτο καὶ ἡ Κυβέρνησις ὡς δια-
 νοουμένη νὰ καινοτομήσῃ πολλά καὶ μεγάλα ἐν τῷ πανεπι-
 στημίῳ, ἡ δὲ τῶν σχολῶν γνώμη, συζητηθεῖσα καὶ ἐπὶ τῆς
 συγκλήτου, ἤθελεν ἐπιδοθῆ περιεβλεπόμενῃ τὸ πανεπιστι-
 μιακὸν κῆρος, καὶ προάσῃ ἴσως πολλὰς ἀνομιλίας, ὡς ἡ
 παρὰ τῆς Κυβερνάσεως μονομερῆς διαφύβησις τῶν ἐν ἡμῖν
 ἐνδεχόμενον ἦτο νὰ ἐκενέγκῃ. Εἰς τὴν πρόσκλησιν τῆς πρω-
 τανείας δὲν ἐδόθη ἀπανταχόθεν ἡ δέουσα προσοχή. Ἡ μὲν
 θεολογικὴ σχολὴ ἔσπειρε νὰ ἐξείπῃ τὴν ἀνάγκην τῆς πλη-
 ρώσεως ἐδῶν τινῶν, ἡ δὲ ἰατρικὴ σχολὴ ἀπέφραγε νὰ καθο-
 ρίσῃ ὀνομασί τῆς ἐλλείψεως εἰποῦσα, ὅτι ὁ πρωτανεὶς μέ-
 λος ὢν ἀρχαῖον τῆς σχολῆς, γινώσκει ταύτας, καὶ γινώσκει,
 ὅτι πολλάκις παρεστῆθησαν πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ἀναι τε-
 λεσφορήσεως. Ἠμάρτισεν ἡ ἰατρικὴ σχολὴ, ἀποκριθεῖσα
 οὕτως εἰς τὸ πρωτανικὸν ἐρώτημα, διότι αἱ ἀνάγκαι ποικίλ-
 λονται κατὰ τοὺς καιροὺς, τὸ δὲ κέρυσιν ἐπισημῶς ἐνδέχε-
 ται νὰ μὴν ἦναι ὁμοίως καὶ τῆτες. Οὐδεὶς φέρ' εἰπεῖν ἐσκέ-
 πτετο πρότερον περὶ μικροῦσιν διδασκαλίαις, καὶ ὅπως σή-
 μερον ἀπαραίτητος κατέστη ἡ ἰδρυσις διδασκαλίας τοιαύτης.
 Οὐδεὶς ἐσκέπτετο πρὶν περὶ διδασκαλίας ἱεροχρωστικῆς τῶν
 κατὰ τὸν χειρισμὸν τοῦ μικροσκοπίου, περὶ τῶν κατὰ τὴν
 χημικὴν ἀνάλυσιν τῶν οὐρῶν, περὶ φροντιστηρίων παρ' ἐκά-
 στο μαθήματα πρακτικῶ καὶ θεωρητικῶ, καὶ ὅπως τὰ φρον-
 τιστήρια εἶναι σήμερον ἀπαραίτητα ὄργανα, εἶναι ἡ ἰσχύς τῆς
 διδασκαλίας, ὡς ἀναγκάζοντα τοὺς φοιτητὰς νὰ αἰδέωνται λό-
 λον περὶ ὧν ἀκροῶνται ἐνώπιον τῶν συμφοιτητῶν καὶ τῶν
 διδασκάλων· οὐδὲ λέγομεν καὶ τοῦτο προσέτα, ὅτι τὰ φρον-
 τιστήρια, κανονικῶς λειτουργοῦντα, οὐ μόνον ἠθέλον παρυ-
 κινήσει εἰς ἄμεσον πεγχρωτισμὸν καθηγητὰς καὶ ὀμιλητὰς
 (colloquentes), ἀλλ' ἠθελον καταστήσει παντελῶς περιττὰς καὶ τὰς

ἐνιασίου ἐξέτασις, ἀφοῦ αἱ ἠφραντιστηριακὰ μελέται εἶναι αὐτόχρομα ἐξετάσεις θαντικαί.

Διὰ ταῦτα νομίζει ἡ πρωτανεία, ὅτι ἐντός τῶν ἑαυτῆς καθκόντων καὶ πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ πανεπιστημίου προσεκάλεσε τὴν ἱατρικὴν καὶ τὰς ἄλλας σχολὰς εἰς ἔρευναν τῶν ἐλλείψεων παρ' ἑκάστη. Τοιαῦτα ἔρευνα καθολικὴ πρέπει νὰ γίνηται τοῦλάχιστον ἅπαξ τοῦ ἔτους ὡς ἐν Πυλαίᾳ ἐπιστημονικῇ, καὶ ἂν κατὰ κανόνα ἐγίνετο μετὰ τῆς θεολογικῆς ἐπιστάσεως, ἥθελον εἶσθαι ἐπεννευγμένα ἢ οὐ πολλὰ βελτιώσεις ἐπιβαλλόμενα ὑπὸ τῶν καιρῶν, οὐδ' ἠθέλωμεν ἐκτεθῆ εἰς τὰς ἐπιτημύσεις τῶν ἐξ ἀμαθείας σοφῶν.

Ἡ φιλοσοφικὴ σχολὴ ἐπὶ τῷ πρωτανικῷ ἀγγέλματι ἀπεφάσισε, διαιρεθῆσαι εἰς δύο τμήματα, νὰ ἐξετάσῃ τὰ καθ' ἑαυτὴν ἀλλὰ τὰ πράγματα ἐχώρισαν καὶ ἐνταῦθα μέχρι τῆς ἀποφάσεως. Ἡ νομικὴ σχολὴ ἐσίγησε παντάπασιν. *Nihil me tangere.*

Τούτων αὐτῶς ἐχόντων, οὐδὲν ἄλλο ὑπελείπετο τῇ πρωτανείᾳ, ἢ νὰ σκεφθῆ καθ' ἑαυτὴν καὶ νὰ πράξῃ. Περὶ τῆς πληρώσεως τῶν χηρευασῶν ἐδρῶν οὐδὲ λόγος ἰδέναιτο νὰ ἐπάρξῃ, καὶ οἷοι μὲν ἡ Κυβέρνησις ἠθέλε τὰ περὶ τοῦτου νὰ ὀρίσῃ κατ' ἰδίαν γνώμην καὶ βούλησιν, ἀλλὰ καὶ οἷοι αἱ οἰκονομικαὶ τοῦ Κράτους διαχέρεια καθίσταν καὶ ἐκ τῶν προτέρων ἀπραγματοποιήσιον πᾶσαν πρότασιν τῶν τοῦ πανεπιστημίου ἀρχῶν. Ναὶ μὲν τὸ πανεπιστήμιον ἠδέναιτο νὰ προτείνῃ τῇ Κυβερνήσει τὸ ἀναλαβεῖν αὐτὸ τὴν δαπάνην τῶν χηρευασῶν ἐδρῶν, ποισὺν οὕτω τὸ πρῶτον βῆμα εἰς χειραφέτησιν ἀπὸ τῆς κυβερμονίας τοῦ Κράτους· ἀλλὰ καὶ ἐν τοιοῦτό τι προτείνεω ὑπὸ τῆς πρωτανείας ἠθέλε καταλάβει ἄγιον ῥῆγος τοῖς πλείστοις τῶν συγκλητικῶν καὶ ἐπὶ μόνῳ τῷ ἀκούσματι. Δὲν ἠθέλων νὰ ἐννοήσωμεν πολλοί, ὅτι τὸ πανεπιστήμιον δὲν εἶναι, δὲν πρέπει νὰ ἴναι πωλύπονος, τοῖς πλοκάμοις ἐκτείνων μόνον πρὸς χρημῆτων ἀγχοριδῶν, ἀλλὰ καὶ διαθέτης τῶν χρημάτων ἐκείνων πρὸς ἐξοικονομῆσιν πάσης νέας καὶ λογικῆς ἀπαιτήσεως τῆς διδασκαλίας. Ἐρωτῶ ἑμᾶς, κύριοι, ἂν τὰς 200 χιλ. δρ., ὡς ἔχομεν ἐπίσημον περίσσευμα ἀπὸ τῶν προσόδων, ἐδαπανῶμεν ἀνάσας ὑπὲρ

τῆς προσηκούσης οἰκονομίας τῶν ὑπαρχουσῶν ἑαυτῶν, ἂν τὸν πανεπιστημιακὸν βίον πύρρειόσμεν, ὡς ἐμπροσθε εἰς ἐκπαιδευτήριον ἀνδρῶν καλῶν καὶ γαθῶν, δὲν ἠθέλωμεν ἡμεῖς αὐτοὶ, δὲν ἠθέλε τὸ Πανελλήνιον σήμερον ἐναβρένεσθαι ἐπὶ τῷ ἔθνικῷ ἀγλαΐσμῳ, οἱ δὲ κληροδοτήσαντες ἡμῖν ἡμῶς κτήμεθα ἀγαθῆ, ποιουμένης ἀνάγκης καὶ ἀλλῶν, δὲν ἠθέλον προσημοτέρων ὁρέξει εἶναι πλουτιοῦσιν αἰετῶν; Φρονῶ, κύριοι, ὅτι, ἂν διὰ τῶν ἔργων ἐποδείξομεν, ὅτι μοχλοῦμεν εἰς τὸ καταστῆσαι τὸ κατάστημα ταῦτο ἐνάμειλλον τῶν ὑπανταχοῦ γὰρ, καὶ ἀφειδῶς καὶ σπουδίως διαπαντῶμεν ἑαυτῶν αὐτοῦ ἐξ ὅσων ἐχορήγησαν ἡμῖν οἱ φιλογενεῖς, οὐκ ἴφρονῶ γόνον, ἀλλὰ πέπεισμαι, ὅτι πανταχόθεν θέλει ἀπαγοληθῆ πρὸς ἡμῖς τὸ εὐαγγελικὸν ῥῆμα: καὶ δοῦλε ἀγαθῆ καὶ πιστῆ, ἐπὶ ὀλίγων εἶ πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσει.

Πολλῶν δεῖται τὸ πανεπιστήμιον πρὸς συμπλήρωσιν. Εἰσπεν ἤδη ἡ θεολογικὴ σχολή, τίνων χρῆσιν ἔχει καὶ ἡμεῖς δὲν μακροχρονίαν. Ἀλλ' ἡ φιλοσοφικὴ σχολή, ἔχει μαγίστης ἀνάγκης. Καὶ πρῶτον ἀπὸ χρόνον μακρὸν χηρεύει ἐν αὐτῇ ἡ ἔδρα τῆς ἱστορίας τῶν φιλοσοφικῶν συστημάτων ὡς καὶ ἡ τῶν ἀρχαιολογικῶν διδασκαλίαν. Καὶ ἠδύναντο μὲν ἀλλοχοῦ αἱ ἔδραι αὐταὶ γὰρ φέρονται ἐν ἑαυτέρῳ λόγῳ, ἀλλ' ἐν Ἀθήναις, ἐν αἷς πλανῶται ἀκόσμη ἡ σκιά τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων, ζηλωτότερος προσβλέπειται πρὸς τὰ μεγάλα ταῦτα καὶ ἡγεμονικὰ οἰκονομήματα, ἐνῶ οἱ ἀρχαῖοι ἐκείνοι ἐφιλοσόφουν καὶ πρὸς τὰ θεῖα τοῦ Ἰεῦστος ἀπὸ τῶν στανπλατῶνον ἀμφιλοφῶν, καὶ ἐπὶ λῶφον ἀναπεπταμένον εἰς τὰς πρυαὶ τοῦ βουρῆ, καὶ ἐν ἀγορῇ ἐπὶ τῶν Ποικίλων Στυάων, καὶ ἐν τριόδοις καὶ ἐντὸς τῶν ἐργαστηρίων. ἐν Ἀθήναις γὰρ μὴ διδάσκεται ἤδη ἀπὸ χρόνον πολλῶν ὑπὸ τυπικοῦ καθήκοντος ἡ τῆς φιλοσοφίας ἱστορία εἶναι ἀμήρητος ἀσπγγόριον, ὡς οὐκ ἦτον ἀσπγγόριον εἶναι καὶ γὰρ ἀπὸ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ ἡμῶν ἡ σπουδὴ τῆς ἀρχαιολογίας διδασκαλία.

Καὶ νῦν μὲν γινώσκω εἶς ὅτι ἡμῖν μέλος τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς ἐνεργόν, ὅτι προσκεκλήθη ἐκεῖνι νῦν προτείνῃ ὅν ἂν κρίνει ἐπιτύθειον εἰς ἐπιτάξιον τῆς ἔδρας, καὶ ὅτι τὰ διαθήματα τῆς σχολῆς προσέκρουσον εἰς κολήματα ὡς

υπερβλάται, ἀλλὰ δὲν ἦτο ἡόκαλος καὶ ἡ προσηγορὴ διδασκαλία δι' εἰδικῶν καὶ ἐμπειρῶν διδασκάλων, ὡς γίνεται καὶ ἐν τοῖς πανεπιστημίαις τῆς Ἑλλάδος ἐν συγκριθῆσά μοι αὐτῇ, ἕως οὗ, προκηρυχθέντος διαγωνισμοῦ ἐγγράφων καὶ προφορικοῦ μετὰ ἑπτὰ ὅρισμένα, εἴρηθῃ ἡ παρασκευασθῆ ὁ κατάλληλος. Εἰ οὕτως ἐποιεῖτο καὶ παρ' ἡμῖν, οὐχὶ εἰς, ἀλλὰ στρατιὰ ἦδη ἀρχαιολόγων ἠθελε παρουσιασθῆ, μόνη δὲ ἡ ἐκλογὴ ἠθελεν ἐμβάλλῃ εἰς ἀπαρίαν Παρ' ἡμῖν, κίριοι, ὡς ἐξέθηκα καὶ ἄλλοτε ἐν τῇ φιλοσοφικῇ σχολῇ, ἡ ἀρχαιολογία πρέπει νὰ καιελεύθῃ ἔδρας πολλῆς, νὰ ἀποτελέσῃ ἴδιον τμήμα, ὡς αἱ φυσικομαθηματικαὶ ἐπιστῆμαι, οἷα ἐντροπὴ εἶναι ἀπὸ περάτων γῆς νὰ προσέρχονται Γάλλοι, Ἀγγλοί, Γερμανοί, Ἀμερικανοί, ἐν προσεχεῖ δὲ μέλλοντι ἴσως καὶ Ἰταλοὶ καὶ Ρῶσοι καὶ νὰ ἰδρῖνουν ἀρχαιολογικῆς σχολῆς ἐν Ἀθήναις, ἡμεῖς δὲ, ὡν σήματα ἡ πατρίς εἶναι μακρῶν ἀρχαιολογικῶν ἀγώνων καὶ ἀνεξερεύνητον, ἡμεῖς οἱ ἐν Ἀθήναις νὰ καθυστερῶμεν ἐν τοῖσι.

Οὐχ ἥτιον ἐπαισθητὴ εἶναι καὶ ἡ ἔλλειψις ἴδιου καθηγητοῦ τῆς βοτανικῆς καὶ νὰ μὲν ἡ διδασκαλία τοῦ στοιχουτάτου μαθήματος δὲν ἀπέλειπε καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, φιλοτιμηθέντος ἐμοῦ νὰ μὴ καταλείψῃ ἔρημον τὴν διδασκαλίαν, ἀλλὰ πιστεύω, ὅτι ὁ διάδοχος μοι, συνιδὸν τὴν ἀνάγκην ἴδιου καθηγητοῦ, θέλει ἀρμοδίως προσκαλέσει τοῖς δαπάνῃ τοῦ πανεπιστημίου ἀπουδόμενους ἐν Εὐρώπῃ δύο ἀποτρόφους—θέλει προσκαλέσει αὐτοὺς νὰ ἀνηρμοφωθῶσι πρὸς τὸν θεωρὸν τῆς ἰσηγορίας. ὅπως κατὰ τὸ δείγματα τῆς διδασκαλικῆς αὐτῶν ἱκανότατος προτιθῶσιν ὁ μὲν ἢ ὁ δὲ, ἢ καὶ ἀμφότεροι εἰς τῆς βοτανικῆς τὴν διδασκαλίαν· ἀπὸτε πρᾶγματι, ὡς καὶ ἄλλοτε ἐξέθησα ἐνώπιον τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς, δύο βοτανικῶν τὸ πανεπιστήμιον ἔχει ἀνάγκην. Σημειοῦμεν δὲ ἐν παρόδῳ, ἵνα μὴ ἐπανέλθωμεν, ὅτι ἐπὶ τῷ ἐπιμόνῳ αἰτήσῃ ἐμοῦ ἀνεδέχθη χορηγούντος τοῦ μὲν πανεπιστημίου εἰσάμαξ 1500 δραχμῆς, ἐμοῦ δὲ ἀπὸ τῶν ἰδίων ὄφ. 2,000 — ἀνεδέχθη ὁ κ. *Heidelreich* συντάξας νὰ ἐκδόσῃ τὴν ἑλληνικὴν γλωσσίδα, ἐκπληρῶν οὕτως ἐπιθυμίαν τῆς Κυβερνήσεως ἐκφρασθεῖσαν πρὸς τὸν ἐν Μονάχῳ καθηγητὴν Ζου-

carini ἦδη ἀπὸ τοῦ 1842, καὶ ἀπορρίνωσαν ἀνεπιλήρως μέχρι τοῦδε. Τῷ αὐτῷ *Heidreich*, ἐντροπιστάτῳ πρὸς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσίδα, ἀνέθηκεν ἡ πριτανεΐα καὶ τὰς βοτανικὰς μετὰ τῶν φλοιπτῶν ἐκδόμας, ἐλπισταί δέ, ὅτι καὶ ἡ νῦν πριτανεΐα χράσιμον ἐν ᾧ πέφυκε θέλει ποιήσει τὸν ἀναντικατάστατον ἀνῶρα.

* Ἄλλαν μεγάλην ἑλλειπὴν ἐν τῇ φιλοσοφικῇ σχολῇ θεωροῦμεν τὴν παντελῆ ἀπουσίαν τῆς διδασκαλίας τῶν νεώτερον γλώσσων καὶ ἐπὶ ἄρχουσιν μὲν ἀλλοιχῶς τὰ λεγόμενα γλωσσολογικὰ φροντιστήρια, ἐν οἷς διδάσκονται αἱ νεότεραι γλώσσαι, ἀλλ' ἴσως κολληχῶς τοιαύτη διδασκαλία γίνεται ἐν τῷ πανεπιστημίῳ διὰ τῶν λεγομένων *άκαρρωσῶν*, *Isolaires*. Ἐν Νεαπόλει, ἐν Ρώμῃ, ἐν Παρισίῳ, ἐν Βερολίνῳ, ἐν Λειψίῳ, ἐν Βοστώνῃ διδάσκονται καὶ αὐτὴ ἡ νεώτερα Ἑλληνικὴ οὐ μόνον ὡς βοήθημα πρὸς κατανοήσιν τῆς ἀρχαίας, ἀλλὰ καὶ ἄρθρον τῆς μεγάλης σπουδῆς τῶν γλωσσολογικῶν μελετῶν, ἡμεῖς δέ, οἱ καθ' ἑποχὴν ἔχοντες ἐπιβεβλημένην ἐν τοῖς γυμνασίῳ τὴν σπουδὴν τῆς γαλλικῆς γλώσσῃς καὶ εἰ μὴ τι ἄλλο, ἀλλὰ κἰν ἔχομεν χρεῖαν καθηγητῶν τοιαύτης γλώσσῃς ἐκείνης, μὴδὲν προήνοήσαμεν πανεπιστημιακὸν βοήθημα ὑπὲρ αὐτῶν. Ὁ δὲ εἶπομεν περὶ τῆς γαλλικῆς, τὸ αὐτὸ φητέον καὶ περὶ τῆς γερμανικῆς καὶ ἀγγλικῆς καὶ ἰταλικῆς καὶ αὐτῆς τῆς ὀθωμανικῆς γλώσσῃς. Καὶ οὐ μόνον αἱ πράττειται τῶν εὐρωπαϊκῶν γλώσσῶν, αἱ μνησθεῖσαι, εἶναι καιρὸς νὰ εἰσαχθῶσιν εἰς τὸ ἡμέτερον πανεπιστήμιον, ἀκοτελοῦσαι, καθάπερ ἡ ἀρχαιολογία, ἴδιον τμήμα, τὸ γλωσσολογικόν, ἀλλὰ καὶ ἡ ἱστορία τῆς φιλολογίας αὐτῶν νὰ διδασθῇ ἐκτενῶς, ἵνα καθύδαλοι γίνωνται αἱ ἀρεταὶ καὶ καὶ αἱ ἐκίστης, ὧν ἡ γνώσις πᾶντο εὐεργετικωτάτην νὰ ἐνισχύσῃ ἐπιφόρῳν καὶ ἐπὶ τῆς ἡμετέρας φιλολογίας. Μηδὲ εἶπαί τι, ὅτι Ἕλληνας ἡμεῖς, κεκτημένοι τῇ ἀριστοτελεγγίμῃ τῶν ἀρχαίων, δὲν ἔχομεν ἀνάγκην τῆς ἀπὸ τῶν ἀλλοιχῶν διδασκαλίας. Ἄλλοι καιροί, ἄλλαι ἀνάγκαι, ἄλλα αἰσθήματα. Ἡ ἐπίδρασις τῶν πεπολιτισμένων ἔθνων εἰς ἄλλαλα δὲν ἀποφραίνεται διὰ σινηκῶν τειχῶν, ἐπειδὴ δὲ εἶναι ἀναπότρεπτος, φρόνημον ἔργον ἀλλὰ καὶ βαρὺ ἔχει νὰ ἐπιτελέσῃ ἡ κριτικὴ, κα-

ταδεικνύουσα καὶ τὸ ἀγαθὸν παρ' ἑκάστῳ. Ἐὰν ὁ Σοφοκλῆς εἴηαι ἑξαίσιος μυθοπλόκος καὶ ἐπιβλητικὸς διὰ τὴν εὐγένειαν τῶν δραματικῶν χαρακτήρων, ἂν ὁ Εὐριπίδης εἴηαι ἀριστοτέχνης περὶ τὴν ἐξιστόρησιν συγκροτημένων παθῶν καὶ ἡμιουργὸς ὑπερτάτου δραματικοῦ πάθους, ἀλλ' ἄρχ' ἴπτον μεγάλοι ζωγράφοι παθημάτων τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς εἴηαι καὶ ὁ Δάντης καὶ ὁ Γκαίτε καὶ ὁ Σαικσπῆρος καὶ εἴ τις ἄλλος τῶν μεγάλων ποιητῶν καὶ λογογράφων τῶν νεωτέρων ἔθνων, τούτων δὲ ἡ μεθοδικὴ σπουδὴ ἔχει πολλὰ νὰ διδάξῃ ἡμᾶς, τοὺς περὶ τὰ χαμαίξινλα κατατριβομένους.

Πολλὰ εἴηαι καὶ τῆς ἱατρικῆς σχολῆς αἱ ἀνάγκαι. Τὸ ἀνατομεῖον καὶ αἱ κλινικαὶ εἴηαι αἱ δύο πόλοι, περὶ οἷς στορέθηται ἡ σφαῖρα τῶν ἱατρικῶν διδασκαλιῶν. Δότε καλὴν ἀντιστοιχίαν καὶ καλὰς κλινικὰς καὶ μεθοδικὰς ἀμφιβάλλετε, ὅτι θέλουσι δημιουργηθῆ ἑξοχοὶ μύστορες τῆς ἱατρικῆς τέχνης, εἰμὴ τῆς ἱατρικῆς ἐπιστήμης. Διὰ ταῦτα βλέπομεν ἐν Γαλλίᾳ, καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ, παρ' ἔθνεσι πρακτικοτάτοις, προηγμένους ὡς μάλιστα τὰς ἀνατομικὰς καὶ κλινικὰς τῶν σπουδῶν. Ἐν Ἀγγλίᾳ μάλιστα ἕκαστον τῶν μεγάλων νοσοκομείων δύναται τις εἰπεῖν, ὅτι ἀντιστοιχεῖ πρὸς ὅλην σχολὴν ἱατρικὴν. Τόση εἴηαι ἐν τῷ ἔθνει ἐκείνῳ ἡ τῷ νοσοκομείῳ ἀποδομένη ἀξία.

Ἐκ τῶν πρώτων φροντίδων καὶ ἔργων τῆς πρωτανείας ὑπῆρξεν ἡ ἐπίσκεψις καὶ ἐξέτασις τῶν κατὰ τὸ ἀνατομεῖον, καὶ χαίρων ὁμολογῶ, δι' εὖρον τὸ κατὰ τὴν λειτουργοῦν ἑξαιρετῶς, τοῦ τε καθηγητοῦ κ. Λουκῆ Παπαϊωάννου καὶ τῶν βοηθῶν Καλλιβωκῆ καὶ Μυτινάκη ἐναμίλλως ἀσχολουμένων εἰς τὴν τῶν πολυαριθμῶν φοιτητῶν ἐξάσκησιν περὶ τὰς ἀνατομὰς. Ἐλλειψῆς μόνον ὑπῆρχεν ἡλικιῶν ἐπίσκοπος, καὶ χάρην αὐτοῦ ἀπέστειλεν ἡ πρωτανεία καὶ πρὸς τὸν ἐν Νεαπόλει πρόξενον τῆς Ἑλλάδος, τὸν ἱατρὸν κ. Τυπάλλου, μίπως εὐρίσκετο τρόπος ἐκεῖθεν νὰ πορισθῶμεν πτώματα ἐν καιρῷ τοῦ χειμῶνος. Ἀπάντησεν ὁ φίλος, ὅτι ἀπετάθη πρὸς τὸν διευθυντὴν τοῦ μεγάλου νοσοκομείου τῆς Νεαπόλεως, καὶ ἤκουσεν, ὅτι καὶ τὸ ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ ἀνατομεῖον συνείχετο ἐν

τῆ αὐτῇ ἀπορίᾳ. Διὰ τὴν ἀπορίαν ταύτην, καίτοι παραγγέλλοιτο οἱ βοηθοὶ τῆς ἀνατομίας καὶ ἐγγράφως καὶ προφορικῶς νὰ καταγείνωσιν εἰς τὴν κατασκευὴν ἀνατομικῶν παρασκευασμάτων, οὐδὲν εὐχίονον φέρει νὰ μὴν ἔχομεν μίτε ἴχνη σχεδὸν μωροῦ ἀνατομοῦ, — δι' ἀπορίαν προαιτίων τὰ πράγματα προῦλθον μέχρι τῶν παραγγελλῶν καὶ τῶν ἐπιγγελλῶν, μωροῦν δὲ ἀνατομικῶν γιναι καὶ θά μόνον ἐπὶ πολλὰς περιόδους ἐτῶν εἰς τὴν ἐπιτήδευσιν εὐσεβῆς.

Δεύτερον τὸ μαιευτήριον, οἷον ἐπαύρχει καὶ ὡς σήμερον λειτουργεῖ, οὔτε εἰς διδασκαλίαν τῶν μακρῶν ἐπαρκεῖ, ἰστέον ὅν καὶ κυρίως ἰδρύθη, οὔτε ἰστέον τῆς διδασκαλίας τῶν φοιτητῶν ἐπιτύθειν εἶναι. Ἐν αὐτῷ μόλις προσέρχονται 70—80 γυναῖκες κατ' ἔτος (ἐφέτος προσῦλθον 74), ἀλλὰ καὶ αὐταὶ προσέρχονται ὀδύνοισι ἤδη, καὶ προσέρχονται νεκτὸρ αἱ πλείεσται, οἱ δὲ τοκετοὶ νεκτὸρ τελούνται, ἐλάχιστοι δὲ τῶν φημιτῶν καταφθάνουσι ἀγαίρας, ἵνα κατασταθῶσι τῷ τόκῳ. Μόλις δὲ καταμείνουσι 2—3 ἡμέρας ἐν τῷ καταπέσματι αἱ λεχώ ἀπέρχονται ἐκεῖθεν σχεδὸν εἰπεῖν ἐκδεθιογμένα δι' ἀπορίαν τῶν πρὸς μακροτέραν συντήρησιν. Οὔτε λοιπὸν πρὸ τοῦ τόκου, οὔτε ἐν τῷ τόκῳ, οὔτε μετ' αὐτὴν ἔχουσι τὸν καιρὸν οἱ φοιτηταὶ νὰ παρατηρήσωσιν ὥστε τὰ πράγματα ὡς πρὸς τὴν μαιευτικὴν περιστρέφονται εἰς τὴν οὐκ ἀλόγῳ καὶ πινάκῳ καὶ βραφεικέλῳ καὶ λεκίνῃ θεωρητικὴν διδασκαλίαν. Ἄλλ' ἡ μαιευτικὴ δὲν διδάσκεται κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἐπὶ ζώντων ἄσκεισι καὶ χειροτεχνείᾳ. Ἐπισκεψθεῖς τὸ δημοτικὸν μαιευτήριον καὶ ἐξετάσατε τὰ κατ' αὐτό, ἀνύπεγκον πρὸς τὴν σύγκλητον τὰ ὀφθέντα, συμπαραστήσατε καὶ τὸ καταπέσμα τῆς διορθώσεως, ἀλλ' ἀπύνητα στερόν ἀκαμψίαν. Παρακάλουσα, ἰκέτευσαι—ναί, κέρισαι, ἐκέτευσαι τὴν σύγκλητον νὰ ἐπιτρέψῃ, ὥστε τοῦτο καὶ τὸ καλὸν νὰ καθορθῶ ἔν τῳ πανεπιστημίῳ ἐπὶ τῆς ποιτανείας μωροῦ, ἢ κατασκευῆ μαιευτηρίου φερωνύμου, ἀξιοπροσπεύς, ἀνταξίον πρὸς τὸν λοιπὸν τοῦ πανεπιστημίου καταρτισμὸν, ἀλλ' ἡ σύγκλητος ἀντέτασσε πάντοτε, ὅτι ἀπητεῖτο διαπάνη, ἐπηρεπε δὲ νὰ φυλαχθῶμεν ἡμεῖς οἱ ἐν τῳ πανεπιστημίῳ ἀπὸ τοῦ φανερωσαί, ὅτι ἔχομεν καὶ τὴν θέλωσιν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ

ἀναλαβεῖν αὐτοὶ δαπάνας ἐκ τῶν ἐπιβαλλομένων ἐπὶ Κυβερνήσει.

Ἡ δαπάνη, κύριοι, ὑπὲρ καλῶς συγκειροταμένου μαιευτηρίου δὲν ὑπερβαίνει τὰς 25 χιλ. δραχ. κατ' ἔτος, ταύτων δὲ τὰς ἡμίσεις καταβάλλει ἤδη τὸ Κράτος χάριν τῆς τῶν μαῶν διδασκαλίας, ἐκ τῆς δαπάνης δὲ ταύτης ὀφελούνται καὶ οἱ φοιτηταί· καὶ λοιπὸν ἂν τὰς ἄλλας ἡμίσεις ἤθελε γὰ καταβάλλῃ τὸ πανεπιστήμιον, ὅπως τε ἐξευραθῆ καταλλαιότερον οἶκισμα, καὶ ὅπως καταπτῆ δυνατὴ ἢ ἐπὶ 10 - 12 ἡμέρας πρὸ τοῦ τόκου καὶ μετ' αὐτὸν διατήρησις τῶν τικτουσῶν ἐν τῷ μαιευτηρίῳ, ἐνόμιζεν ἡ πρωτανεία, ὅτι ἠδύνατο γὰ καταπτῆ κατὰσταμα εὐπρεπές τε ἄρα καὶ ἐπαρκές πρὸς τὴν πρακτικὴν διδασκαλίαν τῶν φοιτητῶν· ἀλλ' ὡς προείπον, ἡ σύγκλητος δὲν ἠθέλησεν οὐδεμίαν γὰ ἀναλάβῃ δαπάνην.

Ἐν τοιαύτῃ ἀπορίᾳ ἀπεφάσισεν ἡ πρωτανεία γὰ ἐνεργήσῃ ἐπ' εὐθιῆν ἰδίᾳ αὐτῆς, καὶ πρῶτον μὲν ἐπαίθη γὰ μετασκευασθῆ τὴν οἰκίαν Παππαδάκη εἰς μαιευτήριον, εἰς ἣ θὰ εἶχεν ἴσως καὶ τὴν κυβέρνησιν συναινοῦσαν διὰ λόγους πολλοὺς, ἐνίοις μάλιστα καὶ ἰσὸς τῆς δημοσίας ἠθικῆς ἐπιγεφυρευμένους. Συνέπεσε δ' ἐν τῷ μεταξύ γὰ δημοπρατῆται οἰκία ἐξαίρετος παρὰ τὸ πανεπιστήμιον, ὑπὲρ ταύτης δὲ ἡ πρωτανεία παρέστη πλειοδότης μέχρι τῶν 125 χιλ. δραχμῶν, ὧν ἀνω δὲν ἐτόλμησε γὰ προβῆ, τῆς οἰκίας ἀνατίθασθαι εἰς 137 χιλ., καὶ κατὰ συνέπειαν ἠναγκάσθη γὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πρῶτην ἰδέαν, τὴν μετατροπὴν τῆς οἰκίας Παππαδάκη εἰς μαιευτήριον· ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα συνέντησε τῇ αὐτῇ εἰρωνείᾳ τῆς τύχης. Ἡ σύγκλητος δὲν ἐλειτούργει πλέον κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν. Τὰ πράγματα ὅμως ὀρίμασαν ἤδη ἡ ἀνάγκη κατέστη πασιφανής. Ἀναγνωρίζει αὐτὴν ἡ σχολή, ἡ κυβέρνησις τὴν αἰσθάνεται, οἱ φοιτηταί τῆς Ἰατρικῆς ἀπαιτοῦσι τὴν θεραπείαν· ὥστε πιστοῦμαις ἰσπύχχει, ὅτι ἡ νῦν πρωτανεία, διευθυνομένη παρ' ἀνδρὸς καὶ ὀρθοφροσύνην καὶ πείραν καὶ ἀξίωμα κεκτημένου, θέλει ἀλλάξῃ τὴν ἱερικὴν σχολὴν τοῦ ἀνείδους, ὅτι μεντάκοντα ἤδη ἔτι στερεῖται μαιευτηρίου πραγματικῶ. Ἄν, κύριοι, δὲν ὄκνητε τὸ πανεπιστήμιον γὰ οἰκοδομήσῃ μέγαρον ὑπὲρ ἐνὸς μόνου μαι-

θήματος τῆς φυσικῆς ἱστορίας, πολλῶ ὀλιγότερον θὰ φανῆ γλίσχρον καὶ μικρολόγον εἰς οἰκοδόμησιν καταστήματος ὑπὲρ ἑνὸς τῶν τριῶν μεγάλων κλάδων τῆς ἱατρικῆς, καὶ τοσοῦτο μᾶλλον, καθόσον κατέστη ἐπιγνοῦσα καὶ ἡ ἀνάγκη ἰδρύσεως γυναικολογικῆς κλινικῆς, ἥτις πρέπει νὰ εἴρῃ καὶ παρ' ἡμῶν τὴν προσήκουσαν θέσιν, κειταμένοις ἡδὴ τῆς ἀγαθῆ καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς δυνάμει, τῆς ἀναγκασιούσης εἰς τοῦτο.

Δευτέρῃ ἔλλειψις, καὶ μεγάλη, εἶναι ἡ νοσοκομείου ἐπαρκοῦς πρὸς τυδικαίτην πλειθὴν φοιτητῶν. Περὶ τοῦ σπουδαίου τοῦτου θέματος ἐμερίμνησεν ἡ πρωτανεία εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, καὶ κατ' ἐπιτάχην προέβαλεν αὐτὸ εἰς σαφέτησιν τῇ συγκλήτῳ καὶ ἐπιτροπῇ συνέστησεν ἐκ τῶν κ. κ. Ἀρεταίου καὶ Μαζᾶ, ὅπως μελετήσαντες ἰδίως τὸ ζήτημα προτείνωσι τρόπους θεραπείας. Ἦλθε δὲ καὶ ἡ πρωτανεία κατ' ἐντολήν τῆς συγκλήτου εἰς συνένδοσιν μετὰ τε τῆς κυβέρνησεως καὶ τῆς δημορχίας πρὸς ἀνέγερσιν κεντρικοῦ νοσοκομείου ἔξω τῆς πόλεως, ἐν Ἀρκαδοκάποις, ὅπου ἔχει μέγα χωρὸν ἰδιόκτητον τὸ πανεπιστήμιον, ἢ καὶ ἀλλοχοῦ, ὅπως ἐν μὲν τῷ νοσοκομείῳ ἐκεῖνῳ νοσηλεύονται πάντες, ὅσοι ἂν μὴ χρήσιμοι πρὸς κλινικὴν διδασκαλίαν, τὸ δὲ νῦν δημοτικὸν νοσοκομεῖον, ἀποσπασθὲν ἀπὸ πάσης ἐπιποιτείας καὶ ὀικουμένης δημοτικῆς, καταστή ἀποκλειστικὸν παροῦστος τοῦ πανεπιστημίου, καὶ ἐπιροπῆ πρὸς μόνην τὴν διδασκαλίαν, ὡς γίνεται π. χ. ἐν τῷ νοσοκομείῳ Βιέννης, ἐνθα αἱ αἰθουσαί τῆς κλινικῆς παραλαμβάνουσιν τέλους νόσων διδακτικοῦς καὶ διατηροῦν τοῦτοις ἐφ' ὧν ἰσχύουσιν χρήσιμοι εἰς διδασκαλίαν, καὶ ἔπειτα προφέρεται τὸ κλασικὸν ἐκείνο *transferatur, μετακομῆθῃ*. Ἀλλὰ τὰ πάντα, κέρροι, προσέκρουσαν ἐνθεν μὲν εἰς τὴν ἀμαίτησιν τῆς δημορχίας, ὅπως τὸ πανεπιστήμιον ἀντὶ 500 χιλ. ὄρ. καὶ ἐπέκεινα ἀγοράσῃ παρὰ τῆς δημορχίας τὸ νῦν δημοτικὸν νοσοκομεῖον μετὰ τῆς μεγάλης περιοχῆς τοῦ, ἐνθεν δὲ εἰς τὴν ἀπόλυτον ἀρνησίαν τῆς συγκλήτου τοῦ ἀναλαβεῖν ἢ ἂν δῦπον παρατέρο δαπάνην ἰστέον τοῦ νοσοκομείου πλὴν τῶν 8 χιλ. ὄρ., τῶν καταβαλλομένων κατ' ἔτος, θλίβομαι, κίρροι, ὅτι καὶ περὶ

νοσοκομείον οὐδέν, παντάπασιν οὐδέν ἰδιονήθιον νὰ πράξω. Τὸ πνεῦμά μου ἦτον πρόθυμον, ἀλλ' ἡ σὰρξ ἀσθενής. Ἐύχομαι καὶ ἐλπίζω ἐπὶ τῆς κυριότητος τοῦ διαδόχου μου, ὅτι θὰ ἐξευρεθῶσιν οἱ πύλοι καὶ εἰς τὴν πρέπουσαν οἰκονομίαν καὶ τῶν περὶ τὸ νοσοκομείον.

Θέλοντες ὁμῶς νὰ περιποιώμεν ὁπωσδήποτε τοῖς φοιτηταῖς πλείστην ἴσιν ἕλαν κλινικῆς διδασκαλίας, ἐστρέψαμεν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ πρὸς τὸ στρατιωτικὸν νοσοκομείον, καὶ ἐδοκιμάσαμεν, μίπως ἦτο τρόπος, ὡς ἐπὶ Πετσάλη, οὕτω καὶ νῦν νὰ ἀνοιχθῶσιν αἱ πύλαι καὶ τοῦ νοσοκομείου ἐκεῖνοι εἰς τοὺς φοιτητὰς τῆς ἰατρικῆς, τοὺς τεταριοετείε καν ἢ τοὺς παρασκευαζομένους εἰς πρακτικὰς ἐξετάσεις. Προσεκρούσαμεν καὶ ἐνθάδε εἰς ἀντιρρήσεις ἰπουργικὰς, αἵτινες κατὰ βάθος ἐξεταζόμενα οὐδεμίαν εἶχον ἐπιόψασιν· διότι, καὶ ἂν νοσηλεύοντα ἐκεῖ καὶ ἀσθενεῖς ἐκ τάξεων ἰζηλοτέρων τῆς κοινότητος διὰ τὴν καθολικὴν θρησκείαν, τὴν κοινότητα, οἱ ἀσθενεῖς αἴτινα νὰ μὴ καθίστανται ἀντικείμενον κλινικῆς διδασκαλίας; Μίπως τοιοῦτόν τι δὲν γίνεται καὶ ἀπανταχοῦ τῶν ἄλλων νοσοκομείων; Εἶναι ἀνάγκη ἐπιτακτικὴ νὰ πολλαπλασιασθῶσι τὰ μέσα τῆς πρακτικῆς διδασκαλίας τῶν ἰατρῶν, καὶ διὰ ταύτην τὴν ἀνάγκην εἰκταῖον καὶ τὸ στρατιωτικὸν νοσοκομείον καὶ ὁ Εὐαγγελισμὸς νὰ συμπεριληφθῶσιν εἰς τὸν κύκλον τῶν κλινικῶν καθηδρημάτων, οἱ δὲ διευθύνονται τούτων νὰ ἀπεκλιῶσιν τὸν τίτλον ἐπιτήρων καθηγητῶν καὶ τὴν ἄδειαν ἐπομένως τοῦ ἐκδίδειν ἀποδείξεις ἀκροάσεως κλινικῶν μαθημάτων. Τούτων γενομένων, ἀντὶ 120 κλινικῶν, ὡς ἔχει τὸ δημοτικὸν νοσοκομείον, θὰ ἔχωμεν ἑτέρας 300 ἐν τῷ στρατιωτικῷ νοσοκομείῳ, καὶ 80 ἐν τῷ Εὐαγγελισμῷ, καὶ ἄρα θέλει τριπλασιασθῆ ὁ ἀριθμὸς τῶν καθ' ἑκάστην ἀρρώστων, θέλει δὲ γεννηθῆ καὶ ἄλλα μεταξὺ τῶν διδασκόντων. οἱ δὲ μαθηταὶ διασπειρόμενοι εἰς τὰς διαφόρους κλινικὰς θὰ συγχρωτίζονται ἀειότερον μετὰ τῶν ἀρρώστων, ἐνῶ σήμερον μόνον ἀκούονται, μακρόθεν θεώμενοι. Εὐχομαι καὶ ἐπὶ ταύτου τοῦ θέματος ὁ διάδοχος μου νὰ ἐξεύρη τὴν δέουσαν θεραπείαν.

Μία τῶν κυρίων ἐδρῶν τῆς ἰατρικῆς σχολῆς, ἢ τῆς ἰατρο-

δικαστικῆς καὶ τοξικολογίας, σχολάζει παντάπασιν δι' ἔλλειψιν καθηγητοῦ· καὶ ἐγένοντο μὲν τινες ἀπόπειραι πρὸς πλήρωσιν τῆς ἀνάγκης, ἀλλ' ἀπέτυχον, οὐδ' ἔπειτα δυνατόν να μὴ ἀποτύχουν· διότι ἠθέλησαν ὁ σχολὴ να ἐφαρμοσῆ καὶ ἐπαθε τὸ κατηραμένον πλάσμα, τὸ ἐκ τῶν ἐνότων, μὲ ὅ,τ ἔχομεν καὶ μὲ ὅ,τι δὲν ἔχομεν, πύστωμα, ὃ ἐγκολάπτει ἀληθῆς στίγμα εἰς τὸ πανελιστήριον ὑπάρχον ἀπὸ πεντηκονταετίας. Να μὲν ἐκ τῶν ἐνότων διορίσθην καθηγηταὶ ἡμεῖς οἱ πρεσβύτεροι πρὸ πεντήκοντα καὶ τεσσαράκοντα ἐτῶν μὲ ὑψηλοῦσαν ἀνεξίλαγκτον ἢ καὶ κατ' ἀνάγκην ὡς ἀπορίαν τοῦ κρείττονος, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐνότων να προτείνονται καὶ να διορίζονται καθηγηταὶ καὶ σήμερον ἀκόμη, εἶναι ἀαίγγνωστος καὶ ὀλέθριος ἀναχρονισμός. Πρέπει να προσέλθωμεν εἰς ὑπεστέρας ἀρχάς, ἂν θέλωμεν προκοπῆν.

Ἐν Ἰταλίᾳ, παρ' ἧς ἔχομεν νὰ ἀπομαρτυρῶμεν πολλὰ, χρηρεσάσις ἔδρας τινός, διορίζεται μὲν ἐκ τῶν ἐνότων ὁ πρὸς καιρος ἀναπληρωτής, ὡς ἄρα εἶπεν ὁ κ. Καλλιθοκάς πρὸς ἡμῖν, ἢ τὴν ἰατροδικαστικὴν ἐνδελεχῶς καὶ καρποφόρος ὑψηλοῦμενος, ἢ ἄλλος τις ἐκ τῶν τριτικῶν ἢ ἐκτάκτων καθηγητῶν ἐπὶ εὐλόγῳ ἀντιμαθίᾳ, οὐχὶ ἐπὶ φειδῆι ἐπαγγελίᾳ πλερωμῆς στρεψοδίκου — πληροῦται λέγομεν τὸ κενὸν ἐν Ἰταλίᾳ ἐκ τῶν ἐνότων, ἀλλὰ συγχρόνως προκατρίσσειται ἔγγραφος καὶ προφορικὸς διαγωνισμός μὲ ἔν, ὅσο ἢ εἴς ἄτα, πρὸς ὃν να προσέλθωσιν εὐσταθεῖς οἱ ἀγωνισταί, ἠσκαμένοι ἀπὸ χρόνου μακροῦ, καὶ οὐχὶ ἐν μῆ νικτὶ νὰ ἐκφραζόμεσιν ὡς ἀμανῆται, ἢ να βαπτισθοῖν καὶ μωροθοῖν ἐν αἰσθήσεως τῶν μὲν ἢ τῶν δὲ καθηγητῶν ἢ πολιτευτῶν ἢ κυβερνητῶν.

Ἐν Ἰταλίᾳ ἐκ τῶν ἐνότων μὲν θεραπεύεται ἡ ἀνάγκη, οὐ δὲ καταλείβονται ἐπὶ τριετείαν κενὰ εἰ κῆρα ἔδρα τῶν μαθημάτων, ἀλλ' εἰ πολυετοῦς παρουσιασῆς καὶ νικηφόρον ἀγώνων προέρχεται ὁ καθηγητής, ἀπαστραύτων ἐκ τοῦ ἰδρωτος, ὡς ὁ ὑπὸ τοῦ Πενδάρου περιγραφόμενος ὀλιμωμάνικος,

ἦτινι κραινὸν ἔρετηάς
ἀτροκῆς ἑλλανοθέσις βλεφάρων
αἰτωλὸς ἀνὴρ ἰψόθεν
ἀυφὶ κόμισσι ἰάλας γλαυ-
κόχρῳ κόσμον ἑλαίης.

ἐπειδή, λέγει πάλιν ὁ Πίνδαρος,

τὸ διδάξαι δέ τοι
εἰδέναι βέλτερον, ἄγνω-
μον δὲ τὸ μὴ προσηθεῖν,
κουφότεραι γάρ ἀπειράτων φρένες.

Πίν. Ὀλυμπ. ἔιδ. II.

Ἄλλ' ἂν σχολάζει νῦν ἢ τῆς ἰατροδικαστικῆς ἔδρα, θὰ σχολάσῃ αὔριον καὶ ἢ τῆς φαρμακολογίας. ἢ δὲ ἐξ ἐφόδου κατάληψις καὶ αὐτῆς ἐπὶ τῶν καταραμένων ἐνόνητων θέλει δημιουργήσῃ νέον σκάνδαλον καὶ νέον τραῦμα κατὰ τῆς ἐπολήψεως τῆς σχολῆς. Ἐγκαίρως, ἀπὸ ἐτῶν ἦδη ὁ τῆς φαρμακολογίας καθηγητὴς μακρὸν ἐποίησεν ἐν τῷ κόλπῳ τῆς ἰατρικῆς σχολῆς καὶ κατ' ἐπανάληψιν λόγον περὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ παρασκευασθῆναι τὸν διάδοχον αὐτοῦ διὰ σπουδῶν εἰδικῶν. Ἡ φαρμακολογία, ὡς διδάσκειται νῦν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ εἶναι ἀναχρονισμὸς καὶ αὐτῆ. Σήμερον ἀπαιτοῦν οἱ καιροὶ νὰ ἐπίσταται ἀκριβῶς ὁ φαρμακολόγος τὸν τρόπον τῆς πειραματίσεως ἐπὶ ζώων καὶ ἀνθρώπων, ὑγιῶν καὶ νοσοῦντων· ἵνα δὲ πειραματίζῃ, πρέπει νὰ ἔχη φαρμακολογικὸν ἐργαστήριον, καὶ νὰ κατέχῃ εὐρείας γνώσεις φυσιολογικῆς, παθολογικῆς, ἀνατομικῆς, χημικῆς, μικροσκοπικῆς. μάλιστα δὲ καὶ πρὸ πάντων νὰ ᾔηται καὶ διευθυντὴς κλινικῆς. Μόνον πειραματίζων ἐπὶ τῶν ζώων καὶ τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ περιορισίας γνώσεων ταλικοῦτων δύναται νὰ κατορθώσῃ εἰ μὴ τι ἄλλο, ἀλλὰ κἂν τὸ ἐξ αὐτογνωσίας διδάσκῃ. Μὴ ἔχον ταῦτα ἡλλάει, ὅπως ἐκινονάρχησαν ἄλλοι, ὁ δὲ νῦν καθηγητὴς τῆς φαρμακολογίας σχεδὸν εἰπεῖν τοῦτο ποιεῖ. Παρὰ τὰ ἄνω ἢ τῆς φαρμακολογίας σπουδῆ ἀπαιτεῖ καὶ διδασκαλίαν φροντιστηριακὴν, οὐδ' εἶναι ἔργον χημικοῦ, ἔστω καὶ φαρμακοποιῦ, νὰ διδάσκῃ συνταγολογίαν.

Καὶ διατὶ λοιπόν, ὑπολάβοιεν ἂν τις, σὺ οὐδ' αὐτὸ τὸ ἀπλούστατον εἰσήγαγες εἰς τὴν διδασκαλίαν σου, τὰς φροντιστηριακὰς καὶ συνταγολογικὰς μελέτας τε καὶ ἀσκίσεις; — Διατί; Διότι—μόνοι οἱ τέτριγγες σιτίζονται πρόκις.

Διὰ ταῦτα παραπέμπω εἰς τὸν διάδοχόν μου καὶ εἰς πολλὰς ἀκόμη διαδόχων ἀνατολὰς καὶ ἐπιτολὰς τὴν κοεῖττονα διαρρυθμίσιν τῶν κατὰ τὴν φαρμακολογίαν ὡς καὶ τὴν πρό-

νοϊαν ὑπὲρ μορφώσεως ἀντικαταστάτου.

Ἐκ τῶν οὐσιωδῶν ἐλλείψεων κατὰ τὴν σπουδὴν τῆς ἱατρικῆς καὶ τῆς φυσικῆς ἱστορίας καθ' ἕξου ἴστω καὶ ἡ μὴ ἐξάσκουσι τῶν φοιτητῶν εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ μικροσκοπίου, ἀπαραίτητον εἰς τοὺς περὶ τῶν ἀνατομίαν καὶ φυσιολογίαν καὶ παθολογίαν καὶ θεραπευτικῆν. Ἔχεν μὲν ἡδὴ ἀπὸ χρόνων μακρῶν, ἀπὸ τοῦ 1852, εἰσαχθῆ εἰς τὸ πανεπιστήμιον ἡ διδασκαλίη τῆς γενικῆς καὶ μικροσκοπικῆς ἐκτατομίας, ταύτης δὲ πρῶτος διδάσκαλος ἀπορίσθη ἑγώ, ἠρεξῆς δὲ ἐξηκολούθησεν τὰς μικροσκοπικὰς μελέτας οἱ διάδοχοί μου κ. κ. Δελιγιάννης καὶ Χατζημιχάλης, καὶ ὁ ἐπιμελητὴς τούτου κ. Χασιώτης, οἳ τὴν ἱκανότητα θεόντες ἐκτενήσασα ἡ ἱατρικὴ σχολή, τρεῖς προὔτεινεν αὐτὸν εἰς τὴν Κυβέρνησιν, ἵνα διορισθῆ ἑκτακτος καθηγητῆς τῆς γενικῆς καὶ παθολογικῆς ἀνατομίας· πρὸ δὲ πέντε ἐτῶν προσήλθεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον καὶ ἕτερος δεινὸς μικροσκοπιστὴς ὁ κ. Νικολαΐδης, ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν πειραματικὴν φυσιολογίαν καὶ ἀναντὶ ἄλλα τεκμήρια καὶ αὐτὸς παρασχὼν ἐπιτυχθεὶς ἐργασίας. Ἄλλ' ἀμφότεροι οὔτοι, οἱ διηνεκῶς καὶ δαμονίως ἐρίζοντες πρὸς ἀλλήλους, δὲν ἠδυνήθησαν, ἢ δὲν ἀβέβησαν νὰ ἐπισπείσωσι τὴν προσοχὴν τῶν φοιτητῶν ἐφ' ἑαυτούς. Τὴν ἱκανότητα ἀμφότερων ἐστοχάσθη ἡ πρυτανεία νὰ ποιήσῃ χρῆσιν· διὸ καὶ προσεκάλεσεν ἀμφότερους καὶ ἐπέταξεν αὐτοῖς νὰ προκαρῶξωσι μαθήματα μικροσκοπικῆς διδασκαλίας, ὁκοῦντων δὲ προεκώρυξεν αὐτῇ ἡ πρυτανεία τὴν διδασκαλίαν, εἰδοποιήσασα τοὺς ἐπιμελητὰς, ὅτι, ἀν μὴ στέρξωσιν εἰς ὅ,τι παρεκελεύθησαν, θέλωσι διαγραφῆ ἀπὸ τῆς μισθοδοτικῆς καταστάσεως. Οὕτω λοιπὸν κατόρθωσε μὲν ἡ πρυτανεία νὰ εἰσαγάγῃ τὴν διδασκαλίαν τῆς μικροσκοπικῆς εἰς τὸν κύκλον τῶν πανεπιστημιακῶν μαθημάτων, ἀλλὰ δὲν ἔσχε τὴν γενναϊότητα καὶ νὰ προτείνῃ τὴν ὑποχρεωτικὴν τοῦ μαθήματος ἀκρόασιν καὶ σπουδὴν· καὶ δὲν ἔσχε τὴν γενναϊότητα, καὶ διότι μὲν δὲν εἶχε τὴν δύναμιν ταύτην, ἀλλὰ καὶ διότι ἠγείρε τὴν κατάκρισιν τῶν προϊσταμένων ἐπὶ ἀντιποιήσῃ ἀρχῆς, ἐπειδὴ ἔδειξε τοῖς μαθηταῖς τὴν ὁδὸν πρὸς τὸ μικροσκόπιον. *Ἄνω ποταμῶν χωροῦσι παραί.* Ἐύχομαι καὶ ἐλπίζω ὁ διάδοχος μου νὰ κατορ-

θώση κατὰ τὴν τάξιν Μελαχισεδέκ καὶ τὴν υποχρεωτικὴν ἀκρόασιν τῶν μικροσκοπικῶν μαθημάτων, ἵνα μὴ τὸ πανεπιστήμιον καταλαλῆται ἰσὺ τῶν φονασκῶν.

Μικροῦ δεῖν ἀντιπαροηχόμεθα καὶ ἄλλο οὐσιοειδέστατον μᾶθημα, τὴν ἱστορίαν τῆς Ἰατρικῆς, ἥτις, ἐξ ὅτου συνέστη τὸ πανεπιστήμιον, οὐδέποτε ἐκδιέχθη καὶ ὅμως, ἂν ἐπιβάλλεται τοιαύτη διδασκαλία καὶ γίνεται ἐν ἄλλαις πανεπιστημίαις, παρ' ἡμῖν θεωρητικὰ διπλῶς ἀναγκαία, διότι τε ἐν Ἑλλάδι τὸ πρῶτον προήχθη εἰς ἐπιστήμην ἢ θεωρίαν τῶν τεχνῶν, ἢ ἰατρικῆ, καὶ διότι ἐκ τῆς ἱστορίας ταύτης μανθάνοντες, ὁποῖαν ὑπέροχον ἐργασίαν ἐξετέλεσε τὸ Ἑλληνικὸν εἰς δευτέρου θεμελίωσιν τῆς ἰατρικῆς, θὰ διακεντῶνται τὴν φιλοτιμίαν οἱ ἡμέτεροι ἐπιστήμονες εἰς τὸ βυθίσαι ἐπὶ τὰ ἴχνη τῶν ἀθανάτων προγόνων. Ἐπιτρέπομαι, κίμαι, νὰ ὁμολογήσω ἐν τοιαύτῃ στιγμῇ καὶ ἐνώπιον τιθακάτης ὁμηγύρεως, ὅτι ἡ ἰατρικὴ σχολὴ οὐδένα ἐγκλείει δόκιμον γνώστην τῆς τῶν ἀρχαίων ἰατρικῆς, περὶ ἧς εἶπεν εἰς τῶν μεγίστων ἑλληνιστῶν, ὁ Lillré, ὅτι περιέχει τὰ σπέρματα πᾶσάν τῶν νεωτέρων ἀνακαλιψέων. *Il n' y a aucune decouverte dans la médecine moderne, dont les germes ne se trouvent pas dans les livres des anciens.* Νομίζω λοιπόν, ὅτι καιρὸς εἶναι νὰ προσνοήσωμεν καὶ περὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τούτου καὶ νὰ προσελκύσωμεν εἴ τις ποῦ ὑπάρχει φιλόλογος μετεξὺ ἰατρῶν. *Ἑλλην ἰατρός ἐν πρέπει νὰ ἐπύργη ἀφιλολόγητος.*

Δὲν ἔχομεν δὲ μόνον ἀνάγκην τῆς εἰδικῆς μορφώσεως τῶν μελλόντων νὰ ἀντικαταστήσωσιν ἡμᾶς τοῖς ἰσονομίω ἀποχωροῦντας— ἀλλὰ ἔχουσι καὶ αὐτοὶ οἰδιδύσκοντες ἀνάγκην νὰ ἐπισκέπτονται κατὰ καιροῦς τὰ μεγάλα τῶν ἐπιστημῶν χαλκεῖα, ἵνα οἴχῃ ἀπὸ βιβλίων, ἀλλ' ἐξ αὐτοῦν καταμανθάνωσιν τὰ τελούμενα ἐν αὐτοῖς. Τοῦτόν προτίθενται τὸν σκοπὸν ἐπὶ μέρος καὶ τὰ σιχνὰ καὶ πολυώνυμα συνέδρια τῶν ἐπιστημῶν, τὰ κατ' ἔτος συγκροτούμενα ἀνὰ τὴν Ἑσ-

περίαν καὶ αὐτὴν τὴν Ἀμερικὴν. Ἐκρινεν ἡ πρωτανεΐα ἐκ τῶν ἐπειγουσῶν ἀναγκῶν μίαν καὶ ταύτην, ἀφ' ἐκείτης σχολῆς κατ' ἔτος ἐπὶ μίαν ἑξαμηνίαν, καὶ τὴν θρησκείαν, ἀπὸ εἰς τῶν καθηγητῶν τὰ ἐπισκέπτεται τὰ ἐπιστημονικὰ τῆς Ἑβρώπης κέντρα, ἀπὸ δασκάντων αὐτοῦ τοῦ παρεπισημίου, πρὸς διδασκαλίαν ἐξ αὐτοψίας εἰδικῶς δ' ἐπὶ τούτῳ συνεκάλεσαν ἡ πρωτανεΐα διὰ διαγγέλιματος τὴν σύγκλητον εἰς συνεδρίαν καὶ ἀύσκειψιν· ἀλλὰ καὶ περὶ τὸ διάβημα ταῦτα δὲν ἐστάθη εὐχερωτέρον ἢ πρῶν. Ἡ σύγκλητος δὲν ὑπῆρχεν ἐν ἀπαρτίῳ. *Le sénaat s' annulait.*

ΣΥΛΛΟΓΑΙ.

Εἰς τὸν *θεολογικὸν κόλον* περιλαμβάνονται καὶ πάντα τὰ παροιστήματα τῶν σχολῶν οἷον μουσεῖα, ἐργαστήρια, βιβλιοθήκαι, νοσοκομεία, ἀστεροσκοπεῖον καὶ ὅσα ταῦτα. Ἡ πρωτανεΐα δὲν παρημέλει καὶ τοῦτον τὰ πλεῖστα γὰρ ἐπισημῶς καὶ μετ' ἐπιστάσιος γὰρ ἐξέτασις, εἴ τινος θέονται εἰς βελτίωσιν καὶ ἀπερρύσκατον λειτουργίαν. Καὶ τὸ μὲν ζωολογικὸν μουσεῖον καὶ τὴν ὄρυκτολογικὴν σιλλογὴν εἶρεν ἀριστά ἔχοντα καὶ κανονικῶς λειτουργοῦντα ὑπὸ τὴν ἀπειρομένην ἐπίβλεψιν τῶν κ. κ. Πρακλέους καὶ Κ. Μιτσοπούλου. Τὸ ταμεῖον τῶν ὄρυκτων μάλιστα περιέχον διπλάσι σιλλογίς, εἶναι ἀξίον θέας διὰ τὸν μέγαν πλοῦτον καὶ διὰ τὴν λοιπὴν εὐκοσμίαν, ὥστε δικαίως ἐπέσπασε τὸν ἔπαινον καὶ αὐτὸν τὸν θαυμασμὸν τῶν ξένων ἐπισκεπτῶν. ἔχει δὲ καὶ παρακείμενον ἐργαστήριον χημικὸν καὶ καμινευτικὸν εἰς μεθοδικὴν ἀνάλυσιν διαφόρων ὄρυκτων τε καὶ πετρωμάτων. Εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦτο κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀναγκάσθη ὁ τῆς ὄρυκτολογίας καθηγητῆς οὐ μόνον φροντιστηριακῶς γὰρ ἐργασθῆ ἀλλὰ καὶ γὰρ διδάξῃ διὰ τινος παρεμπιπτούσης ἀνομιαλίας ἐκ μέρους τῶν φοιτητῶν τῆς Ἱατρικῆς. Δὲν ἔπαινον οἱ φοιτηταὶ κατ' οὐσίαν· διότι, ἐνῶ ἡ ἱατρικὴ σχολὴ συζητήσια ἀπεφάνθη κατὰ πλειοψηφίαν, ὅτι ἡ ἀκρόασις τῆς ὄρυκτολογίας καὶ ἡ ἐπ' αὐτῆς ἐξέτασις δὲν εἶναι ἀναγκαῖα τοῖς ἱατροῖς, ἡ πρωτανεΐα καὶ τὸ ἐπουργεῖον ἐκρίναν τὸ ἀνά-

παλιν, οἱ δὲ φοιτηταὶ ἐτάχθησαν ὑπὲρ τῆς ἀποφάσεως τῆς σχολῆς. Καὶ ἔχει μὲν τὸ νομικὸν κύρος ἡ ἀπόφασις τῆς κυβερνήσεως, ἀλλὰ τὸ ἐπιστημονικὸν κύρος φέρει ἡ ἀπόφασις τῆς σχολῆς, ἕως οὗ πληθυνθῆ καὶ ἐν ταῦτα ἡ γνώσις. Ἄλλ' ὅπωςδήποτε αὐτὴ μὴ καὶ μόνη παρετηρήθη κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος ἡ ἀνωμαλία ἐν τῷ πανεπιστημιακῷ βίῳ. Ἐκ τῶν ταμείων ταύτων τῆς φυσικῆς ἱστορίας τὸ μὲν ὀρυκτολογικὸν οὐδεμίαν ἔχει ἐπιδείξιν προαγωγῆν, τὸ δὲ ζωολογικὸν ταμεῖον παρέμεινε στάσιμον καὶ αὐτὸ, διότι οὐδεμίαν ἔργεν ἀγορὰ νέων εἰδῶν, οὐδεμίαν ἐξετελέσθη ἀμιστολῶν εἰς ἄγραν καὶ συλλογὴν προϊόντων ἑλληνικῶν χωρῶν, ἀφοῦ οὐ μόνον ἡ κυβέρνησις οὐδὲν διέθεσεν αὐτῇ χρημῖα ἐκ τῶν εἰδῶν εἰς ἐκτέλεσιν τῶν ἀνω, ἀλλὰ καὶ τὰ ἴσα τῆς συγκλήτου ψυφισθέντα ἐν τῷ προβιολογικῷ περιέκοθεν ὅπως, ὥστε κατέστησεν ἀδύνατον πᾶσιν ἀγορᾶν, πῶσιν ἀναζήτησιν καὶ περιαναγωγῆν νέων εἰδῶν, ἐφ' ᾧ μικρῶς παραπονεῖται ὁ οἰκεῖος καθηγητής. Καὶ οἰκίαιον ἔχει διότι εἶναι καὶ βλάθην πρὸς τὸ πανεπιστήμιον καὶ ἀπέδειξεν πρὸς τοὺς καθηγητάς καὶ τὴν σύγκλητον, νὰ περικείρονται τὰ ὑπ' αὐτῶν ὡς ἀναγκαῖα κριθέντα νὰ περικείρονται ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῆς παιδείας ὑπὸ τῶν μηδεμίαν ἔχόντων γνώσιν τῶν πραγμάτων, μηδὲ ἰδέαν τοῦ κακοῦ, ὃ δημιουργοῦν. Πιστεύει ἡ πρωτανεία, ὅτι τὰ ὀλίγα ταῦτα, ἔστω καὶ μετὰ πικρίας ἐξενεχθέντα, θέλουσιν καταστήσει εὐλαβεστέρας ἐν τῷ μέλλοντι τοὺς ἀρμοδίους πρὸς τὰ αἰτήματα τῶν καθηγητῶν καὶ τὰ θεασίσματα τῆς συγκλήτου.

Περὶ τοῦ βοτανικοῦ μουσείου, τὸ ὁποῖον περιέχει ἀμέθρητον πλοῦτον ἐπιστημονικῆς ὕλης, λυπεῖται ἡ πρωτανεία, ὅτι δὲν ἔχει νὰ ἐξαγγεῖλη πολλὰ ἀγαθὰ, ὅτε ἐπαυκέθη τὸ μουσεῖον ἐκεῖνο, ἐβεβαιώθη, ὅτι καὶ μετὰ τὴν ἀσπίδα ἐπιπρατῆ ἐν αὐτῷ καὶ πολλὰ ἡ ἀμέλεια περὶ τὴν διατήρησιν τῶν φυτῶν, ἀφοῦ οὐδὲ τοῦτο κἂν ἐγινώσκετο, ἂν τὰ φυτὰ ἦσαν δεδουλευτηριασμένα, ἵνα μὴ γείνωσι παρανάλωμα τῶν ἐντόμων. Πάντα ταῦτα ἐγένοντο γνωστά, ὅπου δεῖ καὶ ἂν δὲν ἐπαύθη ἡ θεραπεία, σφάλμα τῆς πρωτανείας δὲν εἶναι. Τὸ δὲ πάντων τερατοθέστατον εἶναι, ὅτι οὐδὲ κατάλογος στοιχειώδους ὑπάρ-

χει τῶν ἀποτεταμειωμένων, καί τοι προεκλήθη ὑπό τῆς πρωτανείως ἢ σύνταξις καταλόγου ὀνημαστικοῦ, ἀλλ' ἄνευ ἀποτέλεσματος καὶ ἐνταῦθα. Τὸ φιλολογικὸν μουσεῖον μένει ἄνευ καταλόγου, ἴσως δὲ καὶ ἄνευ εὐρετηρίου.

ΣΥΜΒΑΝΤΑ ΚΑΙ ΑΠΟΣΤΟΛΑΙ.

Ἐνθυμεῖσθε, κύριοι, ὅτι κατ' Ἰόνιον παραλήοντα ἐορτάσθη ἐν Βορονία τῆς Ἰταλίας ἡ ὀκταήμετος τῆς ἰδρύσεως τοῦ περιδόξου Ἀθηναίου τῆς πόλεως ἐκείνης, εἰς δὲ τὴν ἐορτὴν ὑπὸ μὲν τῆς πρωτανείας παρεκλήθη συνθέτορος τὸ καθηγητικὸν σῶμα τοῦ ἡμετέρου πανεπιστημίου, ἐπὶ δὲ τῶν φοιτητῶν προσεκλήθησαν οἱ ἡμέτεροι φοιτηταί. Ἡ πρωτανεία ἐπιμόνας εἰργάσθη εἰς τὴν ἀποστολὴν θεωρίας καὶ ἀπὸ καθηγητῶν καὶ ἀπὸ φοιτητῶν, ἐπέμφθησαν δὲ οἱ κ. Ἀρεταῖος καὶ Κρασιῆς, λαβόντες καὶ τὴν ἐντολὴν νὰ ἐπισκεφθῶσι τὰ κυριότερα τῶν 21 πανεπιστημίων τῆς Ἰταλίας καὶ ταύτων νὰ σπουδάσωσι καταδεχτῶς τὸν μηχανισμὸν καὶ τὴν λειτουργίαν. Ἐγένεσκεν ἡ πρωτανεία, ὅτι πολλὰ τῶν ἰταλικῶν πανεπιστημίων κατέστησαν ἐν βραχεῖ ἐφάμιλλὰ τῶν ἀλλαχού τῆς Εὐρώπης κρατίστων, καὶ ἐπέμεινεν, ὅπως ἐξίσου ἢ καὶ ἐπιτακτικώτερον συσταθῆ τῇ προοβείᾳ ἢ λεπτολόγος ἔρευνα τῶν ἐκεί, ἀφοῦ τὸ ἰταλικὸν ἔθνος ἀνεκάλυψε τὸ μυστήριον δι' ἀλμάτων γενναίων νὰ καταφθάνῃ τοῖς προδραμόντας. Παρέστησαν μὲν λοιπὸν οἱ ἡμέτεροι θεοροὶ ἀξιοπρεπῶς εἰς τὰς ἐορτάς, ἐξετέλεσαν δὲ καὶ τὴν δευτέραν καὶ μεγάλην αὐτῶν ἐντολὴν, καὶ ἐμελέτησαν τὰ κατὰ τὴν λειτουργίαν τῶν ἰταλικῶν πανεπιστημίων ὁ μὲν κ. Κρασιῆς ἐν Παρισίοις, ὁ δὲ κ. Ἀρεταῖος δι' ὅλου μινός, ἐν ὄρα θεορῶν, οὐχὶ εἰσοτάλῃς αὐτὸς πεζοπόρος, περιελάθων ἐπὶ πανεπιστήμια καὶ ἐξετάσας τὰ πάντα καὶ πολίσματα ἐπέθεον ἀποκομίσας διδάγματα καὶ πληροφορίας.

Ἐπαινῶ δημοσίᾳ τὸν κ. Ἀρεταῖον, ὃς εἰσενειθίμως ἐκτελέσαντα τὴν ἀνατεθείσαν αὐτῷ κοπιώδη ἀποστολὴν, καὶ εἰχομαι νὰ μὴ ἀποβῆ αὕτη ἀλυσίτελής εἰς τὸ ἡμέτερον πανε-

πιστήμιον. Εὐκταῖον δὲ ἠθέλην εἶσθαι, ἂν παρόμοιαι ἀποστολαὶ ἐξεπέμποντο ἐκ τῶν πανεπιστημίων καὶ ἀλλάχόσε, ἵνα μελετηθῆ κατὰ πάντα καὶ μετὰ πάσης ἀκριβείας ἡ κατάστασις τῶν πανεπιστημίων, ὅπου ἂν ταῦτα ψηφίζονται ὡς ἄριστα λειτουργοῦντα, οὕτω δὲ ἀπὸ περισσίας γνώσεων ἐπιβάλη τὴν χεῖρα ἡ Κυβέρνησις καὶ εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν παρ' ἡμῖν κειμένων οὐχὶ πάντα καλῶς. Οἱ ἀδιοργανισμοὶ τῶν πανεπιστημίων δὲν αὐτοσχεδιαζόνται, οὔτε εἶναι ἔργον τυχαῖον. Ὅπου ἂν μὴ τὰ πάντα προέρχονται ἐξ ἀρχῶν θεμελιωδῶν καὶ μὴ συναρμολογῶνται εἰς ὄργανικὸν σῶμα, ἐκεῖ δημιουργεῖται ἡ ἀλληλομαχία καὶ ὁ κικεὼν, ἡ ἀτυτυχία καὶ ἡ τελικὴ καταφρόνησις.

Εἰς τὰς ἐν Βονωνίᾳ τελετὰς ἀξιοπρεπῶς παρέστησαν καὶ οἱ πρόφημοι τοῦ ἡμετέρου πανεπιστημίου καὶ ἀνεξοπύρηναν διὰ τῆς προθέμου καὶ τοῦ ἀγαλλοῦνται ἀριστάσεως τὴν ἀδελφικὴν συμπάθειαν μετὰ τῆς νέας γενεᾶς τῶν Ἰταλῶν καὶ Ἑλλήνων. Ἐν ἔνεκα καιρικῶν περιστάσεων ἐστράφη ἡ τοῦ Ἰταλικοῦ ἔθνους προσοχὴ εἰς τὸ ἴδιον συμφέρον, ἃς ἐλατίσωμεν, ὅτι ἡ νέα τῶν Ἰταλῶν γενεά, ἡ συναδελφισθεῖσα μετὰ τῶν ἡμετέρων προφήμων ἐν Βονωνίᾳ, κορεσθεῖσα εὐμερίας καὶ δόξης, θὰ ἐνθουσιθῆ, ὅτι ἕως προχθὲς ἐπλανῶντο περίλυποι παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἄρνοναί μεγάλα σφαῖα τῶν Φιρινάτα καὶ Δάντου, οἵτινες

*liberlà autavano cecavano,
come se chi per lei vita rifuta,*

καὶ θὰ ἐνθουσιθῆ, ὅτι, ὅπου ἀγγλικάι τριήρεις διαπύρηναν πρὸν τὴν ἀκρόπολιν τῆς Μεσσήνης τὴν ὄρακα τῶν Γαριβαλδινῶν, καὶ αἱ γαλατικαὶ φάλαγγες ἐξομιδαζον τὴν ὁδὸν πρὸς τὴν Μανένταν καὶ τὰ Μεδιόλανα καὶ τὴν Βενετίαν, οὕτω καὶ αὐτὰ ἀπὸ περισσίας ὀφείλει νὰ ἀντιπροσέσῃ τὸ ἴδιον τῆς ἐλευθερίας εἰς τοὺς πενομένους λαοὺς κατὰ τὸ μέτρον δικαίων ἱστορικῶν, καὶ θὰ ἐνθουσιθῆ ἡ νέα τῶν Ἰταλῶν γενεά, ὅτι ἀλληλέγγυον εἶναι τὸ ἀνθρώπινον γένος, οὐδὲ καὶ θὰ παρίδη, ὅτι τὸ ἴησιον γνώρισμα τοῦ ἀνθρωπιοῦ ἀποτελεῖ ἡ συναίσθησις τῆς ἀλληλεγγύης.

Ἡ πρυτανεία ἐκφράζει δημοσίᾳ τὴν εὐαρέσκειν αὐτῆς

πρὸς τοὺς φιλοτίμους νέους, οἵτινες τοσοῦτον καλῶς ἀντε-
προσώπουν τοὺς συναδέλφους αὐτῶν, τὰ αἰσθήματα καὶ
τὰς δικαίας ἐλπίδας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους.

ΠΕΡΙ ΝΑΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟΥ.

Ἡ προτασίς ἐπαρέσθη, ὅτι εἶναι καιρὸς νὰ ληφθῇ πρόνοια
καὶ περὶ ναοῦ πανεπιστημιακοῦ, εἶναι δὲ καιρὸς, διότι ὁση-
μέραι ἐναργέστερον φαίνεται, ὅτι αἱ μὲν ὑψηλότεραι τάξεις
τῆς κοινωνίας καθίστανται εἰσαὶ χλιυρότεροι πρὸς τὰ θρη-
σκευτικὰ αἰσθήματα, αἱ δὲ ταπεινότεραι θρησκείαν ἐκλαμβάνου-
νουν μόνον ὑπὸς τῆσαν. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ
διαμορφοῦται ὁ ἠθικὸς χαρακτὴρ τῶν ἀνδρῶν, τῶν ὀικουμένων
τῆν κοινωνίαν, ἐπιτοχίσθη ἡ προτασίς, ὅτι καὶ διὰ τῆς
ἀνεγέρσεως πανεπιστημιακοῦ ναοῦ καὶ τοῦ τῶν φαιτητῶν
ἔθιμοῦ εἰς τὸ προσέρχεσθαι εἰς τὸ ἱερόν καὶ ἀκροῦσθαι τοῦ
θείου λόγου ἠδύνατο νὰ κρατηθῇ τὸ θρησκευτικὸν αἶσθη-
μα, καὶ ἀντεῖθεν διαχυθῆν ἐπὶ τὸ σῶμα τῆς αὐτετείας νὰ ἐκ-
τινάξῃ ἀπὸ τῶν μὲν τῆν νόσον τῆς ἀδιαφορίας, τοὺς δὲ νὰ
ἐκπαύσῃ ἀπὸ τῆς λαιρείας τῶν τύπων. Εἶναι πλάνη τὸ λε-
γόμενον, ὅτι πρέπει νὰ προέλθουν τὰ πάντα ἐκ τοῦ οἴκου
καὶ τῆς δημοτικῆς σχολῆς. Ἄν τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα
εἶναι καὶ αὐτὸ ἀρετὴ, ἀρετὴ δὲ ἀγίεται ἢ μετὰ λόγου ἄσκη-
σις περὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ κρέπον, τότε, κύριοι, ἐπιτρέψατε
νὰ πιστεύω, ὅτι οὐδὲν προποθέστερον τοῦ ἀσκηθῆναι μετὰ
λόγου τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα καὶ παντὸς μὲν ἀνθρώπου,
μάλιστα δὲ τοῦ ἐπιστήμονος. Ἄν τὸν πανεπιστημονικὸν βίον
ἀφῶμεν ἀπερίσκεπτον ὑπὸ τῆς θρησκείας, Κριστιανῶρα ἐγὼ
κακόμαντις προσεσθάνημαι, κύριοι, *ὅτι ἐλεύσεται ἡμερ, ὅτ' ἔρ-
ποτ' ἀλώλη* "Ἔλασ ἡρή καὶ λαὸς ἔρημοῦ Ἠραῖμοσ—θα ἔλθῃ ἡμέρα,
ἢ καὶ νῦν ἐστὶ, καθ' ἣν αἱ μὲν ἀνώτεραι τάξεις τῆς κοινωνίας
θα ἐντρέπονται νὰ κάμωσι τὸν σταυρὸν τῶν, αἱ δὲ ταπεινὰ
χεῖρον, ἢ ὡς πράττουσι νῦν, θα μεταχειρίζονται τὰ τῆμα καὶ τὰ
ιερὰ εἰς περιγέλων ἢ ὡς τὴν προχειροτάτην τῶν ἔθρων αἰ ἀλ-
λάλων. Διατρέξατε, κύριοι, τὰς στενωπούς, τὰς ἀγυῖας, τὰς

τριάδους ἐν ταῖς πόλεσι καὶ ἀνὰ τοὺς ἀγρούς, καὶ τεῖνατε τὰ αἶς πρὸς τοὺς ἀσεβεῖς φθόγγους, τοὺς ἐκφρεύοντας ἀνὰ πᾶσαν στυγμὴν ἐκ τῶν χειλέων τοῦ πλῆθους· ἀνοίξατε τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὰς καθημερινὰς τοῦ ἐγκλήματος ἐκατόμβας, καὶ εἶπατε τότε, ἂν ἀκριάζει τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα ἐν Ἑλλάδι. Ἐξ εὐγνωμοσύνης καὶν, διότι ἡ θρησκεία περιέτωσεν ἡμῶν τὴν ἐθνικὴν ὑπαρξιν, ἔκριπε νὰ γείνομεν θρησκευτικότεροι ἑαυτῶν.

Διὰ ταῦτα πάντα καὶ διότι ἀπανταχοῦ τῶν γερμανικῶν πόλεων, ὅπου ὑπάρχουσιν πανεπιστήμια, ὑπάρχουσιν καὶ πανεπιστημιακοὶ ναοὶ ἀναποσιάστος συνδεδεμένοι μετὰ τῆς θεολογικῆς σχολῆς—ἡ προμανεῖα ἐνόμισεν, ὅτι καὶ ἀπὸ τοῦ πανεπιστημίου ἔκριπε νὰ ἐξέλθῃ, νὰ προαχθῇ, νὰ κρατανθῇ τοῦ ἔθνους ἡ θρησκευτικὴ ἀγωγή, καὶ ἐσκέφθη, ὅτι ἔκριπε νὰ κατάρξῃται τοῦ ἔργου διὰ τῆς ἀνεγέρσεως ναοῦ πανεπιστημιακοῦ. Κατὰ δὲ ταῦτα ἐξέπεμψε μὲν πρὸς συλλογὴν ἡμῶν καὶ ἀγγελίας μίνας πρὸς ἕνα κέντρον πλοσιπύον ὁμογενῶν, ἐσκέφθη δὲ ὅμως, ὅτι ἦτο δυνατόν πρὸς καιρὸν νὰ οἰκονομηθῇ τὸ πρᾶγμα καὶ διὰ τοῦ ὀρισμοῦ ναοῦ τίνος παρασκευασθῆναι τῷ πανεπιστημίῳ πρὸς τὸν ῥυθέντι σκοπὸν. Ἡ προμανεῖα ἐκάλεσε πάλιν δι' ἰδίου διαγγέλματος τὴν σύγκλητον νὰ συνέλθῃ καὶ νὰ συσκέφθῃ περὶ τοῦ ὑψηλοῦ θέματος, ἀλλὰ μοῖρα κακῆ δὲν ἐπέτυχεν νὰ ἐλαύσῃ τὴν προσοχὴν αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ἐπισημασθέντος, ὅστις ὅς ἐκ τῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ ἀπιστολῆς ὀφείλει πρῶτος πάντων νὰ συνδράμῃ τῷ ἔργῳ.

Θερμῶς παρακαλῶ δημοσίᾳ τὸν διαδόχόν μου νὰ μεριμνήσῃ, ὅπως ὁ ναὸς τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς ἀρισθῆ ὡς πανεπιστημιακός, ἵνα τελῶνται μὲν ἐν αὐτῷ πᾶσαι αἱ πανεπιστημιακαὶ τελεταί, ψάλλεται δὲ καὶ δευτέρῃ λειτουργίᾳ ὑπὲρ τῶν φοιτητῶν κατὰ τὰ νόμιμα, κηρύσσεται δὲ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἀνὰ πᾶσαν Κυριακὴν ὑπὸ τοῦ πανεπιστημιακοῦ ῥήτορος, τοῦ καθηγητοῦ τῆς ὁμιλιατικῆς ἢ καὶ ἄλλου ἐπὶ εὐλόγῳ ἀμοιβῇ, νὰ προεκκληθῶσι δὲ οἱ μαθηταὶ τοῦ πανεπιστημίου νὰ φοιτῶσιν εἰς τὸν ναὸν τοῦτον, κηρυγόμενον διὰ τοῦ παραδείγματος τῶν καθηγητῶν. Ναί, κέρμα, διὲ τοῦ παραδείγματος λέγομεν καὶ τὸ ἐπαναλαμβάνομεν. Διδάξατε τοὺς ὁμιλητὰς ἡμῶν τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, ἐν ᾧ ἔγκειται ἡ ἀρχὴ τῆς

σοφίας, διδάξατε αὐτοὺς ἀπὸ τῆς καθέδρας, ἀπὸ τοῦ ἁμύωνος, ἀπὸ τῆς μετὰ πάντων λατρείας τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ μὴ περιμένετε μηδὲν ἐκ τοῦ αὐτομάτου μηδὲ φαντασθῆτε ποτέ, ὅτι δύνασθε νὰ ἀνικαταστήσατε ἐν τῇ ἰσχυρῇ τοῦ ἔθνους τὸν φόβον τοῦ θεοῦ διὰ τοῦ ἐλέγχου τῆς συνειδήσεως. Τοιοῦτος ἐλέγχος ἀκατεῖ εἰσθησίαν ὑψίστην ἀνεπίδύσεως, ἀλλὰ καὶ εὐθουσίαν διαυγεστάτην· καὶ ἄγει μὲν εἰς τοῦτο ἢ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ διδασκαλίᾳ, φωτίζουσα τὸν νοῦν καὶ διορθοῦσα τὴν κρίσιν, ἀλλὰ δὲν εἴσθε καὶ βέλαια, ποίαν περὶ ταῦτα ἐδημιουργήσατε προκοπὴν, ἵνατε διαπλάσιως χρυστοὺς θέλετε ἐκπέμψαι εἰς τὴν κοινωνίαν τοῖς νέοις ἐκείνους ἐντεῦθεν, ὅταν πρὸς τῇ εἰσθησίᾳ τῆς συνειδήσεως καὶ τῷ φωτισμῷ τοῦ νοῦς, καὶ τὸν φόβον τοῦ θεοῦ, τὸ ἰγιὲς θρησκευτικὸν αἶσθημα, ἐμφυτεύσατε εἰς τὴν πανεπιστημιακῆς νεότητος τὰς ψυχάς.

ΕΚΤΕΛΕΣΙΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.

Κύριοι,

Δὲν θέλω νὰ κατατρίβω τὸν χρόνον εἰς τὰ τυπικὰ τῆς ὑπηρεσίας· διότι ταῦτα εὐρίσκει ὁ βουλόμενος ἐν τῇ δημοσιευσομένῃ ἐκθέσει καὶ δὲν κατατρίβω τὸν χρόνον περὶ τὰ τυπικά, διότι ἤβρονῶ, ὅτι ἔργον τῆς αὐτανείας δὲν εἶναι ἡ παράθεσις τῆς ὑπογραφῆς εἰς τὰ πανεπιστημιακὰ ἔγγραφα οὔτε καὶ ὁ σφραγιζμὸς τῆς ὑπηρεσίας τῶν ἐπαλλάξων, αἵτινες φιλοτιμώτατα ἐργάζονται καὶ εὐργάσθησαν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ, καὶ πρὸς οὗς πάντας συλλυβήθην ἀπονέμω ἀπὸ καρδίας ἐνταῦθα τὰς ἀφειλωμένας εὐχαριστίας, ἃς ἔν μοι παρέσχον ἀπροφάριστον καὶ πρόθυμον ἀρωγίαν. Τὸ ἔργον τῆς αὐτανείας εἶναι πολὺ ὑψηλότερον, εἶναι τὸ μηχανᾶσθαι παντὶ τρόπῳ καὶ πάσῃ δυνάμει, ὅπως ἐπιτευχθῆ ὁ τριπλοῦς σκοπός, πρὸς ὃν πρόκει νὰ ἐντείνῃ τὸ τόξον πῦμα ἑμφρῶν ἀγωγῆ καὶ παιδείας ἐν οἰοδύμοτε διδασκαλίῳ ἀπὸ τοῦ διαιποτικοῦ μέχρως ἐκείνοι, ἐν ᾧ ἀνεπετάσσεται ἡ αὐλαία εἰς θεο-

ρίαν τῶν ὑψίστων προϊόντων τῆς διανοίας.

Ἡ πρυτανεία ἐνόμισεν, ὅτι ἀπὸ τῆς ἐπιμελείας τοῦ σώματος, ὡς ἀπὸ βάσεως στερεᾶς, ἔπρεπε γὰ γείνη ἑναρξίς τοῦ ἔργου, ἵτοι τῆς χρηστῆς τῶν φοιτητῶν καὶ ἐν αὐτῷ τῷ πανεπιστημίῳ ἀγωγῆς καὶ παιδείας, καὶ ἤλπισεν ἐκ τῶν πύρραι πανδύμων ἐπιδοκιμασιῶν τῶν λόγων αὐτῆς, ὅτι εὐκλος καὶ ὁμαλὴ ἤθελε στρωθῆ ἡ ὁδὸς καὶ ἐπὶ τὰ ἔργα· ἀλλὰ πέρα σκληρὰ εἰδίδασκεν αὐτήν, ὅτι *πολλὰ τὰ μετακὸν κίλικος καὶ γέλιος πλέει*. Ἦλθεν ἡ πρυτανεία φέρουσα πρόγραμμα ἀναπτυγμένον καὶ σαφές, καὶ οὐ μόνον ἔχει χρέος πρὸς αὐτήν καὶ πρὸς τὸ πανελλήνιον, τὸ συνευφημήσαν ἔχει χρέος γὰ ἐκθέσει δημοσίᾳ τί ἐπραξεν εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ προγράματός της, καὶ πόθεν ἐπίγασεν ἡ ἀποτυχία--ἀλλὰ, ἀφοῦ ἤλθεν ἡ πρυτανεία σιγκατακομίζουσα πεποιθήσεις, ἔχει τὴν ὑποχρέωσιν ἀπαράκραστον γὰ ἀποδείξει, ὅτι προεμάχησε μέχρι ἐσχάτων, ὡς εἰσρηκὸς στρατιώτης ἐπὶ τῶν ἐπάλλεσσιν καταπίπτων, οὐχὶ ὡς λιποτάκτης φεύγουσα πρὸ τῶν ἐναντιωθέντων εἰς τὰς προθέσεις αὐτῆς, διὰ τειρᾶς καὶ λόγων καὶ πράξεων, ἃς παραδίδω εἰς τὴν κρίσιν τῆς κοινῆς. Ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ, ὃν ἀνέλαβον ἐκ πεποιθήσεως, ὅτι ἤθελεν ἀποβῆ ἡσπιτελὴς εἰς τὰ ὑψίστα συμφέροντα τῆς διωσσομένης νεότητος, ὡς καὶ εἰς τὰ τῆς πολιτείας αὐτῆς, οὐδεμίαν οὐδαμῶθεν οὔτε διέκρινα, οὔτε ἔλαβον ἀρωγίαν, καὶ μετὰ θλίψεως ἀκαταβλήτου ὁμολογῶ τὴν συστηματικὴν καταπολέμησιν τῶν προθέσεών μου, καὶ ὁμολογῶ ταύτην ἀπὸ τοῦ ἀξιωματικοῦ τούτου σκίμποδος, ὅθεν οὐδέποτε πλέον θὰ ἀκουσθῆ ἡ φωνή μου.

ΓΥΜΝΑΣΤΗΡΙΟΝ.

Κύριοι!

Ἄμα ὡς εἰσηλθεν ἡ σύγκλητος εἰς νόμιμον λειτουργίαν, ὑπέβαλον αὐτῇ τὴν πρότασιν περὶ συστάσεως γυμνασίου, ἡ δὲ πρότασις μου ἐγένετο ὁμοθυμαδὸν ἀποδεκτὴ. Ἐνετάλην

νὰ ζητήσω ὑπὲρ τοῦ γυμνασίου καὶ τὸν χῶρον, καὶ νὰ προ-
 παρασκευάσω τὰ πάντα. Μετὰ πολλὰς καὶ ἐπιβόησας περι-
 πλανήσεις, ἀπεφάσισα χρήσιμον νὰ ποιήσω τὸ ἐπιβόητον
 τοῦ γυπέδου, ἐν ᾧ τὸ χυμεῖον, ἡ δὲ πρότασις μου ἐγένετο καὶ
 αὐτὴ ἀποδεκτὴ παρὰ τῆς συγκλήτου. Κατέφυγον δὲ ἐκεῖ,
 διότι οὔτε ἡ Κυβέρνησις συγκατετίθετο νὰ παροίσχῃ ὑπὲρ τῆς
 πανεπιστημιακῆς νεότητος τὸ ὄπισθεν τοῦ ἰθνηκοῦ τυπωγρα-
 φείου μέγα τετράγωνον γυπέδον ἐξαιμετον εἰς κατασκευὴν
 γυμνασίου μεγαλοπρεπὲς περιλαμβάνοντος πάντα τὰ εἶδη τῶν
 γυμνασμάτων, ἐτι δὲ θερμὰ καὶ ψυχρὰ λουτρά καὶ μέγα ἀνα-
 γνωστήριον καὶ ἀναλογεῖον, τὰ πάντα ἐν χῶρῳ τῷ αὐτῷ παρὰ
 τὸ πανεπιστήμιον, ὡς ἐν ἀληθείᾳ Ἡτολειαίῳ τῶν νεωτέρων
 Ἀθηνῶν—οὔτε λέγω ἡ Κυβέρνησις συγκατετίθετο εἰς ἐκχώ-
 ρησιν τοῦ γυπέδου, οὔτε καὶ ἡ σύγκλητος ἐστεργε τὴν δαπά-
 νην 60—70 χιλ. δρα., ὅση ἀπαιτεῖται πρὸς οἰκοδόμησιν ταύτης.
 Ἡ σύγκλητος ἠθέλη νὰ δαπανήσῃ εὐτελεῖ τινα καὶ μικρά,
 καὶ μετὰ στενοχωρίας παρεδίδθη προϋπολογισμῶν ἐκ 12 χιλ.
 δραχμῶν, εἰς ὃν ἐξ ἀνάγκης ἠρκέσθην πιστεύων, ὅτι σὲν ᾧ
 χρόνῳ διαθέσονται ἠδύναστο τὰ μικρὰ τὰ μεγαλυθῶσι. Τὰ μεταξύ
 συμβάντα ἐν τῇ συγκλήτῳ ἀντιπαραρχόμενος, τοῦτο μόνον
 προσέβητο, ὅτι ἀνανέχθην πρὸς τὸ Ἰπουργεῖον ὑπὲρ ἐγχοίσεως
 τῆς δαπάνης καὶ τοῦ σχεδίου, ἀλλὰ τὸ Ἰπουργεῖον ἠρνέθη.
 Ἀνανέχθην καὶ τὸ δεύτερον, τὸ δὲ Ἰπουργεῖον ἐζήτησεν ἐκ-
 θεσιν δικαιολογητικὴν τῆς σκοπιμότητος, ὑποσχεθὲν τὴν
 ἔγκρισιν ἐπὶ ταύτῃ. Ἐσπίδον καὶ ἡ τρίτη ἐκθεσις, ἐνῶ δὲ
 προσεδόκατο ἡ ἄδεια, καὶ σχεδὸν ἐκλείοντο συμφωνίαι
 μετὰ τοῦ ἐργολάβου περὶ τῆς κατασκευῆς, οὐκ οἶδα πῶς καὶ
 διατί, παρ' ἑλπίδα τὸ Ἰπουργεῖον ἀνέκρουσε πρῶτα, δια-
 μινῦσαν, ὅτι ἀσπάζεται μὲν τὴν ἰδέαν πανεπιστημιακοῦ γυ-
 μνασίου, ἀλλὰ θέλει τοῦτο ἀξιοπρεπὲς, ἢ τε μέγα τε, ὡς τὸ
 Κινόσαργες ἢ τὸ Ἡτολειαῖον. Ἡ σύγκλητος δὲν ἠθέλη γυ-
 μνάσιον δαπανηρὸν, ἡ Κυβέρνησις δὲν ἠθέλη μικρὸν καὶ εὐ-
 τελεές, ἡ δὲ πρωτανεία ἐπίστευσεν, ὅτι ἀμφότερα τὰ μέρη
 δὲν ἠθέλων τίποτε. Μειδιᾶτε, κύριαι, ἐπὶ τῷ ἀκούσματι, ἀλλ'
 ἐμοῦ θλίβεται ἡ καρδίη βλέποντος, ὅτι ἐν τῶν οὐσιωδεστάτων
 μελημάτων πάσης διοικήσεως, ἡ σωματικὴ ἀνατροφὴ ἐν πο-

λατεία υπονομευομένη υπό νόσων παντοίων, τῶν μὲν κοι-
νῶν, τῶν δὲ κλιματικῶν, δὲν ἰσχυροῦν αὐτὴ τῆς συγκλήτου
νὰ ἐπισπάσῃ συντονιστῆραν τὴν προσοχὴν, οὔτε τῆς κυβερνή-
σεως νὰ κατακόμψῃ τὴν ἀδικαιολόγητον ἀνετροπίαν. Καὶ ἐν
αὐτῇ τῇ ἀπολυτόφρονι Αὐστρίᾳ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Βιέννῃ ὑπάρ-
χουσι γυμναστήρια καὶ ἀναγνωστήρια συνηρημένα τῷ παι-
νεπιστημίῳ διοικητικῶς, *Tarnhallen Leschalen* ἐν δὲ τῇ
προτενοσίῳ τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, ἐν πόλει φημιζομένη
τὸ Θάλαι, ὅτι ἐμερελεῖτο τοῦ σώματος κρεῖτον πάσης ἄλλης
ἑλληνικῆς πόλεως, ἐν Ἀθήναις οἱ τριεχθῆσαι ἡμῶν τρόφι-
μοι δὲν ἐκρίθησαν ἄξιοι οὐδ' ἐνός παραπήγματος γυμναστι-
κοῦ, ἐντρέπομαι δὲ νὰ ὁμολογήσω, ὅτι δὲν ἐστάθην ἱκανὸς
ἐγὼ νὰ κερδίωσιν τὴν πίστιν τῆς κυβερνήσεως, δὲν ἐστάθην
ἐπιτύθειος ἐγὼ νὰ καταδεσμεύω τὰς ἐπιθέσεις συγκλή-
του παλινοδοσίας, καὶ οὕτως ἐμαυτῶν ἕργον, ἡ ἀπαν-
ταχοῦ γῆς θεωρεῖται ὡς ὑψίστη φροντὶς καὶ μέλημα καὶ παιδεί-
σιώφρονοῦντων ἀνδρῶν, οἱ δὲ κατανοῦνται ἀκόρη ἐκεῖ, ὅπου
ἔπρεπε πρὸ πάντων νὰ κατανοηθῆ, ἐν τῇ συγκλήτῳ, ὅτι
ὁ φοιτητὴς τοῦ πανεπιστημίου ὡς ὁ ἀρχαῖος Διμόναξ, οὐ
μόνον πρέπει νὰ ἐκμαθῆ τῆς ἐπιστήμας, ἀλλὰ πρέπει νὰ
ἀγγηγηρασθῆ καὶ πρὸς καρτερίαν διαπονηθῆ, ὀρθῶ καὶ ὑγιᾶ καὶ ὀρε-
σπλήπτῳ βίῳ χρώμενος, καὶ τὸ ἕλον ἐπιμελοῦμενος ἑαυτοῦ, ὅπως
ἠμυθενὶς νῶν καθηκόντων προσδεῖς γένηται.» Καὶ τότε, κύριοι,
συμβαίνουσι ταῦτα ἐν ἡμῖν; Σήμερον, ὅτε ἐν Γαλλίᾳ συγ-
κροτοῦνται μεγάλοι πολιτικὸὶ σὺνδερμοὶ, *Lignes*, σκοποῦντες
νὰ ἐνισχύσωσιν τὴν πλάσιν καὶ καθιεροῦντες παράλληλον
καὶ ἰσομερῆ πρὸς τὴν πνευματικὴν, τὴν σωματικὴν ἀσκήσιν
καὶ αὐτὰς ἀκόρη τὰς δημοσίας ἐν ὑπαίθρῳ παιδίως ὡς ἀπα-
ραίτητον στοιχεῖον ἀγωγῆς μέχρι τῶν ὑψίστων διδαστηρίων.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΙΣ.

Ἄλλ' ἀφοῦ λοιπὸν οὐδεμίαν ἔλαβεν οὐδαμῶθεν ἡ πρυτανεία συνδρομὴν εἰς δημιουργίαν οὐδὲ πᾶν ἀπλοῦ γυμνα-
σίου, ἐπόμενον ἦν, ὅτι παλὴ ἐλαττον ἴθελε γείνη ἀσπιστῆ

ἡ ἰδέα περὶ ἐπιγνώσεως τοῦ σώματος δι' ἀσκήσεως στρατιωτικῆς. Τὴν στρατιωτικὴν ἀσκασίν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ ἀπέκρουσαν οἱ περὶ τὴν Κυβέρνησιν, ἐπειδὴ ἐμελλε δίδωεν νὰ ματαιώσῃ τὴν στρατιωτικὴν σύνταξιν τῆς χώρας, διότι ἔθελεν ἢ καὶ οἱ ἀποστέρουοντες ταύτην, διότι ἀναντιρρότως πλανώμενοι ἐπίστευον, ὅτι εὐκόλῳ εἶναι οἱ τριπλάσιοι φοιτηταὶ νὰ καταστῶσι δύναμις ἐν τῇ πολιτείᾳ καταστῶσα τὴν πλάστιγγα τῶν πολιτικῶν ἀγώνων, ἵπου ἂν ἤθελεν ἐπιβροῦσαι. Καὶ ὅμως οὐδὲν εὐκολώτερον τοῦ ἀποδείξει ματαίους τοὺς φρόνους καὶ τῶν μὲν καὶ τῶν δέ, τοὺς ἀπὸ τῆς στρατιωτικῆς ἀσκήσεως τῶν φοιτητῶν.

Ἄς ἐρωτήσωμεν κατὰ πρῶτον τὴν ἱστορίαν.

Ὅτε συνέστη ἡ φάλαγξ κατὰ τὴν μεσοβασίλειαν, παρὶ τὴν ἀρρενωπὴν γύμνασιν τῶν 1500 αὐτῆς ὀπλιτῶν, ἀντὶ τοῦ χρησιμεῦσαι ὡς ὄργανον πολιτικῶν διενέξεων, τοὺνναντίον μάλιστα παρέσχε τῇ πολιτείᾳ ἐπαρεσίαν σπουδαιότατην, αὐτὴ τότε παραστήσατο τὸ κυριώτατον ἔρεισμα τῆς τάξεως, ἐν ᾗ πᾶσα ἡ ἄλλη στρατιωτικὴ δύναμις, διεσπασμένη εἰς ὄσκι, ἀπειτέλει τὴν ἐφήμερον ἀλουργίαν τοῦ μὲν ἢ τοῦ δὲ τῶν πολιτευτῶν. Ἄν, ὃ μὴ γένοιτο θεὸς ἀλεξίκακε ! ἂν ἤθελόν ποτε καὶ πάλιν ἀχαλίνωτα τῆς φιλαρχίας τὰ πάθη ἐκμανῆ ἐν ταῖς ἀγυιαῖς, ἐπισείοντα κατ' ἀλλήλων μαίφρονον τὴν χεῖρα, καὶ κέρριοι, ἔχω ἀκρίνυθάντων τὴν πεποθήσιν, ὅτι συντεταγμένοι οἱ φοιτηταὶ τοῦ πανεπιστημίου θέλουν παρέμβῃ, ὡς τῶν Σαβίνων αἱ θυγατέρες, ἵνα θέσωσι τέρμα εἰς τὸ ἐπαίσχυντον δράμα! Ἀπέδειξαν λοιπὸν οἱ φοιτηταὶ τοῦ πανεπιστημίου ἐν χαλεπωτάτοις καιροῖς, ὅτι δὲν γίνονται ἔργασιον φητριωστῶν κερδοσκοπῶν. Τοιαύτην ἰδέαν εἶχε περὶ αὐτῶν ἡ πέρυσσι προικτανεΐα, φέρομαι δὲ νὰ πιστεύσω, ὅτι ἔχει τὴν αὐτὴν καὶ ἡ νῦν, οὐχὶ τὴν ταπεινὴν ἐκείνην, τὴν φοφοδεῦ, τὴν ἀναξίαν ἐλευθέρων καὶ πεφωτισμένων ἀνδρῶν.

Ἄλλὰ καὶ ἵποταθεῖσα, κέρριοι, ὅτι πράγματι ἡ ἐνοπλῆς τοῦ πανεπιστημίου νεότης δημιουργεῖ δύναμιν ἐπιβλαπτικὴν, πρὸς τίνας ἄρᾳ γε ἤθελεν ἐκείνη ἐπιβλαθῆ; Πρὸς τοὺς ἀγαθῶς πολιτευομένους, οὐχί! Οἱ ἀγαθῶς πολιτευόμενοι οὐδὲν ἔχουν παρ' οὐδενὸς νὰ ἐποτοπάξουν τὸ ἐναντίον, ἐλάχιστα

δὲ παρὰ τῶν φοιτητῶν. Δὲν ὑπάρχει παράδειγμα ἐν ἱστορίᾳ τῶν ἁπανταχοῦ πανεπιστημίων, ὅτι ἡ νεότης ἐξηγέρθη ἐπὶ οὐ φαιδίου ὑποκειμένου, εἴτε πρωτόπου εἴτε πρόγματος εἴτε ἰδέας.

Ἄλλ' εἴαν φθάσῃ νὰ συγκινηθῇ ἡ νεότης ἐνὰ τῶν διδακτικῶν ἐδωλίων ὑπὲρ ζητήματος κοινωνικοῦ, ὃν εἶναι σημεῖον κατὰδῶλον, ὅτι τὸ ζήτημα κατέστη κτῆμα τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως, οἱ δὲ ἀντιστρατευόμενοι πρέπει ἀνυπερθέτως, ἐξ ἅπαντος νὰ καταστείλωσι τῆς ἀντιδράσεως τὰ ἰστία; Ὅτε ἐξηγέρθησαν κατὰ τὸ 1848, κατὰ τὰς περιφέρειας ἐκείνας τοῦ μαρτίου ἡμέρας, *Μαριτζιάγο*, οἱ φοιτηταὶ τῶν αὐστριακῶν πανεπιστημίων καὶ ἐξεδίωξαν τὸν ἡλίθιον αὐτοκράτορα εἰς τὰ κρησφύγετα τῆς Ἰνδουκίας, ἦτον ἡδὴ ἡ ἐπανάστασις συντελεσμένη ἐν τῇ διανοίᾳ τῶν πολιτῶν, ἐκ τῆς ἐποχῆς δὲ ἐκείνης χρονολογεῖται ἡ ἀναγέννησις τῆς Αὐστριακῆς μοναρχίας εἰς βίον συνταγματικὸν ἐλεύθερον. Οὐδ' ἔχουν ἀνάγκην ὄπλων οἱ τρισχίλιοι τοῦ πανεπιστημίου ἡμῶν φοιτηταί, ὅταν πρόκειται νὰ ὑπηρετήσῃν ὡς ὄργανα εἰς κατάπραξιν ἐθνικῆς ἀπαιτήσεως. Ἰς τοῦτο ἀρκεῖ καὶ ἀπλῆ ὁμογνωμοσύνη αὐτῶν ἢ βοή, παροῦσα δὲ ἡ διχογνωμία ἀποδεικνύει, ὅτι τὸ ζήτημα δὲν ὀρίμασεν εἰσέτι, οὐδ' ἐγένετο καθολικῶς ἀποδεκτὸν παρὰ τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως, οἱ δὲ φοιτηταὶ οὐδέποτε θὰ γείνουν ὄργανα ἀκατήσεων παρακυρίων ἢ σφαιλερῶν.

Διὰ ταῦτα πλανῶνται οἱ ἀποστέργοντες, οἱ ἄρρωδοῦντες τὴν στρατιωτικὴν ἀσκήσιν τῶν φοιτητῶν, καὶ οἱ μόνον ἐκδειματοῦνται ὑπὸ φαντασμάτων χειμερικῶν, ἀλλὰ καὶ ἀδικοῦν τὴν πολιτείαν, ἀποστεροῦντες αὐτὴν τῆς θυνάμεως, ἣν περιποιεῖ πραγματικὴν ἢ ἐξησκυμένην τοῦ πανεπιστημίου νεότης. Δὲν εἶναι ἡ στρατιωτικὴ ἀσκήσις τῶν φοιτητῶν, ὃν εἶναι αὐτὴ τὸ ἐπίφοβον ἐν τῇ πολιτείᾳ, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ἐπίφοβον εἶναι τὸ κακοσύντακτον αὐτῶν ἢ ἀσύντακτον. Ἡ μάλιστα ἐλθομονήθη τὸ πρὸ ἐνός ἔτους συμβάν, ὅτε οἱ φοιτηταὶ τοῦ πανεπιστημίου κατὰ μεγίστην πλειοψηφίαν εἰσπηδήσαντες εἰς τὸν ἐκλογικὸν στρόβιλον, ἐνέπλυσαν βοῆς καὶ θερμότητος τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν; Ἀπεκώλυσε τότε αὐτοῖς τὸ ἀσύντακτον ἀπὸ τοῦ πρᾶξι ἰπεναντία τοῖς διοικοῦσι;

Καὶ ἂν ἔπραξαν τότε ὅπως ἔπραξαν, ἔπρασαν τάχα, ἢ διηρμήνευσον τὸ φρόνημα τῶν πολλῶν, ἀποστεργόντων τὰς διηνεκεῖς ἐλευθέρους καὶ τὰς ἀδιαιπούτους καθυμονίας; Ἡ μίσις ἐν τῷ μέλλοντι, ἂν συγκυρία περιστάσεων τρέψῃ τῶν φοιτητῶν τὴν διάνοιαν οὕτως ἢ οὕτως, ὑπάρχει τι τὸ θανάμενον ἐν τῇ καθεστῶσιν πολιτείᾳ νὰ φέρῃ βοήθειαν εἰς τὰς κρίσεις αὐτῶν, ἄλλο τι, εἰ μὴ ὁ λόγος καὶ τὸ φρόνημα καὶ ἡ ἐμπέδωσις τῆς ἰδέας, ὅτι δὲν εἶναι ἴδιον εἰσπαυδύτων νέων νὰ καθιστῶνται ὄργανα ἀσυνείδητα τῶν πολιτικῶν κερδοσκοπῶν, καὶ ἐν ταῖς χειρὶ τούτων ὕλων θελοφύγον τῆς πολιτείας; Ἀπαυδῶνται μὲν τὰ πλείησι περὶ τὰς πολιτικὰς κρίσεις κολλάκις, τοιαύτης δὲ ἀπίστης παραδείγματα παρέχει καὶ ἡ ἀρχαία καὶ ἡ νεωτέρα Ἑλλάς, ἀλλὰ πολλῶ συχνότερον ἀπαυδῶνται οἱ ἄρχοντες, τοιαύτων δὲ οὐκ ἀπάραι δαιμονουργοῦν ὡς ἐπὶ τὸ πᾶν τὰς ἀμαρτίας τοῦ πλείθους. Ἐμπνεύσατε ἀπὸ παντὸς τρόπου, ἀπὸ πάσης μηχανῆς ἀρθροφροσύνην καὶ μεγαλοφροσύνην εἰς τὰς ψυχὰς τῆς ἑλληνικῆς νεότητος, καὶ μὴ φοβηθεὶς μηδὲν ἀπ' αὐτῆς. Ἀλλ' ἂν μὴ κατορθώσητε νὰ ποιήσητε τοῦτο, ἂν ἡ διάνοια τῶν φοιτητῶν δημιουργηται ἢ ἀφίηται νὰ ὑπάρχῃ οὐαῦτα, ὅστε ἀκρίτως, ἀσυνείδητως νὰ συναρπάζηται ὡς φέλλων δένδρον ξηρὸν ὑπὸ τῆς ἐλαχίστης πολιτικῆς αἴρας, τότε κύριοι, πρέπει νὰ ἀπολογησθε, ἢτι ἐδημιουργήσατε κλημενὴ τῷ πανεπιστημίου τὴν λειτουργίαν, καὶ ὅτι ἡ πρέπει νὰ ἐξεύρατε τὴν διόρθωσιν. εἰ δὲ μὴ, ἐρρέτω τοιοῦτον πανεπιστήμιον καὶ οἱ διδάσκοντες ἐν αὐτῷ Ναί, κύριοι, εἴποτε ἐξετραύλισαν τοῦ καθήκοντος οἱ φοιτηταί, ἔπρασαν μὲν αὐτοί, ἀλλὰ τοῦ πταίσματος ἡ κυρία αἰτία ὑπῆρξεν ἡλικιῇ ἀγωγῇ, ἢν παρεσκεύασαν ὑπὲρ αὐτῶν ἐνθίθε καὶ ἡ πολιτεία καὶ οἱ διδάσκοντες.

Διὰ ταῦτα, ἐπαναλαμβάνομεν, ἀντὶ τοῦ ἐπιβλέπειν τὴν στρατιωτικὴν ἀσκασιν τῶν φοιτητῶν πρέπει νὰ τρέμετε μάλλον τὴν ἀνελεύθερον, τὴν κακὴν ἀγωγὴν, ἢν παρεσκευάζετε αὐτοῖς ἐν τῇ μαθητείᾳ. Ὁ ἀριστος χαλινὸς κατὰ τῶν παρεκτροπῶν καὶ ἀποπλανήσεων εἶναι αὐτὰ αὐτὰ ἡ στρατιωτικὴ σύνταξις, ἡ κατακρίπτουσα τὴν ἰδιοθουλίαν ὑπὸ τὴν ἀσπιρότητα τῶν νόμων καὶ τῶν στρατιωτικῶν διατάξεων, ἡ

τοὺς νέους ἐθίζουσα εἰς τὸ πείθεσθαι καὶ ὑπεῖκιν τοῖς ἡγου-
 μένοις. Ὅτι δὲ ἡ στρατιωτικὴ σύνταξις εἶναι ἡ ἀρίστη ὁδὸς
 εἰς εὐκοσμίαν πολιτικὴν, μαρτυροῦν τὰ τελοῦμενα ἐν Πρωσ-
 σίᾳ, ἐν Ἑλβετίᾳ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Αὐστρίᾳ, πλανῶνται δὲ οἱ
 ὁπωςδήποτε ἀντιπασσόμενοι κατ' αὐτῆς. Πλανῶνται, διότι
 παραγνωρίζουν, ὅτι σῶμα φοιτητῶν εὐπαιδεύτων, εἰς ὃν τὴν
 ψυχὴν ἀδύνατον νὰ ὑπάρχωσιν ἐρήζοβόλαιμνά τὰ ζιζάνια
 τοῦ φατριασμοῦ, σῶμα φοιτητῶν διοικούμενον ὑπὸ 114 ἀξιο-
 ματικῶν τοῦ στρατοῦ καὶ ὁμινεκῶς ἀσκούμενον εἰς πειθαρχί-
 αμ, σῶμα φοιτητῶν ἀπὸ καθέδρας διδασκόμενον καθ' ἡμέ-
 ραν, ὅτι ὑψίστη ἀρετὴ τοῦ πολίτου εἶναι τὸ πείθεσθαι τοῖς
 νόμοις καὶ μαρτυρεῖν τὴν πρὸς τοὺς νόμους εὐπειθειαν ἡ
 τῆς θουσίας τοῦ ὑψίστου τῶν ἐπὶ γῆς ἀγαθῶν, τῆς ζωῆς,—
 σῶμα φοιτητῶν τρισχιλίων, οὐκ ἀνώματος ἄρχων καὶ ἐπίτιμος
 διοικητὴς δύναται καὶ πρέπει νὰ ἦναι ὁ διάδοχος τοῦ ἑλλη-
 νικοῦ θρόνου — σίγγνωστε, κύριοι, ἂν καὶ τίλιν προφοιτά-
 ζομαι μὲ συναρπάζει ἡ φαντασία— τοιαῦτον σῶμα, ἀληθῆς
 ἱερὸς λόχος, ἄγνιστον βασιλικὸν περιουσιόφανον ἐν ἑαυτῷ πᾶν
 ὅ,τι ὑπάρχει εὐγενέστατον ἐν τῇ ἑλληνικῇ φυλῇ,—σῶμα φοι-
 τητῶν, τὸ ὁποῖον, ὅταν ἠμῶν ἡ ὄρα, αὐτὸ θέλει ἀποτελέ-
 σει τὴν πρωτοπορείαν πρὸς τὰ ἱερὰ τῶν προγόνων ἐδάφη,
 αὐτὸ θέλει προταγωνιστήσῃ πέραν τοῦ Ἀλμάρκωνος Γρανι-
 κοῦ, ἢ ὡς οἱ περὶ τὸν Βροῦτον καὶ Κίρσιον αὐτὸ θὰ κατα-
 σφαγῇ, ἐξιλιαστήριον θυμῷ οὐχὶ τὸ ἐσχιστὸν ὑπὲρ τῆς πανελ-
 ληνίου ἐλευθερίας—σῶμα τοιοῦτον, κύριοι, εἶναι ἀδύνατον
 νὰ βιβισθῇ εἰς τὰ τενάγη τῆς τῶν τριόδων ἀκολασίας, ἀδύ-
 νατον ἀδύνατον νὰ καταποντισθῇ ἐν τῷ σάλῳ τῶν ἐμφυ-
 λίων ἐρίδων, διότι θὰ φέρῃ τὸν Καίσαρα καὶ τὴν Καίσαρος
 τέχνην, διότι θὰ ἦναι ἡ καθορὰ τῶν εὐχῶν, τῶν πόθων, τῶν
 ἐλπίδων τοῦ Γένους.

Καὶ οὐ μόνον πλανῶνται οἱ ἐναντιούμενοι εἰς τὴν στρατιω-
 τικὴν σύνταξιν τῶν φοιτητῶν, ἀλλὰ καὶ πολλαπλὴν ἀδικοῦν
 ἀδικίαν. Ἀδικοῦν τὴν πολιτείαν, ὡς εἶπομεν, ἀποστεροῦν-
 τεσ αὐτὴν τῆς δυνάμεως, ἣν περιποιεῖ πραγματικὴν ἡ περὶ
 τὰ ὄπλα ἀληθῆς ἀσκήσεως, δεύτερον ἀδικοῦν τὴν πολιτείαν,
 διότι διὰ πενταετοῦς ἀσκήσεως, οἷον ἡμεῖς αἰτὴν ἐννοοῦμεν

καὶ οἷαν ὑπεδείξαμεν ἐν πολλοῖς, δημιουργεῖται τεράστιον πλῆθος εὐπαιδευτῶν ὑπαξιωματικῶν καὶ μέγα πλῆθος ἀξιωματικῶν, ἐφέδρων τῶν πάντων, ὧν στερομένη ἡ στρατιὰ παραλύεται τὴν ἐνέργειαν, ὡς ἀπέδειξαν αἱ ἐπιστρατεῖαι. Τρίτον ἀδικοῦν τὴν πολιτείαν, διότι ἀποστεροῦν αὐτὴν τῆς μεγίστης τῶν πηγῶν ἀληθοῦς στρατιωτικῆς φρονήματος, μέλλοντος ν' ἀντικαταστήσῃ τὸν παλαικαριστὸν, τὸν οὐρηματιαν, τὸν ψευδῆ, τὸν ἐγκληματοῦντα. Ἄλλοτε μὲν διὰ μακρῶν αἰώνων ἐπὶ τῶν ὄρεων τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Στερεῆς ἐξετρέφετο τὸ ἀδάμαστον γένος, τὸ ἀπὸ γενεῆς εἰς γενεὴν κληροδοτούμενον εἰς τοὺς προμάχους τῆς ἐθνικῆς ἀναστάσεως, σήμερον ὅμως τὰ ὄρη ἐσίγησαν ἢ ἐκτρέφουσι μόνον ἐμπροστὰς τῶν θασσῶν, ἀντικατεστάθηναν δὲ ἐπὶ τῶν σχολείων, ὧν ὑπάρχει ἀκρόασις καὶ διδάχμα τὸ πανεπιστημιον. Ἐν τούτῳ ἀναπλάσσονται ἠθικῶς πᾶσαι αἱ ἐψηλότεραι τάξεις τῆς πολιτείας, πολιτευταῖ, διδάσκαλοι, ἱερεῖς, δικηγόροι καὶ αἱ τοὶ αἱ ἱερεῖς καὶ ἡ ψήματα. Ὅταν λοιπὸν αἱ τάξεις αὗται τῆς πολιτείας, αἱ ἀδελφίται, *die leitende Classen des Staates*, συμβιβάσῃσι πεντακτίαν μετὰ τοῦ ὄπλου καὶ ἀγαπίσῃσι αὐτὸ καὶ ἀποκτήσῃσι τὰς ἀρετὰς, τὰς ὁποίας περιποιεῖ ἡ ἐπὶ μακρὰ ἔτη ἀσκήσις καὶ ἡ παιδαρχία καὶ ὁ πρὸς τοὺς ἀρχοντας σεβασμὸς. εἰπατέ μοι, κέριοι, ἐν βάρει συναδότης καὶ ἐν πνεύματι ἀληθείας, αἱ τάξεις αὗται δὲν θὰ ὑπάρξουν τοσοῦτοι φρονεῖς, τοσοῦτοι ὄχετοὶ γενναίου στρατιωτικοῦ πνεύματος ἀνά πᾶσαν τὴν πολιτείαν, δὲν θὰ ὑπάρξουν τοσαῦτα ἐμπρακτὰ καὶ φωτεινὰ παραδείγματα εἰς παιδαγωγίαν τῶν λαῶν;

Καὶ ὁδὸν ἀδικοῦν μόνον τὴν πολιτείαν καθ' ὅλον οἱ ἐναντίοι τῆς ἐν τῷ πανεπιστημίῳ ἀσκήσεως, ἀλλ' ἀδικοῦν καὶ τοὺς νέους, καὶ τοὺς ἀδικοῦν, διότι ἐξαρτίζοντες ἀπὸ μέσων τῶν σπουδῶν τοὺς ἀναγκάζουν νὰ πέψῃσι εἰς κόρυκας καὶ μελέτας καὶ ἀκρόαματα καὶ βιβλία, οὐδὲν ὀφελούντες οἷτε τὸ Κράτος οὐθ' ἑαυτούς, μάλιστα δὲ καὶ διαστρεφόμενοι τὸν ἠθικὸν χαρακτῆρα. Δὲν ὀφελούν τὸ Κράτος ὅπλιται τοιοῦτοι ἐψιμυθισμένοι καὶ κακώρεκτοι, διότι ἀπὸ ψευδοστρατιωτικῆς ἐκγυμνάσεως οὐδεμίαν προσφέρουσι ἀκεραία μὴν ἄς

όπλατικῇ εἰς τὴν πολιτίαν, καὶ δὲν ὠφελούν ἑαυτούς, διότι δὲν καρποῦνται τὰ ἀπὸ τῆς διαρκoῦς ἐπὶ πέντε ἔτη ἀσκίσεως προσγινόμενα τῇ ψυχῇ καὶ τῷ σώματι ἰγυεινὰ ἀγαθὰ, διαστρέφονται δὲ καὶ τὸν ἠθικὸν χαρακτῆρα, συνῆθειρέφουν δὲ καὶ τὸ ἦθος ὅλου τοῦ ἔθνους, διότι, πειρασμὸς δεικνύματος καὶ πολυμήχανος, ἡ ἀνάγκη ἐλαύνει αὐτοὺς ἐπὶ παρακλίσεις καὶ προστασίας ἰσχυρῶν καὶ συνεργίας πολιτικῶν συμφερόντων καὶ παντίους ἐπιμαθιαμοῖς καὶ στρατιωτικῶν ἰατρῶν καὶ ἀνοτέρων βαθμοφόρων, καὶ εἰς ὑποκρίσεις ἀσθενιῶν καὶ εἰς λειψιαξίας ἀκόμη, καὶ ταῦτα πάντα, ὅπως ἀπαλλαγῶσι τῆς ὑποχρέσεως εἰς θινεῖαν στρατιωτικὴν, ἢς τὸ μάταιον μὲν καὶ ἀτελεσφόρητον καθ' ὅλου, ἐπεισοῖς δ' ἐπιζήμιον καὶ ἐπαχθὲς γινώσκουσιν ἐξ ἀφετηρίας.

Εἰπόν τινες ὅτι, ἂν ἀποσπᾶσθωμεν τοὺς φοιτητὰς ἀπὸ τοῦ πλῆθους τῶν λοιπῶν στρατευομένων—ὄχι ὅτι δημιουργοῦμεν δῆθεν τάξιν προνομιοῦσαν, τοιοῦτος λόγος εἶναι μωρὸς—ἀλλ' ἀναρροῦμεν τὴν τοῦτον, ὡς κεκαμημένον ἐπιμειζότερην ἀνατροφὴν καὶ παιδείαν, εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Ἀλλὰ καὶ ὁ λόγος οὗτος εἶναι ἀπόρημα πλάνη· διότι οἱ φοιτητὰὶ τοῦ πανεπιστημίου ἐκτὸς τῶν τυπικῶν γυμνασίων, τῶν εὐδερμίαν περιποιούντων στρατιωτικῆν ἀρετὴν προσκολλῶνται συνάθως εἰς τὰς βοηθητικὰς ὑπηρεσίας, καὶ διαιτῶνται καθ' ἑαυτοὺς κατὰ τὸ πᾶν ὅμοιον καὶ κοινονητόν, τὸ δὲ ἀνόμιμον ἀκοινωνήτων, καὶ δεύτερον, ὅταν ἀγκυλωθῶσιν εἰς ἀσκίσεις ἐφέδρων, ἴσασιν πάλιν ὅτι ὡς ἐφεδρῶν βαθμοφόροι ἐκγεγυμνασμένοι ἐν τῷ πανεπιστημίῳ θέλουν εὐρίσκεσθαι εἰς ὅσων ἐνδέχεται συγχρότιον μετὰ τῶν λοιπῶν ὁπλιτῶν. Οὐδ' εἶναι ἀποδεδειγμένον, ὅτι ἡ διαπότισις τῶν πνευμένων καὶ τοῦ σώματος τοσαύτην νέον λεπτοτέρον τὴν διαίτην καὶ ἀνατροφὴν—ἡ διαπότισις τούτων ὑπὸ τοῦ ποδαρικοῦ ὀξέος συνεργεῖ τάχα εἰς ἐπέδρασιν τῆς ἰγυείας τῶν μὲν, εἰς βελτίωσιν τῆς ἠθικῆς καταστάσεως τῶν λοιπῶν. Τοιοῦτόν τι δὲν ἐθεωρήθη ἐπιαναγκαστῆν ἐν αὐτῇ τῇ Αἰστροίᾳ, ἐν ἣ ὁὶ ἐκ τῶν ἐψηλοτέρων τάξεων στρατεύομεν διανυκτερεύουσιν καὶ διαιτῶνται καθ' οἶκον.

*Ἐσχατος προμαχὸν τῶν ἐναντιουμένων εἰς τὴν ἐν τῷ πα

νεπιστημίου στρατιωτικὴν ἄσκασιν εἶναι, ὅτι οὐδαμοῦ ἀλάθοι γίνεται τοῦτο. Δὲν θέλω, κύριοι, νὰ ἀντιπῶ, ἵτι καὶ ἐν Ἰταλίᾳ σκέπτονται σήμερον νὰ ἐξεύρουν τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἠδύναντο ἐν ταῖς πανεπιστημίαις νὰ ἀναψῶσι τὴν σωματικὴν ἄσκασιν μετὰ τῆς στρατιωτικῆς εἰς κατάργησιν τῆς θητείας τῶν φοιτητῶν, ἀλλὰ λέγω, ὅτι καὶ ἐν οὐδαμοῦ γίγνεται μέχρι τοῦδε ὑπάρχει ἐνεργὸν τοιοῦτον σύστημα στρατιωτικῆς τῶν φοιτητῶν ἀγωγῆς, ἐπρεπεν αὐτὸ νὰ ἐπινοηθῆ παρ' ἡμῶν,—ἢ μήπως εἶναι τάχος τῆς ἐν Ἑλλάδι σωματικῆς γυμναστικῆς ἀπαραίτητον ὁ πιθαικισμὸς, ἐγκλημα δὲ ἢ προτοπούλεια;—ἐπρεπεν αὐτὸ νὰ ἐπινοηθῆ παρ' ἡμῶν, οἵτινες, ὀλίγοι ὄντες καὶ ἀσθενεῖς καὶ γύριθεν περισσφιγμένοι ἐπὶ ζώνης σιδηρᾶς, τῆς τῶν πολυωνύμων ὑπεναντίων, μόνον ἀπὸ τῆς ζωτικότητος τῆς ψυχῆς κατὰ σῶμα καὶ νοῦν καὶ καρδίαν, ἔχομεν νὰ ἀντάσωμεν τὸ σθένος εἰς κατανίκησιν τῶν δεινῶν, τὰ ὅποια ἀδυσώπητος ἢ ἀνταίγεια φέρει πρὸς τῶν ὀφθαλμῶν ὡς κρεμάμενα ἐπὶ τῆς πατρίδος. Δὴ μοι λέγε μέλλον ἔθνικὸν καὶ πόθους πανελληνίους καὶ πάντα τὰ σεμνὰ ἐκεῖνα, ἃ ἐμάθομεν νὰ λατρεύομεν, ἐξ ὅτου ἐδιδάχθημεν νὰ θελλίζομεν τὴν πρώτην σελίδα τῆς προγονικῆς ἱστορίας—πάντα τὰ σεμνὰ ταῦτα θὰ μένωσιν εἰρηνίᾳ σκλήρᾳ, ἢν μὴ ἀπὸ παντός τρόπου, ἀπὸ πάσης μηχανῆς, γνωστῆς, ἀγνωστῆς, ἐξευρημένης παρ' ἄλλου ἢ παρ' ἡμῶν ἐπινοητῆς, καταστῶσι τὰ σώματα πάντων ἐκείνων χαλύβδινα, ἀτέρασμα, πρίνινα σφενδάμνινα, ὡς ζωγραφίζει τὰ σώματα τῶν ἀρχαίων Ἀχαρνέων ὁ Ἀριστοφάνης, ἀκαμπτότερα πάσης παρὰ τῶν ὑπεναντίων ἐπιβουλῆς, σκερρότερα πάσης παρὰ τῶν οἰκείων ἀμβλυωπίας καὶ δυστροπίας. Πᾶς Ἕλληνας καὶ στρατιώτης, πᾶς ἐγγράμματος καὶ βαθμοφόρος, τέλειος ἀδελφισμὸς τοῦ ξίφους, τῆς δικέλλης καὶ τῆς γραφίδος, αὐτὸ πρέπει νὰ ἦναι τὸ σῆμα, τὸ σύνθημα, ὁ ἀγὼν καὶ τὸ τέλος τῆς ἑθνικῆς ἀγωγῆς.

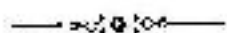
Καὶ δὲν εἶναι τέλος πάντων ἀσυνέπεια, τοῖς μὲν μαθηταῖς τῶν γυμνασίων, θεωρούμενος τὸ πολὺ πολὺ γυμνοπαιδίαις, τοῖς τοῖς νὰ ἀσκῶμεν καὶ νὰ συντάσσωμεν στρατιωτικῶς, τὴν δὲ ἀνδρικὴν νεότητα τοῦ πανεπιστημίου ταύτην νὰ καταλείψωμεν ἀγύμναστον, ἔρημιον εἰς πάντας τοὺς πειρασμοὺς τῆς

καταδοξαιεύσεως τῶν νόμων, αὐτοῖς, τὸ ἄσπιν τῆς πνευματικῆς δυνάμεως τοῦ ἔθνους, αὐτοῖς, ἐφ' ὧν στηρίζει ἡ πατρίς τὰς μεγαλειότητας τῶν ἐλπίδων, τὰς θερμότητας τῶν εὐχῶν, τοῦ γλυκυτέτου τῶν πόθων; Τίς οἶδεν, ἂν μεταξὺ τρισχιλίων φοιτητῶν, ὁμοιωμένων ἐκ τῆς ἐλευθέρου καὶ τῆς δούλης Ἑλλάδος, δὲν θὰ εἰρηθῶσι καὶ οἱ ἐκ τῆς πενταετοῦς ἀσκίσεως ἀχθέντες νὰ κατανοήσουν τὸν ἀληθῆ αὐτῶν προορισμὸν καὶ ἀντὶ γραψίδος νὰ προτιμήσουν τὸ εἶδος ὡς πόρον ζωῆς καὶ στάδιον διακρίσεως καὶ τιμῆς; καὶ τίς οἶδεν, ἂν ἐκ τοῦ μέσου αὐτῶν οὐκ προέλθουν ποτε καὶ βαθμοφόροι, ἱκανοὶ νὰ ποζήσουν ἐν κενρῷ τὰ ἐλλαινικὰ ὄπλα; Ἐν ἀπὸ τῶν ποιμένων προῦλθον Γριζιώται, ἀπὸ τῶν κρειπωλῶν Κολοκοτρῶναι, ἀπὸ τῶν ἐμποροπλοιάρχων Μισαῦλαι, Κανάροι καὶ Κριεζεῖς, εἶναι τόχα παντελῶς ἀδύνατον ἐκ τῶν τάξεων τῶν νέων ἐκείνων, οἵτινες ἐκείθεν ἀνευραμὲν μοῦ ἀπερῶνται τῶν λόγων — εἶναι τόχα τῶσαν ἀπίθανον, ὅτι ἐμποροὶν νὰ προέλθουν καὶ βαθμοφόροι θαφνοσεφεῖς; Διὰ τί, κάρου, ἐκ μορμολυκεῖων ἀμενηνῶν ἐλαινώμενοι, ἀπατὴ νὰ καταφράξωμεν τὴν ὁδὸν εἰς τὴν λανθάνουσαν ἱκανότητα, τὴν ἄλλως τε οἶμοι! τοσοῦτον δυσεύρετον παρ' ἡμῖν; Ἡ μάλιστα οὐκ εἶναι γνωστὸν ἐκ τῆς ἱστορίας τῶν αὐστριακῶν πολέμων, ὅτι εἰς χημικῶς ὁδήγησε τὰς οὐγγρικὰς λεγεῶνας ἀπὸ νίκης εἰς νίκην μέχρι τῶν προαστείων τῆς Βινδοβόνης;

Οὔτε ἀδύνατος λοιπὸν οὔτε ἀσκοπος οὔτε ἀλυσαιελῆς οὔτε ἐπικίνδυνος πρὸς οὐδέναι ἄλλον, εἰ μὴ πρὸς τὰς ἀκολαστανοῦσας φατρίας, εἶναι ἡ περὶ τὰ στρατιωτικὰ ἀσκίσεως τῶν τρισχιλίων τοῦ πανεπιστημίου φοιτητῶν, ταύτην δὲ ἐν τῇ ἐπισύμφῳ ἐποχῇ, τῇ σήμερον, καθ' ἣν πανηγυρίζεται παρ' ὅλης τῆς ἑλλ. φυλῆς ἡ εἰκοσιπενταεταρῆς ἀνοκτος ἀγαπητοῦ, ἐφ' ὧν ἡ Ἑλλάς εἶδε δύο μεγάλας ἐπαρχίας πεντακομμένας περὶ τὸν αἰχμηρὸν τῆς κορμῶν, — σήμερον ἔρχομαι ἐνώπιον τοῦ Πανελληνίου συμπαροστώτου νὰ ἐκλιμαρῶσω ταύτην ὡς δῶρον ὑπὲρ τῶν φοιτητῶν τοῦ πανεπιστημίου παρὰ τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς βασιλείας. ἔρχομαι, κάρου, παραθέσειν τὴν πρῦτανεῖν εἰς τὸν ἀξιότιμον διάδοχόν μου, τὸν καθηγητὴν τοῦ ῥωμαϊκοῦ δικαίου κ. Πέτρον Ποπαρηγόπουλον, νὰ ἴω

αὐτὸν καταπράττοντα σὺν πολλοῖς ἄλλοις ἀγαθοῖς, ἃ καρποῦται καὶ κεύθει ἐν τῇ βαθείᾳ ἄλσει τῶν φρενῶν, —καταπράττοντα καὶ τὴν ἐν σώματι στρατιωτικὴν ἀσκήσιν τῶν φοιτητῶν, ἵτις αὐτὴ μόνη δύνανται νὰ κάτιστασι τὴν αἰθριγνὴν ἐκείνην νεότητά πολίτας καλοῦς καὶ ἀγαθοῦς, ἔρσημα τῆς πολιτείας καὶ ἀγλίσσημα παγελλίνιον.

© 2006-2010 ΕΚΠΑ

ΑΝΑΓΡΑΦΗ

ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΝ ΕΞΑΜΗΝΟΝ
ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ ΕΤΟΥΣ 1887—88 ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΤΟΥ
ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

Νέοι μὲν φοιτηταὶ ἐνεγγράφησαν ἐν ὅλῳ 742
Ἄνευέωσαν δὲ τὴν ἐγγραφήν των παλαιοὶ » 2189
Καὶ εἰς τὸ φαρμακευτ. Σχολεῖον ἐνεγγράφησαν » 30

2961

Κατετάχθησαν δὲ

	Νέοι	Παλαιοὶ	Ἐν ὅλῳ
Εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν	9	24	33
» Νομικὴν »	359	1083	1442
» Ἱατρικὴν »	205	646	851
» Φιλοσοφικὴν »	169—742	387	556
Εἰς τὸ φαρμακευτ. Σχολεῖον	30	49	79
	<u>772</u>	<u>2189</u>	<u>2961</u>

Ὁρμῶντο ἐκ τῶν ἐξῆς χωρῶν:

	Νέοι	Παλαιοὶ	Τὸ ὅλον
Κωνσταντινουπόλεως	9	23	32
Θράκης	17	39	56
Βάρνης	3	4	7
Μακεδονίας	32	117	149
Ἑπείρου καὶ Ἀλβανίας	33	90	123
Θεσσαλίας	29	93	122
Ἰδίως Ἑλλάδος	148	446	594
Πελοποννήσου	261	687	948
Νήσων »	9	47	56
Ἰονίων νήσων	50	143	193

	Νέοι	Παλαιά	Τὸ ὅλον
Εὐβοίας καὶ Σποράδων	21	49	70
Κυκλάδων	41	187	228
Κρήτης	30	123	153
Κύπρου	1	10	11
Νήσων Μικρᾶς Ἀσίας	17	119	166
Μικρᾶς Ἀσίας	37	96	133
Αἰγύπτου	0	4	4
Συρίας	2	2	4
Τύνιδος	0	1	1
Ρουμανίας	0	1	1
Βλαχίας	0	1	1
Λυκίας	0	2	2
Γαλλίας	0	1	1
Ἰταλίας	0	1	1
Ἀυστρίας	0	1	1
Ρουσίας	1	0	1
Ἀγγλίας	0	1	1
Ἀμερικής	1	1	2
	<u>772</u>	<u>2189</u>	<u>2961</u>

Οἱ κατὰ τὸ ἀκαδημαϊκὸν ἔτος 1887-88 ἐγγραφέντες τὸ πρῶτον ἐν τῷ μητρώῳ τῶν φοιτητῶν προέρχοντο ἐκ τῶν ἑξῆς ἐκπαιδευτηρίων :

Τοῦ Α' Γυμνασίου Ἀθηνῶν	31
» Β' » »	36
» Γ' » »	39
» Α' Βαρβακείου Λυκείου	24
» Β' » »	42
» Βαρβακείου Γυμνασίου	35
» Λυκείου	7
Τῆς Ριζαρείου Ἐκκλ. Σχολῆς	11
Τοῦ Γυμνασίου Πειραιῶς	20
» » Σύρου	20
» » Λαλκίδος	17
» » Λαμίας	8

Τοῦ Γυμνασίου Ἀμφίπολεως	13
» » Βόλου	12
» » Δαρδανίου	9
» » Τρίκκης	9
» » Ἄρτης	4
» » Μεσολογγίου	16
» » Λευκάδος	4
» » Κερκίρας	11
» » Ἀργουστολίου	11
» » Ζακύνθου	14
Τῆς ἐν Αὐξουρίῳ Πελοποννησίου Σχολῆς	2
Τοῦ Γυμνασίου Πατρῶν Α΄	41
» » » Β΄	30
» » Πέργου	16
» » Καλαβρῶν	25
» » Σπέρτης	25
» » Γυθείου	10
» » Φιλιατρῶν	2
» » Τριπόλεως	6
» » Καλαβρύτων	12
» » Δημητσάνης	7
» » Ναυπλίας	9
» » Αἰγίου	9
» » Κορίνθου	23
» » Πρεκλείου Κρήτης	10
» » Νεαπόλεως »	4
Τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς Ἰωαννίνων	12
Τοῦ Γυμνασίου Βιτωλίου	7
» » Σερρών	5
» » Θεσσαλονίκης	15
Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς Κων)πόλεως	12
Ἑλλ. Ἐμπορικῆς Σχολῆς Χάλκης	5
Τῆς Εὐαγγελικῆς » Σμύρνης	16
Τοῦ Γυμνασίου Κυθωνίων	3
» » Μυτιλήνης	4
» » Σάμου	12

Τοῦ Γυμνασίου Χίου	14
Τῆς Θεολ. Σχολῆς Μεροσοζιμῶν	3
Τῆς Σχολῆς τῶν Παρισίων	1
Μετρίου ἐν Μεγυλανά τῆς Ἀμερικῆς	1
Τοῦ Γυμνασίου Ἀόρμυνησιῶσεως	3
» » Φιλιππουπόλεως	5
	— 742 —

Κατὰ δὲ τὸ Β' ἐξάμμηνον τοῦ ἀεσθ. ἔτους 1887—88 ἀνε-
νέωσαν ἐν ὅλῳ 2619.

© 2006-2010 ΕΚΠΑ